

संपद्वन 2013-14

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, बिद्री (मौनीनगर)
संचलित

नेक पूर्णमुल्यांकन 'बी' ग्रेड प्राप्त

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री (मौनीनगर)

'स्पंदन-२०१३' वार्षिक अंकाचे प्रकाशन करत असताना मा. प्राचार्य

'नॅक रिपोर्ट' - सादर करताना मा. प्राचार्य, व नॅक समन्वयक प्रा. डॉ. एम. व्ही. टाकळे

नॅक समिती अध्यक्ष, डॉ. अरविंदकुमार दास व सदस्य यांच्याशी चर्चा करताना संस्था अध्यक्ष मा. आम. के. पी. पाटील

नॅक समिती, मा. प्राचार्य यांचे हस्ते स्वागत व भेट

नॅक समिती समोर विभागांचे सादरीकरण

एन.एस.एस. ने दत्तक घेतलेल्या तळाशी गावास नॅक समितीची भेट

नॅक समिती अध्यक्ष, डॉ. अरविंदकुमार दास (माजी कुलगुरू) मार्गदर्शन करताना

नॅक समिती अध्यक्ष, डॉ. अरविंदकुमार दास, व सदस्य यांची क्रीडा विभागास भेट

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, बिद्री (मौनीनगर)
संचलित

नेक 'बी' ग्रेड प्राप्त
दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

● वार्षिक अंक २१ वा

संपदन

सन २०१३-१४

संपादक मंडळ

प्रमुख संपादक

प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर

कार्यकारी व विभागीय संपादक

प्रा. डॉ. धनंजय दिघे

विभागीय संपादक

प्रा. डॉ. आनंद वारके मराठी विभाग

प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे इंग्रजी विभाग

प्रा. डॉ. सतिश गंगावणे शास्त्र विभाग

Vision and Mission of our Institution

- **VISION STATEMENT** - Educating the minds of people to seek the knowledge, truth and good citizenship for the betterment of society.
- **MISSION STATEMENT** - To assure, Quality Higher Education to the stakeholders of the institution through the sustained efforts of self and external evaluation.

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

अध्यक्ष	:	मा. आमदार कृष्णराव परागस पाटील
उपाध्यक्ष	:	मा. दत्तात्रय तुकाराम खरडे
सदस्य	:	मा. विजयसिंह कृष्णाजी मोरे
सदस्य	:	मा. नामदेवराव शंकरराव भोर्डे
सदस्य	:	मा. वसंतराव बापूसो (तु.) पाटील
मुख्य सचिव	:	मा. एस. एस. चौगले
सचिव	:	प्रा. डॉ. आर. एल. राजगोळकर
शिक्षक प्रतिनिधी	:	प्रा. डॉ. संजय दशरथ पाटील
शिक्षक प्रतिनिधी	:	प्रा. दिनकर केरवा शिंदे
शिक्षक प्रतिनिधी	:	प्रा. दिगंबर दत्तात्रा कोमेजवार
शिक्षकेतर प्रतिनिधी	:	श्री. प्रल्हाद विश्वास पाटील

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, विद्री (मौनीनगर)

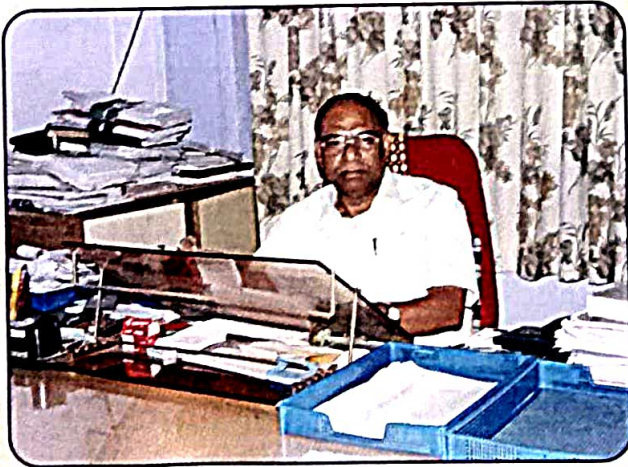
मा. आमदार श्री. के. पी. पाटील, अध्यक्ष
श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, विद्री

मा. श्री. दत्तात्रय तु. खराडे, उपाध्यक्ष
श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, विद्री

मा. श्री. आर. डी. देसाई, मानद सचिव
श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, विद्री

मा. श्री. एस. एस. चौगले, सचिव
श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, विद्री

मा. डॉ. आर. एल. राजगोळकर, प्राचार्य
श्री दूधसाखर महाविद्यालय, विद्री

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री (मौनीनगर)

मान्यवर संचालक मंडळ

मा. श्री. ए. वाय. पाटील

मा. श्री. विजयसिंह मोरे

मा. श्री. नामदेवराव भोईटे

मा. श्री. दत्तात्रय पाटील

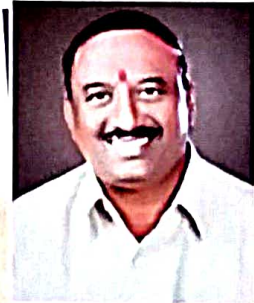
मा. श्री. गणपतराव फराकटे

मा. श्री. वसंतराव पाटील

मा. श्री. प्रविणसिंह पाटील

मा. श्री. पंडीतराव केणे

मा. श्री. केरबा नांदेकर

मा. श्री. धनाजीराव देसाई

मा. श्री. श्रीपतराव पाटील

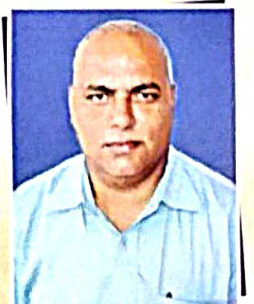
मा. श्री. जीवनराव पाटील

मा. श्री. नेताजीराव पाटील

मा. श्री. सुनिलराव कांबळे

मा. श्री. राजेखान जमादार

मा. सौ. सविता एकल

मा. सौ. कमल चौगले

मा. श्री. विलासराव झोरे

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री (मौनीनगर)

मा. प्राचार्य यांच्या समवेत प्राध्यापक वृंद

मा. प्राचार्य यांच्या समवेत महाविद्यालयाचे प्रशासकीय कर्मचारी

मा. प्राचार्य यांच्या समवेत संपादक मंडळ

नॅक समिती समवेत प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी
वक्तृत्व व वादविवाद स्पर्धा विजेते

हार्दिक
अभिनेदन

कु. उषा कांबळे

अमोल पाटील

अतुल कुंमार

प्रा. डॉ. डी. एन. पाटील
इंग्रजी विषयात पीएच. डी.

प्रा. डॉ. डी. डी. कोमेजवार
गणित विषयात पीएच. डी.

प्रा. डॉ. आर. एस. पाटील
प्राणीशास्त्र विषयात पीएच. डी.

प्रा. नंदकुमार पाटील
आ. भा. आतम विद्यापीठ
व्हॉलीबॉल स्पर्धा आयोजन
समितीचे सदस्य

प्रा. डॉ. अनिल माने
मोगल फौंडेशन हपरी यांचेकडून
क्रांतीबा फुले ऑटर्ग शिक्षक
पुरस्कार - २०१४

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री (मौनीनगर)

आमचे
गुणवंत
विद्यार्थी

कु. फराकटे प्रियांका बाळासो
बी. ए. I प्रथम

कु. शेणवी सयिता ईश्वरा
बी. ए. II प्रथम

गौड सचिन मधू
बी. ए. III प्रथम व
शिवाजी विद्यापीठ परीक्षा द्वितीय

कु. अंगज उज्ज्वला रामचंद्र
बी. एस्सी. I प्रथम

कु. बोडके सुप्रिया महादेव
बी. एस्सी. II प्रथम

डाफळे दिपक विष्णू
बी. एस्सी. III प्रथम

शिवाजी विद्यापीठ,
विविध स्पर्धा-
निवड

जयश्री दत्तात्रय पाटील
आंतर विभागीय गिरे निवड

कु. यशाराणी अनिल तोरसे
गिरे निवड

संज्ञियनी नानाजी पाटील
आंतर विभागीय गिरे निवड

धनश्री किल्लेदार
आंतर विभागीय गिरे निवड

अश्विनी अंकुश यादव
गिरे स्पर्धा निवड

अभिजित उत्तम पाटील
त्रिमूर्तिस्पर्धा निवड - अमृतसर

देवदास तुकाराम घाटगे
कुस्ती स्पर्धा निवड

अनिकेत पाटील
त्रिमूर्तिस्पर्धा निवड - अमृतसर

प्रतिक देवदास घाटगे
कुस्ती स्पर्धा निवड

अजित सदाशिव गोधडे
व्हॉलीबॉल स्पर्धा निवड

विकास राजगोरे
हॉकी स्पर्धा निवड

सागर प्रकाश पाटील
व्हॉलीबॉल स्पर्धा निवड

कु. माने रोहिणी साताप्या
बी. ए. I

कु. फराकटे सिमा कृष्णात
बी. ए. I

कु. पाटील पूनम पांडुरंग
बी. ए. II

कु. धारके अंजली दिलीप
बी. ए. II

कु. घारे यश आनंदा
बी. ए. II

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर हिंदी स्कॉलरशीप (₹ ५०००/-)

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, विद्री (मौनीनगर)

मा. गोविंदराव पानसा यांच्या व्याख्यानानुक्रमाने मार्गदर्शनक करताना मा. अध्यक्ष क. पी. पाटील

मकतून गौरी व मार्गदर्शन कौशल्ये - मार्गदर्शक प्रा. डॉ. केशवराव शर्मा-दिग्गज

तिटये ता. राधानगरी येथे संपन्न -मराठी विज्ञान परिषद

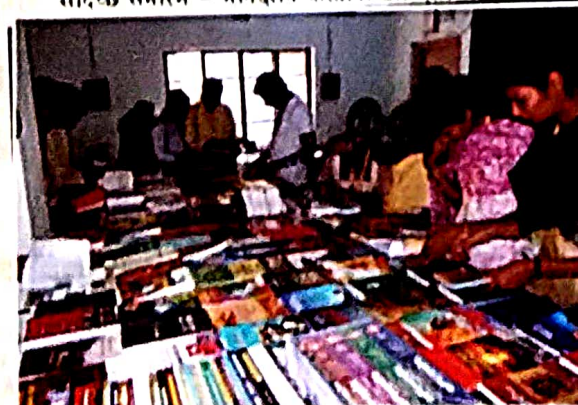
५ सप्टेंबर, शिक्षक दिन - मार्गदर्शक : मा. प्राचार्य

सदिच्छ समारंभ - मार्गदर्शन करताना डॉ. एस. बी. टैलार

माजी विद्यार्थी भेडावा - मार्गदर्शन करताना प्रा. एस. डी. पावसरे

दूधसाखर महाविद्यालयामध्ये संपन्न पुस्तक प्रदर्शन

इतिहास विभाग - शैक्षणिक सहल

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिट्टी (मौनीनगर) सांस्कृतिक व क्रीडा विभाग

जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव - पथनाट्य स्पर्धा

जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव - मुकनाट्य स्पर्धा

जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव - लघुनाट्य स्पर्धा

जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव - समुहगीत स्पर्धा

पारंपारिक वेशभूषेमध्ये प्राध्यापक व विद्यार्थी

वार्षिक क्रीडा स्पर्धा - व्हॉलीबॉल

वार्षिक क्रीडा स्पर्धा - धावणे, ४०० मीटर

जिमनॅस्टिक प्रात्यक्षिक

संपादकीय

प्रा. डॉ. धनंजय दिचे
कार्यकारी संपादक

‘स्पंदन’ या वार्षिक अंकाचा २१ वा अंक आपल्या हाती देत असताना मला अतिशय आनंद होत आहे. गतवर्षी मी कार्यकारी संपादक म्हणून कार्य पार पाडले. यावर्षीसुद्धा मा. प्राचार्य व सहकाऱ्यांनी माझ्यावर ही जबाबदारी सोपवली व विश्वास दाखविला याबद्दल धन्यवाद! या शैक्षणिक वर्षातील महत्वपूर्ण गोष्ट म्हणजे महाविद्यालयास ‘नेक’ समितीने भेट देवून केलेले मूल्यांकन व त्यांनी आमचा वाढविलेला विश्वास.

दूधगंगा, वेदगंगा सह. साखर कारखान्याच्या परिसरातील मुले उच्च शिक्षित व्हावी या शुद्ध हेतूने दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळाने या महाविद्यालयाची स्थापना केली. संस्थेच्या या शुद्ध हेतूला तडा जाऊ न देता त्याची काळजी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी घेत आहेत. त्याचा परिपाक म्हणून दूधसाखर महाविद्यालय नावारूपास आले आहे. अल्प अशा विद्यार्थी संख्येवर सुरू झालेल्या या महाविद्यालयामध्ये सध्या जवळजवळ १३५० विद्यार्थी उच्च शिक्षण घेत आहेत. या विद्यार्थ्यांच्या कला गुणांना वाव देण्याचा एक भाग म्हणून ‘स्पंदन’ हा वार्षिक अंक प्रसिद्ध करण्यात येतो. या वार्षिक अंकामध्ये मराठी, हिंदी, इंग्रजी भाषेमधील लेख, कविता, विनोद, चित्रकला इ. प्रकारामधील विद्यार्थ्यांचे कौशल्य प्रसिद्ध करण्यात येत आहे. विद्यार्थ्यांनी लेखन साहित्यामध्ये केलेल्या वेगवेगळ्या प्रयत्नाबद्दल विशेष कौतुक करावेसे वाटते. शैक्षणिक विकासाबरोबर मानसिक व सामाजिक विकास गरजेचा आहे. विद्यार्थ्यांच्यामध्ये सामाजिक जाणीव निर्माण व्हावी यासाठी आम्ही विशेष प्रयत्न करत असतो. त्यांनी समाजाशी आपली नाळ तोडू नये असे आम्हाला वाटते आणि ही भूमिका त्यांच्या लेखनातून जाणवते.

महत्वाचे म्हणजे ‘स्पंदन’ साठी विद्यार्थ्यांनी विपुल लेखन केले आहे, पण संपूर्ण साहित्य प्रसिद्ध करणे कठिण झाले. त्याबद्दल दिलगीरी व्यक्त करतो.

आमच्या महाविद्यालयाचे प्रेरणास्थान, मातृसंस्था अध्यक्ष मा. के. पी. पाटील सोा. उपाध्यक्ष मा. दत्तात्रय तु. खराडे सोा, कार्यकारी संचालक आर. डी. देसाई, सचिव एस.एस.चौगले, मा. नामदेवरावजी भोईटे सर्व मान्यवर संचालक, प्राचार्य, प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी, आजी-माजी विद्यार्थी, पालक व कारखान्याचे सभासद यांच्या योगदान व सहकार्यामुळे आम्हाला ‘नेक’ पुर्नमुल्यांकनामध्ये ‘B’ ग्रेड प्राप्त झाली. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर सर नेहमीच प्रोत्साहन देतात.

‘स्पंदन’ प्रकाशनासाठी संस्थेचे प्रोत्साहन, मा. प्राचार्यांचे मार्गदर्शन, संपादक मंडळ, सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय सहकारी, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी आणि श्रीपाद ऑफसेटचे मालक श्री. आर. डी. पाटील व त्यांचे सर्व सहकारी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्यामुळेच मी हा अंक आपल्या हाती देत आहे. या सर्वांचे मी मनःपूर्वक आभार मानतो. हा अंक महाविद्यालयाच्या गुणवत्तेत वाढ करेल अशी आशा करतो. धन्यवाद!

मनोगत

डॉ. आर. एन. गडगोळकर
प्रबन्ध

दूधसाखर महाविद्यालय त्रिद्री ४ तालुक्याच्या सीमेवर वसलेले दर्जेदार शिक्षण देणारे महाविद्यालय म्हणून शिवाजी विद्यापीठ कक्षमध्ये ओळखले जाते. नुकताच जानेवारी महिन्यामध्ये दि. २०, २१ व २२ रोजी नॅकमार्फत डॉ. अरविंदकुमार दास, माजी कुलगुरू, कल्याणी विद्यापीठ, पश्चिम बंगाल यांच्या अध्यक्षतेखाली श्री. डॉ. पंचनाथम आण्णामलाईनगर, तामिळनाडू व डॉ. प्रणव मांदेलिया, प्राचार्य गुवाहाटी कॉलेज, गुवाहाटी या सदस्यांसह समितीने भेट दिली. महाविद्यालयाच्या पुर्नमुल्यांकनासाठी सदस्य समितीने शिक्षणसंस्था व महाविद्यालयातील विद्यार्थी, शिक्षक, पालक, माजी विद्यार्थी, प्रशासकीय कर्मचारी, संस्था पदाधिकारी यांचेबरोबर दिर्घ अशी चर्चा केली. महाविद्यालयात चालू असलेल्या विविध उपक्रमांची प्रत्यक्ष पाहणी केली. उदा. विविध स्पर्धेत भाग घेतलेल्या खेळाडूंची प्रत्यक्ष चर्चा व प्रात्यक्षिके, सांस्कृतिक विभागामार्फत सादर केलेले सांस्कृतिक कार्यक्रम, एन.एस.एस. मार्फत घेतलेल्या दत्तक गावाला प्रत्यक्ष भेट, पंचायत समिती सदस्य व नागरिक यांचेशी चर्चा केली. व माहिती घेतली. भेटीची सुरवात प्राचार्य व मा. नॅक को. ऑर्डिनेटर यांच्या प्रेझेंटेशन ने झाली.

वरील सर्व चर्चेअंती समितीने शिफारस केल्यानुसार नॅक मार्फत महाविद्यालयास 'बी' ग्रेड (CGPA- 2.64) मिळालेली आहे. या सर्व यशामध्ये सर्व घटकांचा म्हणजेच विद्यार्थी, पालक, संस्था पदाधिकारी, शिक्षक, प्रशासकीय कर्मचारी, माजी विद्यार्थी, परिसरातील प्रतिष्ठित नागरीक यांचा मोलाचा वाटा आहे. त्याबद्दल महाविद्यालयाच्यावतीने सर्वांचे आभार.

स्थापनेला असणारी १०० च्या आसपास विद्यार्थी संख्या आज अंदाजे ती १३५० च्या वर पोहोचलेली असून, विद्यार्थीनीची संख्या एकूण संख्येच्या ६०% च्या वर आहे. आणि विद्यार्थ्यांची उत्तीर्ण टक्केवारी ही विद्यापीठाच्या उत्तीर्ण संख्येपेक्षा जास्त आहे. युजीसी व लिड कॉलेज अंतर्गत विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक व सामाजिक विकासाकरिता विविध कार्यशाळा आयोजित केल्या जातात. शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४ मध्ये अशा ४ कार्यशाळा आयोजित केल्या होत्या. व जवळ जवळ ५०० च्या वर विद्यार्थ्यांना विविध महाविद्यालयामध्ये होणाऱ्या कार्यशाळेमध्ये सहभागी होणेकरिता पाठविण्यात आले होते.

महाविद्यालयाकडे जवळ जवळ ६५ कॉम्प्युटरस असून सर्व कॉम्प्युटरस सर्व्हरमार्फत जोडले गेलेले आहेत. इंटरनेट सुविधा उपलब्ध करून दिलेली आहे. इनफिलीव्हीनेट या युजीसी ने पुरविलेले ई-पुस्तके उपलब्ध असलेली सेवा महाविद्यालयात शिक्षक व विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिलेली आहे. ऑक्टोबर

२०१३ ते डिसेंबर २०१३ या कालावधीमध्ये सदर सेवेचा लाभ घेणाऱ्या भारतातील १० महाविद्यालयांच्या यादीमध्ये समावेश झाला आहे.

गेल्या ५ वर्षांमध्ये ग्रंथालयातील पुस्तकांच्या संखेत लक्षणीय वाढ झाली आहे. आणि ती १९००० ते २०००० च्या आसपास आहे.

क्रिडा विभागाकडील विद्यार्थ्यांचे यश लक्षणीय असून जिम्नॅशियम मध्ये विद्यापीठाचा संघ विजेता ठरलेला आहे. व्हॉलिबॉलमध्ये उपविजेता ठरलेला आहे. मुर्लीचा अॅथलेटिक्स चा संघ ४ × ४ रिले मध्ये विजेता ठरलेला आहे. अजिंक्य केसरी कुस्ती स्पर्धा विजेता मानाची गदा मिळविलेला विद्यार्थी महाविद्यालयाचा आहे. वरील सर्व विद्यापीठाच्या संघामध्ये विद्यार्थ्यांचा सहभाग मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो. विद्यार्थ्यांच्या क्रिडा स्पर्धेतील यशाबद्दल नॅक समितीने प्रशंसा केली आहे.

सांस्कृतिक विभागाकडील विद्यार्थ्यांनी चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवामध्ये मुकनाट्य, पथनाट्य, समुहगान, वादविवाद स्पर्धेत भाग घेतलेला होता. पथनाट्यामध्ये जिल्हास्तरीय मध्यवर्ती युवा-महोत्सवामध्ये २ रा क्रमांक मिळविलेला आहे. शिक्षक दिनामध्ये पूर्ण शैक्षणिक कामकाज विद्यार्थ्यांमार्फत राबविले जाते. सामाजिक, सांस्कृतिक, क्रीडा क्षेत्रातील थोर व्यक्तित्वांच्या जयंत्या साजऱ्या केल्या जातात. तसेच एन.एस.एस. विद्यार्थ्यांचा गट कासारपुतळे, ता. राधानगरी या गावी 'विशेष श्रमसंस्कार' शिबीरामार्फत दाखल होऊन समाजसेवा, समाजप्रबोधन, याकरिता कार्यरत होता. एन. एस.एस. च्या युनिटचे विशेष असे कौतुक नॅक समिती मार्फत केले गेलेले आहे.

महाविद्यालयातील ३३ शिक्षकांपैकी १६ शिक्षकांनी २०१३ अखेर पी.एचडी. पदव्या प्राप्त केल्या आहेत. उर्वरीत शिक्षक पी.एचडी. पदवी पूर्ण करण्याच्या मार्गावर आहेत. युजीसी मार्फत ९ मायनर रिसर्च प्रोजेक्ट महाविद्यालयाकडे कार्यरत आहेत. शिक्षकांनी शैक्षणिक वर्षामध्ये १०० च्या आसपास लेख प्रसिद्ध केलेले आहेत. व पुढील १२ व्या योजनेमध्ये रिसर्च प्रोजेक्टसाठी प्रस्ताव सादर करीत आहेत.

महाविद्यालयाकडील ५ ते ६ लॅबोरेटरीज ICT सुसज्ज झाल्या असून महाविद्यालयाकडे जवळ जवळ ८ LCD प्रोजेक्टर, ६५ Computer, ६ Laptop इ. साहित्य आहे. पूर्ण इमारत CCTV संरक्षणाखाली सुरक्षित करण्यात आलेली आहे.

स्पर्धा परिक्षा विभागामार्फत राज्य स्पर्धा व केंद्रशासन स्पर्धा परिक्षेसाठी मार्गदर्शन केले जाते. बऱ्याच विद्यार्थ्यांना यश संपादन केलेले आहे.

या महाविद्यालयाची यशस्वी वाटचाल चाललेली असून विद्यापीठ अनुदान आयोग केंद्रसरकार, राज्यसरकार यांचे आर्थिक पाठबळ मोलाचे आहे. भागातील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गरजा पूर्ण करण्यास महाविद्यालय सक्षम आहे.

महाविद्यालयाच्या वरील सर्व यशामध्ये संस्थेचे अध्यक्ष मा. आम. के. पी. पाटीलसोा, मा. उपाध्यक्ष दत्तात्रय तु. खराडेसोा, सर्व संचालक मंडळ, सचिव, कार्यकारी संचालक, प्राध्यापक, प्रशासकिय कर्मचारी, भागातील नागरिक, विद्यार्थी यांचा मोठा वाटा आहे.

॥जय हिंद॥

स्पंदन अंक प्रकाशन व मालकीसंबंधी माहिती

- प्रकाशन स्थळ : दूधसाखर महाविद्यालय,
बिद्री, ता. कागल, जि. कोल्हापूर ४१६ २०८
फोन : (०२३५) २५४८२२
- प्रकाशन काल : वार्षिक
- प्रकाशक व प्रमुख संपादक मुद्रक : प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : दूधसाखर महाविद्यालय,
बिद्री, ता. कागल, जि. कोल्हापूर ४१६ २०८
- कार्यकारी संपादक : प्रा. डॉ. धनंजय दिघे
- पत्ता : दूधसाखर महाविद्यालय,
बिद्री, ता. कागल, जि. कोल्हापूर ४१६ २०८
- मुखपृष्ठ : ओम कांबळे, बिद्री
- संकल्पना : प्रा. मानसिंग टाकळे
- मुद्रक : श्रीपाद ऑफसेट, ४६४ ई, शाहुपूरी, कोल्हापूर
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : व्हिनस कॉर्नर, शाहुपूरी, कोल्हापूर
फोन : (०२३१) २६५८४०१

मी प्राचार्य, डॉ. आर. एल. राजगोळकर असे जाहीर करतो की, वर दिलेली माहिती माझ्या समजुतीप्रमाणे खरी आहे.

- प्रकाशक

टीप : या अंकात व्यक्त झालेल्या मताशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

“आता आभाळमुका घेणाऱ्या हवेल्यांना सुरुंग लावलाच पाहिजे
सूर्यफुले हाती ठेवणारा फकीर हजारो वर्षांनंतर लाभला
आता सूर्यफुलासारखे सूर्योन्मुख झालेच पाहिजे”

- नामदेव ढसाळ

मराठी विभाग

डॉ. आनंद वारके

अनुक्रमणिका

■ गद्य विभाग ■

१. आठवणी	ज्योती सखाराम पाटील	बी. एस्सी. भाग १ (ए)
२. नापास होणं चांगलं!	मोरेश्वर दत्तात्रय अस्वले	बी. ए. भाग १
३. आजचा विद्यार्थी ज्ञानार्थी की परीक्षार्थी	करिश्मा पाटील	बी. ए. भाग १
४. व्यसनाच्या विळख्यातील युवापिढी	सरीता कुंडलिक बुजरे	बी. एस्सी. भाग १
५. 'हिंदवी स्वराज' - काल आणि आज	अश्विनी तुकाराम पाटील	बी. ए. भाग २
६. पश्चिम घाटाला मिळालेला जागतिक वारसा	अतुल शामराव कुंभार	बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)
७. बालविश्वातील कवी	प्रवीण आनंदा पाटील	बी. ए. भाग २
८. विसरलेला बाप	संतोष बाबुराव रोडे	बी. ए. भाग १
९. शेतकऱ्यांच्या समस्या	करिश्मा पाटील	बी. ए. भाग २
१०. भास्कराचार्य - प्राचीन भारतातील महाविद्वान गणितज्ञ आणि खगोलशास्त्रज्ञ	धनाजी मालवेकर	बी. एस्सी. भाग. ३

■ पद्य विभाग ■

१. प्रेम म्हणजे काय असतं?	प्रमोद पांडुरंग पाटील	१४. वाट....!	वृषाली उदय पाटील
२. जीवन	सविता सदाशिव सावंत	१५. गरिबाचे मृत्यूपत्र	नीलम भंडारी
३. शिक्षक	प्रीती पाटील	१६. चंद्र-चकोर	सरीता सा. परीट
४. आठवणी	भारती मारूती गोंगाणे	१७. आयुष्याचा प्रवास	संतोष आडसूळ
५. तारूण्य!	संकलन - नितीन पाटील	१८. प्रतीक्षा	पंकज बचाराम पाटील
६. विश्वास	भैरव डावरे	१९. मैफल	पूनम श्रावण चोपडे
७. जीवन	निलेश शंकर दाभोळे	२०. जीवन	रमेश दिनकर पाटील
८. दृष्टिकोन	अश्विनी तुकाराम पाटील	२१. आठवण	संदीप राजाराम पाटील
९. मुलींनी जगावं तरी कसं?	पूनम (प्रीती) रंगराव पाटील	२२. दुःख	करिश्मा पाटील
१०. विठ्ठल	पताडे सुजित साताप्पा	२३. प्रेम म्हणजे...?	अंकुश तुकाराम सावर्डेकर
११. आई	गणेश नामदेव तौदकर	२४. आज रात्र	जागायची आहे... साताप्पा डावरे
१२. नातं	संकलित - सुप्रिया पाटील	२५. जीवन हे असेच असते...	अमित व. रानमाळे
१३. आई	रोहिणी मारूती तहशिलदार		

आठवणी या क्षणाक्षणाच्या,
आठवणी या मैत्रीच्या,
आठवणी या एका
अबोल नात्याच्या,
तुमच्या-आमच्या सहवासाच्या...
मित्रहो,

आठवणी या अशा काही क्षणांच्या असतात,
पण त्यातील आनंद हा अनमोल असतो. अशीच एक
आठवण आम्ही सांगत आहोत.

स्वच्छ पांढऱ्या शुभ्र आकाशाकडे का,
कोणास ठाऊक उगाच टक लावून पाहत होतो.
ढगांच्या जमावामुळे सारं निळं आकाश झाकून गेलं
होतं आणि त्या ढगांचं प्रतिबिंब त्या अथांग
पसरलेल्या सागरात तेवढंच स्वच्छ आणि उठून
दिसत होतं. हळूच एक नजर त्या प्रतिबिंबाला भेदून

आठवणी (स्वलिखित)

जात होती आणि जसजशी खोलवर नजर जाऊ
लागली तेवढ्या झटपट माझे हरवलेले अनमोल क्षण
मला सापडत गेले...

अजूनही आठवतो तो दिवस. एक प्रकारची
हुरहूर मनात होती. तो आनंदाचा आणि उत्साहाचा
दिवस अत्यंत महत्त्वाचा होता. त्या दिवशी मी
पहिल्यांदाच कॉलेजमध्ये प्रवेश केला. उच्च पदवी
घेण्यासाठी 'पुण्याच्या' नामवंत कॉलेजमध्ये प्रवेश
घेतला. एखाद्या अनोळख्या ठिकाणी आणि तेसुद्धा
एकटं रहायचं म्हणजे जीवावर येत होतं. पण
शिक्षणासाठी सर्व अडचणींना तोंड द्यावं लागणार
होतं. त्यातून मी एका मध्यमवर्गीय कुटुंबात
जन्मलेला. आई-वडिलांनी शून्यातून जग निर्माण
केलेलं, ते सर्व जाणून होतो.

एकाच्या ओळखीनं भाड्यानं रूम मिळाली.
आम्ही फर्स्ट फ्लोरवर होतो. ग्राऊंड फ्लोरवर
एक नवीन फॅमिली राहायला आली. आमचा आणि
त्यांचा फारसा संबंध येत नसे. एकदा टॅरेसवर असाच
बसलो होतो बुडणाऱ्या सूर्याकडे पहात. तेवढ्यात
मागून एक नाजूक हळुवार आवाज आला, "अहो,
शुक शुक." सावळी पण चेहऱ्यावर तेज, स्मार्ट पण
उंचीला जराशी लहान. मी काही बोलणार त्या
आधीच, "माझी ओढणी तारेला अडकली आहे ती
प्लीज काढून देणार काय?" तिचे वाक्य पूर्ण
होईपर्यंत मी ओढणी काढली. "थॅक्यू" ती म्हणाली
आणि लगेच, "आपलं नाव काय?" "अमोल"
आणि तुमचं "मोहिनी" थोडक्यात संवाद संपला

आणि तिनं हळुवारपणे लाजून स्मितहास्य केलं आणि लगेच खाली गेली. मी तिला पहिल्यांदाच इथे पाहिलं. नंतर समजलं की ती खालच्या फ्लॉटमधील मुलगी आहे.

दुसऱ्या दिवशी घाईघाईत कॉलेजला चाललो होतो. तेवढ्यात मोहिनी समोर आली. माझ्याकडे एक क्षण पाहिलं आणि हसली. पण मी दुर्लक्ष करून निघून गेलो. ती प्रत्येकवेळी येता-जाता माझ्याशी काहीतरी कारण काढून बोलायची. मी पण उगाच बोलल्यासारखं करायचो आणि निघून जायचो. पाहता-पाहता वर्षही संपलं. यावर्षी कॉलेजचा नवेपणा गेला होता. आजूबाजूची सर्व लोकं आपली वाटत होती. कॉलेजमध्ये कधी-कधी खूप कंटाळा यायचा. अधूनमधून वर्गातच गप्पागोष्टी जमायच्या. रूमवर आल्यावर मोकळ्या हवेत बसलं की बरं वाटायचं. कधी कधी मोहिनीही वर यायची. ती आता माझ्याशी ओळख वाढवू लागली होती. मी तिच्याशी तेवढ्यापुरतंच बोलायचो. तिला माझ्याबरोबर गप्पा मारायला फार आवडत असावं. पण का कोणास ठाऊक मी तिच्याशी बोलताना नेहमी घाबरायचो. माझ्याबरोबर बोलताना तिनं माझ्या विषयीच्या सर्व चौकशा करून घेतल्या. एकदा सहज बोलता बोलता मी म्हणालो, “मला मैत्रीण वगैरे नाही.” ती लगेच म्हणाली, “मी नाही का तुझी मैत्रीण.” मी थोडासा बिथरलो आणि दबक्या आवाजात म्हणालो, “हो-हो” तिने दुसऱ्या दिवशी लगेच मला फ्रेंडशिप बँड बांधला. मी तो कोणाला दाखवलासुद्धा नाही.

आता तिच्याशी बोलताना लगेच निघून येता यायचं नाही. परीक्षेचे दिवस होते, तरीही ती नेहमी वर

येऊन बोलायची. यावेळी पेपर नेहमीपेक्षा जग अवघडच गेले आणि त्याचा परिणाम म्हणजे माझ्या टक्केवारीला दशकस्थानचा अंक पहिल्यांदाच पाच होता. मला फार वाईट वाटलं. पुढच्या सेमिस्टरला सेन्सिअरली अभ्यास करायचा ठरवलं. मोहिनीशी तर बोलायचं नेहमी टाळत होतो. पण जास्तीत जास्त इमोशनल झालो. मी नाही बोललो तर, ती रागवायची जणू ‘कसलातरी’ हक्क गाजवत असावी. यावेळी अभ्यासासाठी मित्राच्या रूमवर जायचं ठरवले. ती प्रत्येकवेळी माझी वाट पाहत बसायची, ‘उद्या किती वाजता येणार.’ असं विचारायची. मी नुसताच हसायचो आणि पुढे बघून चालायचो. एकदा मी दिवसभर रूमवर फिरकलोसुद्धा नाही तर हिने रडून रडून डोळे सुजवून घेतले. दुसऱ्या दिवशी ती माझ्याशी बोललीपण नाही. पण अश्रूंच्या धारा सुरूच होत्या आणि त्या रात्री मला झोपच लागली नाही, मला काय करावं हेच कळत नव्हतं.

काहीच दिवसात तिने मला भेटायची इच्छा व्यक्त केली. ती काय बोलणार हे मला ठाऊक होतं. पण मी काहीच बोललो नाही. परीक्षा झाल्यावर ती भेटली. तिच्या तोंडातून शब्द बाहेर पडत नव्हते. शेवटी मीही शांत बसलेला पाहून तिने पहिल्यांदा आपलं प्रेम व्यक्त केलं. मी जरासं तिच्याकडे पाहिल आणि निष्ठूर होऊन लगेच, ‘सॉरी’ म्हणालो. “माझ्या आई-वडिलांच्या माझ्याकडून खूप अपेक्षा आहेत.” त्यांना ‘इंटरकास्ट’ मॅरेज मान्य झालं नसतं. मी तिची खूप समजूत काढली. एखादी स्त्रीसुद्धा लाजावी इतका मी ‘सेटीमेंट’ल व्यक्ती. त्यामुळे तिच्याशी बोलताना माझ्या प्रत्येक शब्दाबरोबर

एक-एक अश्रूंचा थेंब सोडत होतो. तिने एक क्षण माझ्या डोळ्यांकडे पाहिले. मीही पाहू लागलो. दुसऱ्याच क्षणी तिच्या अश्रूंचा वेग वाढला आणि तिने एवढ्या कडकडून मला मिठी मारली की माझ्या पत्थररूपी हृदयाला पाझर फुटला आणि मी एक क्षण सारी दुनिया विसरून गेलो. अचानक तिच्या वडिलांची बदली झाली. ते पुढच्या महिन्यात जाणार होते. तिने जायच्या अगोदर एकदा भेटायची इच्छा व्यक्त केली. मी टाळू शकत नव्हतो. त्या दिवशी ती बराच वेळ माझ्याकडे पाहत होती. उद्या ती जाणार होती. ती आजची शेवटची भेट होती. एकदा तिने मला डोळे भरून पाहून घेतलं. शेवटी तिने माझा हात तिच्या नाजूक हातामध्ये घेतला आणि अक्षरशः मला कवटाळून घेतलं. माझ्या केसातून हात फिरवत म्हणाली, “मी तुला कधी विसरणार नाही आणि तूही मला कधीच विसरणार नाहीस हे मला माहित आहे.” माझे डोळे भरून आले. मी पूर्ण वेळ शांत बसलो होतो आणि ती एकटीच बडबडत होती. शेवटी तिच्या डोळ्यातील अश्रू पुसले आणि शेवटचा निरोप घेतला.

ती माझ्या जीवनात एका हवेच्या लहरीप्रमाणे आली आणि निघून गेली. हे शेवटचं वर्ष होतं. ते जणू मला एका युगाप्रमाणे वाटत होते. चांगल्या मार्कांनी मी उच्च पदवी पास झालो आणि एक चांगली नोकरी पकडली. मधून मधून मला मोहिनीची आठवण नेहमी यायची आणि मी बेचैन व्हायचो. जवळ जवळ तीन वर्षे लोटली. मला एकसारखी तिची उणीव भासू लागली. घरच्यांनी घातलेल्या अटीची घृणा वाटू लागली. एक दिवस सारी नाती-गोती विसरून

तिच्या शोधात निघालो. खूप शोधलं पण काही पत्ता लागत नव्हता. चौकशीही केल्या. पण त्याचा काही उपयोग झाला नाही. दोन दिवस उपाशी फिरलो होतो. त्या दिवशी पाच-सहा वाजता असाच भटकत असताना एक-दीड वर्षाच्या मुलाला एका गाडीने धडक मारलेली पाहिली. मी धावलो. त्याला काही इजा झाली का ते पाहिलं. पण तो लगेच समोरून येणाऱ्या स्त्रीकडे ‘मम्मी’ म्हणत पळाला. मी वर मान करून पाहिलं आणि पाहतो तर काय... माझ्या तोंडातून शब्दच बाहेर येईनात. ती मात्र सहजपणे ‘हॅलो, अमोल’ म्हणून रिकामी झालो. तीन वर्षापूर्वीची मोहिनी आज एक विवाहीत स्त्री होती आणि एका मुलाची आईदेखील. ही कल्पनाच मी करू शकत नव्हतो. माझं हृदय भरून आलं. पण तिच्या चेहऱ्यावरचं हास्य पाहून मी माझे अश्रू दाबले. त्या दिवसानंतर सहाच महिन्यांनंतर तिचे लग्न झालं असं कळालं आणि ती आता सुखी आहे, हेही कळलं. मी मात्र तीन वर्षे उगीच झुरत राहिलो. तिला खरं काहीच सांगितलं नाही. जास्त वेळ न घेता मी तिथून निघालो. काही वेळापूर्वी दाबून ठेवलेले अश्रू आता ओसंडून बाहेर येऊ लागले आणि पाण्याच्या धारेप्रमाणे सांडू लागले.

अश्रूंच्या धारा इतक्या जोराने वाहत होत्या की जणू सागराचं पाणीही हेलकावलं आणि त्यातील प्रतिबिंबही. काहीच क्षणात मला माझ्या सर्व आठवणी सापडल्या होत्या. तेवढ्यात खांद्यावर एक नाजूक हात पडला. मी मागे पाहिलं आणि म्हणालो, “प्रियांका, तू केव्हा आलीस.” प्रियांका माझी धर्मपत्नी. माझ्या डोळ्यातील अश्रू वाहून बेचैन

झाली होती. बऱ्याच दिवसांपासून लपवलेली कहानी तिला सांगितली. तिने माझ्या डोळ्यातील अश्रू पुराले व मला धीर दिला. खरंच नशिबवान होतो म्हणून मला अशी सुरांस्कृत पत्नी मिळाली. अगदी पतीच्या सुखदुःखात सहभागी होणारी. मी तिला कवटाळून घेतलं आणि तिच्या गालावरील अश्रू पुराले. आज सर्व काही होतं माझ्याकडे. नेह्हीत ऑफीसर होतो आणि जीवाला जीव देणारी पत्नी मिळाली. खरंच तीच होऊ शकली माझी खरी अर्धांगिनी.

बऱ्याच दिवसांपासून जपून ठेवलेला एक फोटो पाकिटातून काढला. मोहिनीचा होता तो. तो प्रियाच्या हातात दिला. तिने तो न्याहाळून पाहिला तेवढ्यात एक वाऱ्याची झुळूक आली आणि तो फोटो पाण्यात पडला. दोघेही धावलो पण तोपर्यंत तो दूरवर वाहून गेला. देवाच्या मनातही तेच असावं कदाचित.

खरंच पुष्कळ गुंतागुंतीचं आणि अवघड वळण आणि त्याच वळणावर आपल्याला योग्य दिशा मिळते. ती एका जीवलग साथीदाराच्या रूपानं आणि पुढच्या खडतर प्रवासामध्ये आपल्याला त्याचीच सोबत मिळते शेवटपर्यंत अगदी शेवटीपर्यंत....

- ज्योती सखाराम पाटील,
बी. एस्सी. भाग १ (ए)

What is Love...??

I day I asked my Heart...

प्रेम म्हणजे काय असतं?

ओठावर माणं असतं
चांदण्यात न्हाणं असतं
अकारण झुरणं आणि
मागं-मागं फिरणं असतं.

ओठातल्या कोवळ्या शब्दांचं
ओठातच विरणं असतं
टू बी ऑर नॉट टू बीच्या
झुल्यावर झुरणं असतं.

काळजातल्या व्याकूळ पावसाचं
एक दिवस बरसाणं असतं
आणि गुलाबी गालावर
मोरपिराचं फिरणं असतं.

पाऊस नसला तरी
चिंब चिंब भिजणं असतं
डोळा चुकवून साऱ्यांचा
एकटं-एकटं रडणं असतं.

- प्रमोद पांडुरंग पाटील
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

नापास होणं चांगलं!

शैक्षणिक यश म्हणजे यशस्वी जीवन नव्हे व शैक्षणिक अपयश म्हणजे अपयशी जीवन नव्हे असा ठाम विचार माझा तरी आहे. महात्मा गांधी, आईनस्टाईन, इंदिरा गांधी, ऑगस्त कॉम्त, रामानुजन, लो. टिळक, कुसुमाग्रज, दया पवार, शांता शेळके, राज कपूर, सुशिलकुमार शिंदे, लक्ष्मण माने, यशवंतराव चव्हाण या सर्वांमध्ये समान गुण कोणता आहे...? हे सर्वजण शाळेत नापास झाले होते. मुलामधील सुप्त क्षमता तपासायला प्रचलित शिक्षणव्यवस्था पूर्णतः अपयशी असल्याचे सत्यच आहे. उलट अशा मुलांना ही शिक्षणव्यवस्था शिक्षणाबाहेर फेकते किंवा ठाकून ठोकून शिक्षणाच्या चौकटीत बसवते. या प्रक्रियेत मुलांच्या प्रतिभेचा चक्काचूर होतो.

आईनस्टाईन बालपणी ३ वर्षे बोलतच नव्हता. ब्रिटिशांच्या पाशवी सामर्थ्याला आव्हान देणारे म. गांधी लॅटीन भाषेत नापास झाले होते. जे. कृष्णमूर्ती बालपणी पाठ्यपुस्तकांचा तिरस्कार करणारे, गृहपाठ अपूर्ण ठेवणारे, मॅट्रीकला नापास होणारे, दिवसभर घड्याळ जोडत शाळा विसरणारे होते आणि त्याच कृष्णमूर्तीच्या प्रभावाने जगभर शाळा निघतात. ते विश्वबंध तज्ज्ञ होतात. हे कसे समजावून घ्यायचे? जगप्रसिद्ध शिल्पकार रॉंदे हे शिल्पकलेच्या प्रवेश प्रक्रियेत नापास झाले होते.

रोदेंची उंची ही शिक्षण व्यवस्थेचे खुजेपण असते. स्वतःच्या बालपणाविषयी चर्चिल लिहितात की, “माझ्या शालेय दिवसात मुलांना रक्तबंबाळ होईपर्यंत मारले जात होते. त्यापेक्षा मला गवंडीकाम, किराणा दुकानात काम करायला आवडते.” शाळेतल्या अशाच कठोर भावनाशून्य वातावरणाचे वर्णन कवी कुसुमाग्रजांनी काव्यात्मक केले आहे. “बिना तिकिटाने प्रवास करणाऱ्या सभ्य माणसासारखी मनाला सतत जाणवत होती फक्त धास्ती.”

विख्यात गणिती रामानुजन यांचे बालपण अस्वस्थ करून टाकते. त्रिकोणमितीचे नियम शोधून काढणारा रामानुजन इतर विषयात नापास होतो. तब्येतीच्या तक्रारीने आणखी वर्षे वाया जातात. हाच मुलगा महान गणिती होतो. अशावेळी शिक्षणाचं गणित चुकल्यासारखं होतं.

कोंबड्याच्या खुराड्यात राहून शिकलेले व नापास झालेले दया पवार आणि हॉटेलात काम करून व्यसन, जुगाराला वळण घालून भटक्या विमुक्तांसाठी वेदना मांडणारे लक्ष्मण माने बघितलं की वाटतं, दलित भटक्या विमुक्तातील किती लक्ष्मण माने आणि दया पवार या शिक्षणाच्या जंगलात परागंदा झाले असतील.

बालपणी कोणत्याही वर्गात पास न झालेले,

नापास झाल्यावर वडिलांनी हाकलून दिलेले सी. रामचंद्र शुटींग बघायला पेपर सोडून जातात आणि हा माणूस चित्रपट संगीतात नवा अध्याय लिहितो. उर्दूचं सौंदर्य खुलवून चित्रपटांना उंची देणारे कवी गुलजार हे शाळेत उर्दूत नापास होतात. नापास झाल्यावर आत्महत्या करायला निघालेला मुलगा चित्रसृष्टीला नवी दिशा देतो. त्या मुलाचे नाव राजकपूर असतं. तीन वेळा नापास होऊनही मुख्यमंत्री झालेले सुशीलकुमार शिंदे.

परीक्षेचे वर्णन करताना आर. के. नारायण म्हणतात, “परीक्षेच्या वेळी तुरुंगासारखा दिसणारा परीक्षा हॉल, फासावर देताना हजर असणाऱ्या अधिकांसारखे सुपरवायझर, इंग्रजी साहित्यातला हा महान साहित्यिक विद्यापीठ परीक्षेत इंग्रजीतच नापास होतो आणि व्यंगचित्रकार आर. के. लक्ष्मण यांना जे. जे. आर्ट्स स्कूलला प्रवेश नाकारला जातो. पुढे पाहुणे म्हणून त्यांना बोलावले जाते. तेव्हा ते मिशिकलपणे म्हणतात, “जर मला प्रवेश दिला असता तर मी बोर्ड रंगवत राहिलो असतो.”

हॉवर्ड गार्डनर या अभ्यासकांच्या मते, बुद्धिमत्ता तर ती आठ प्रकारची असते. भाषिक, तार्किक, सांगितीक, भौगोलिक, शारीरिक, व्यक्ती अंतर्गत, आंतरव्यक्तीय, निसर्गविषयक अशा बुद्धिमत्ता मुलांमध्ये असतात. शाळेत न गेलेल्या बहिणाबाई, शाळेत न रमलेले टागोर, तीन दिवस शाळेत गेलेले व रशियाच्या लाल चौकात पोवाडा कोरलेले अण्णाभाऊ साठे यांचे विश्लेषण या

बुद्धिमतांच्या आधारेच करावे.

आदिवासी भटके विद्यार्थी खेळ, नेमवाज औशणी वनस्पती, पक्षी, निसर्ग याबाबतीत तज्ज्ञ असतात. पण त्यांना जे येत नाही त्याचा न्यूसगंठ देणारा अभ्यासक्रम मात्र आहे.

- मोरेश्वर दत्तात्रय अस्वले,

बी. ए. भाग ३

□□□

जीवन

आळवाच्या पानावरून अलगद पाण्याला थेंब यावा तशीच,
अपेक्षांची पानंही वहीतून सरसर सरकली
नशिबाच्या रेषा जणू पुसट पुसट वाटल्या
जीवनाच्या वाटा अर्ध्या दिसल्या
पण, आशेचा एक किरण दिसला
आयुष्याची वाट जणू घनदाट वाटली
अहो, सुखं, दुःखं प्रत्येकालाच असतात
म्हणून कुणी हार नाही ना मानली.
मग मात्र मनानं एक ठरवलं
हार पत्करून यशाचा शिखर
कधीतरी पार करता येतोय,
अशी पक्की खूणगाठ मनाशी बांधली.

- कु. सविता सदाशिव सावंत

बी. ए. भाग ३ (इंग्लिश)

आजचा विद्यार्थी ज्ञानार्थी की परीक्षार्थी

आजचा विद्यार्थी हा आपल्या स्वतंत्र लोकशाही राष्ट्राचा भावी नागरिक आहे. वयाच्या अठराव्या वर्षीच त्याला मतदानाचा अधिकार मिळणार आहे; म्हणून विद्यार्थिदशेतच त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा योग्य विकास होणे आवश्यक आहे. त्याला स्वतंत्रपणे निर्णय घेता आला पाहिजे. कोणत्याही समस्येबाबत त्याला निरपेक्ष तर्कसंगत विचार करता आला पाहिजे. त्याची आपल्या देशावर नितांत निष्ठा हवी. आजचे शिक्षण अशा प्रकारचे नागरिक तयार करू शकत आहे का? या प्रश्नाला आपण छातीठोकपणे 'हो' असे उत्तर देऊ शकत नाही. कारण आजची विद्यालये, महाविद्यालये विद्यार्थ्यांची व्यक्तिमत्त्वे फुलवत नाहीत, तर केवळ परीक्षांच्या कारखान्यातून बेकारांच्या झुंडी निर्माण करीत आहेत.

आज लहान मुलांच्या जीवनातील आनंद ओरबाडून घेणारी कोणती बाब असेल, तर ती म्हणजे 'परीक्षा' होय. एखाद्या नावाजलेल्या शाळेतील पूर्व प्राथमिक शाळेत प्रवेश मिळविण्यासाठी अडीच-तीन वर्षांच्या बाळालाही परीक्षेला तोंड द्यावे लागते. खरे पाहता, लहान मुले घरातल्यांना निरागसपणे कितीतरी प्रश्न विचारत असतात, तेव्हा ती 'ज्ञानार्थी' असतात, पण मोठी माणसे त्यांना 'परीक्षार्थी' बनवत असतात.

शाळेतील, महाविद्यालयातील मुले परीक्षेत उत्तम गुण मिळविण्यासाठी धडपडत असतात. त्यामुळे विद्यार्थ्यांची ज्ञानाशी फारकत होते. आजकाल मोठ्या सुट्टीतही खास वर्गांचे अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांवर लादले जातात. मग त्यांनी स्वतःला आवडेल ते वाचावे केव्हा? ज्ञान संपादन करून बहुश्रुत व्हावे कसे? ही सर्व जीवघेणी धडपड पदव्यांच्या पुंगळ्या मिळविण्यासाठी असते. पण पदवी मिळाली म्हणजे नोकरीची शाश्वती असतेच असे नाही. अठरा-वीस वर्षे अव्याहतपणे केलेल्या धडपडीतून खरे ज्ञान संपादन होत नाही आणि मग वाट्याला केवळ वैफल्य येते.

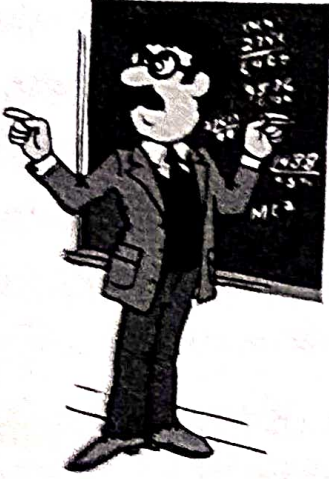
'विद्या परम् दैवतम्' असे विद्यार्थी सुभाषितात शिकतो; पण त्या दैवताशी त्याचा धड परिचयही होत नाही. शील, चारित्र्य, नीती, प्रगती यांचे संवर्धन विद्येमुळे होते; म्हणून क्षणशः कणशः ती संपादन करावी. 'ज्ञान हा तिसरा डोळा' हे सारे तो ग्रंथांतून वाचतो; पण त्याला काय आढळते? ज्ञानमंदिरे ही भ्रष्टाचारांनी बरबटलेली आहेत. पैसे टाकून पदव्या घेतल्या जातात. हजारो रुपये चारून प्रश्नपत्रिका फोडल्या जातात. अशावेळी या विद्यार्थ्यांच्या वाट्याला केवळ दारूण निराशा येते. परीक्षेला आलेल्या अवास्तव महत्त्वामुळे हे घडते.

हे दुष्ट वर्तुळ भंगले पाहिजे. साचेबंद

अभ्यासक्रमाऐवजी ज्ञानाची खरी भांडारे सर्वांसाठी खुली झाली पाहिजेत. मग त्यात खरे ज्ञानार्थी मुक्तपणे संचार करतील. तेव्हाच नव्या जगाकडे भरारी मारणारे खरे तत्त्वज्ञ, संशोधक निर्माण होतील.

- कु. करिश्मा पाटील,

बी. ए. भाग १

शिक्षक

शिक्षक एक जप असतो

एक तप असतो

एक व्रत असतो

शिक्षक एक आचार असतो

तो एक विचार असतो

तो ज्ञानाचा सागर असतो.

प्रीती पाटील

बी. ए. भाग १

आठवणी

आयुष्याच्या वाटेवर खूप माणसे भेटतात

काही आपल्या सुखात सुखावतात

तर,

काही आपल्या दुःखात सहभागी होतात

तर काही सावली बनून आयुष्यभर

आठवणींचा पाठलाग करतात. म्हणून

कोणी म्हणतात आठवणी ह्या मोरपिसासारख्या असतात नव्हे,

त्या बकुळ फुलासारख्या आपला

सुगंध दरवळत ठेवणाऱ्या असतात.

तर आठवणी ह्या नेहमीच

हत्तीच्या पायासारख्या असतात

कारण त्या आपला ठसा मनाच्या

ओलसर भूमीवर खोलवर उमटवतात.

म्हणूनच,

ह्या चक्रव्यूहरूपी आयुष्याच्या

वाटेवर फक्त आणि फक्त...

आठवणीच उरतात.

- कु. भारती मारूती गोंगाणे

बी. ए. भाग ३ (इंग्लिश ऑप्शनल)

व्यसनाच्या विळख्यातील युवापिढी

“सुसंगती सदा घडो
सुजन वाक्य कानी पडो!
कलंक मतिचा झडो
विषय सर्वथा नावडो!!”

मानवी चंचल मनाला केलेला हा उपदेश आज खऱ्या अर्थाने पुन्हा एकदा महत्त्वपूर्ण ठरला आहे. याला कारण आहे व्यसनाच्या विळख्यात अडकलेली आजची तरूणपिढी...!

“जन्म मानवाचा तुला लाभला
पायदळी तया तुडवू नको।।
मौल्यवान या नरदेहाला।
व्यसनात वेड्या हरवू नको।।”

व्यसन नको, व्यसन नको असे आपण नेहमी म्हणतो. पण व्यसन म्हणजे तरी काय? ज्या पदार्थाच्या सेवनाने आपल्याला क्षणिक आनंद होतो व ती कृती आपण वांरवार करतो. त्याच्या आधीन

होतो त्याला व्यसन म्हणतात. हे व्यसनाचे प्रमाण तरूणांमध्ये फार जास्त आहे. आजचा तरूणवर्ग ऐनतारुण्यातच अंमली पदार्थांच्या व्यसनाच्या विषवृक्षाचा सहारा घेतो आहे. त्यामुळे तो विषवृक्ष आपले हातपाय झपाट्याने पसरत आहे आणि या साऱ्या तरूण वर्गाला आतून बाहेरून पोखरत आहे. आपण आपली अनादी, पुरातन व आदर्श भारतीय संस्कृती सोडून पाश्चात्य संस्कृतीचे अंधानुकरण करित आहोत. आपल्या इतिहासाला, संस्कृतीला लाज वाटेल, कलंक लागेल असे आचरण आजची तरूण पिढी करित आहे. व्यसनामुळे तरूण पिढी व समाजाला कीड लागली आहे.

३१ मे हा ‘तंबाखूविरोधी दिन’ म्हणून पाळला जातो. संत महंत, देवादिक, शूर नर नारी, राष्ट्रपुरुष शहीद हुतात्मा यांच्या पावन पदस्पर्शाने पुनित झालेली, सुजलाम, सुफलाम अशी आसेतू हिमाचल पवित्र भारतभूमी या युवापिढीच्या व्यसनामुळे हळूहळू कुलुषित होते की काय, असे वाटू लागले आहे. शाळा, कॉलेजमधील अनेक विद्यार्थी व्यसनांच्या आहारी गेले आहेत. ज्यांना विकसनशील भारताचे आधारस्तंभ मानले तीच युवापिढी व्यसनाधीन बनत आहे. अलीकडची टी. व्ही., वृत्तपत्रे यांसारखी प्रसारमाध्यमेसुद्धा व्यसनांची जाहिरात करतात. बऱ्याच जणांनी आपल्या जीवनातील उदासिनतेला काही क्षणासाठी दूर

करण्यासाठी हे व्यसन जवळ केले आहे. आजचा तरुणवर्ग गुटखा फॅशन म्हणून खात आहे. सिगारेट ओढणे, गुटखा खाणे हे युवापिढीमध्ये प्रतिष्ठेचे लक्षण मानले जाऊ लागले आहे.

नेताजी सुभाषचंद्र बोस युवकांना म्हणाले होते, “तुम मुझे खून दो, मैं तुम्हें आज़ादी दूँगा।” परंतु, आजची युवापिढी म्हणते, “तुम मुझे चुना दो, मैं तुम्हें तंबाखू दूँगा।” आपल्या देशाचे भवितव्य अंधारमय आहे. कारण जी पिढी या देशाचा आधारस्तंभ आहे तिला व्यसनाधिनतेची वाळवी लागली आहे. घर हे संस्काराचे पहिले केंद्र आहे, तर विद्यालय हे संस्काराचे दुसरे केंद्र आहे.

‘व्यसन’ हा एक असा शब्द आहे की, संपूर्ण आयुष्य उद्ध्वस्त करणारा, विचारांची आणि आचाराची होळी करणारा, स्वतःसह दुसऱ्याचे आयुष्य बेचिराख करणारा की, ज्याची धूळसुद्धा पृथ्वीला नको वाटणारी.

प्रत्येक युवक-युवतींच्या रूममध्ये, पर्समध्ये नटनट्टींचे फोटो आढळतात. आवडीच्या नटनट्टींचे अनुकरण करण्यात ते वेळ घालवतात. ज्या वयात आई-वडील यांची सेवा करण्याचे भाग्य समाजसेवा करण्याची वृत्ती जोपासली जायची त्याच वेळेत मुले बेफिक्रीने आपले आयुष्य व्यसनाच्या स्वाधीन करतात.

युवकांपुढे सद्यस्थितीत कुठल्याही प्रकारचा आदर्श राहिलेला नाही. वाचन, मनन, चिंतन याचा

सध्याच्या युवक-युवतींपुढे आदर्श नाही. आदर्श देणारे थिटे असल्यामुळे व्यसनातून मुक्त होत नाही. टी. व्ही. वर आदर्शवत एकही मालिका नसल्यामुळे व विविध जाहिराती की ज्या युवकांच्या भावनेला उद्रेक करणाऱ्या असल्यामुळे व्यसन जडते.

व्यसन होते महावीरांना

विश्व परमो धर्माचे

व्यसन होते महात्माजींना

सत्य अहिंसा तत्त्वाचे।।

व्यसन होते आंबेडकरांना

मानवता धर्म जोपासण्याचे

व्यसन होते सावरकरांना

मायभू मुक्तीचे।।

पण,

व्यसन आहे आजच्या युवकांना

सिगारेट गुटखा, मटक्याचे।।

आळसाप्रमाणे व्यसनही मानवाचा शत्रू आहे. जो आटोक्यात आणणे खूपच अवघड आहे. आज वैद्यकीय क्षेत्रात प्रत्येक रोगावर उपचार निघाले आहेत. परंतु, व्यसन हा असा महारोग आहे ज्यावर आजपर्यंत कोणताही उपचार निघाला नाही व कदाचित निघणारही नाही.

ज्याप्रमाणे बालकवींनी आपल्या बालवयात खूप कविता रचल्या त्याप्रमाणे आजचे युवक कसल्या रचतील ? त्यांच्या कविता...

“दारू माझी माता,
गुटखा माझा पिता,
बहीण, भाऊ, चुलता,
ग्लास माझा।।”

“सुंदरा ते ध्यान,
माझे बाटलीवरी
हात बुचावरी
ठेवोनिया।।”

“शूर आम्ही सरदार आम्हाला
काय कुणाची भीती
दारू आणि सिगारेटसाठी
प्राण घेतला हाती.”

सध्या जर महाविद्यालयात थोडा रिकामा वेळ मिळाला तर विद्यार्थी ग्रंथालयात जाऊन पुस्तके अगर वर्तमानपत्रे वाचत न बसता महाविद्यालयाजवळील ‘कट्ट्यावर’ जाऊन सिगारेट ओढत बसतात. याचं उत्तम उदाहरण म्हणजे ‘दुनियादारी’. या चित्रपटातील सर्वच पात्र दारू आणि सिगारेट ओढत कॉलेजच्या कट्ट्यावर बसलेली आपण पाहतो आणि एखाद्या कोपण्यात ‘धुम्रपान, मद्यपान आरोग्यास हानीकारक असते.’ हा सल्ला देतात. पण तो कोणी पाहतच नाही. पाहतात फक्त सिगारेट.

पण आजच्या युवापिढीला समजावणार कोण, एकीकडे गळ्यापर्यंत आलेले स्पर्धात्मक युग आणि एकीकडे वाढती बेकारी. यामध्ये आजचे

व्यसनी युवक कोठे असतील? यामध्ये व्यसनी युवकांचे स्थान सर्वात शेवटी असेल व त्याची पदवी असेल बेकार, व्यसनाधीन व वाया गेलेला! आजचे युग स्पर्धेचे युग आहे. या स्पर्धेत जर आपले स्थान टिकवायचे असेल तर युवाशक्ती महत्त्वाची आहे. आपल्या देशाला खूप मोठी युवाशक्ती लाभलेली आहे व तिचा वारसाही खूप मोठा आहे.

“जीवन किती सुंदर आहे
अनुभव तुला सांगत जाईल
प्रयत्न करायला विसरू नको
मार्ग तुला सापडत जाईल.”

या म्हणीप्रमाणे आपले जीवन आनंददायी क्षणांनी भरलेलं आहे. त्याला व्यसनाधीनतेचा कलंक लागता कामा नये.

- कु. सरीता कुंडलिक बुजरे,
बी. एस्सी. भाग १

□□□

मशीन

राम : (शामला) तू कधी खोटं बोलताना पकडणारी मशीन पाहिली आहेस का ?
शाम : हो, पाहिली आहे. माझं नुकतंच तिच्याशी लग्न झालंय!

संकलित - कु. प्रियांका बाळासो फराकटे

बी. ए. भाग २

‘हिंदवी स्वराज’ - काल आणि आज

वडिलांनी मुलगा नाही शिकविला नाही तोही पापाचा भागीदार झाला. जैस जन्म देणे, कर्तव्य त्याचे, त्याला तैसे शिक्षण देणे अगत्याचे अशी ग्रामगीतेन शिकवण देणारे-राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज.

शेतकऱ्यांच्या मिरचीच्या देठालाही हात लाऊ नका. नाही तर तुमचे हात कलम केले जातील, असे स्वतःच्याच सेनेला बजावणारे-विश्वाचे छत्रपती शिवाजीराजे भोसले.

गुलामाला गुलामाची जाणीव करून द्या म्हणजे तो बंड करून उठेल. तुम्हाला आम्हाला गुलामीची जाणीव करून देणारे भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर.

दगडाच्या मूर्तीत देव नसून तुमच्या आमच्या देव आहे अशी शिकवण देणारे - राष्ट्रसंत गाड महाराज.

शिव तुझे नाव ठेविले पवित्र छत्रपती शिवरायांना प्रेरणा देणारे, शिवरायांना शिकवण देणारे छत्रपती शिवरायांचे खरे गुरू - राष्ट्रसंत तुकाराम महाराज.

जिजाऊ माँसाहेबांनी शिवरायांना एक आदेश दिला. “शिवराय घोड्यावर बसा. हातात तलवार घ्या आणि शत्रूंचा निःपात करा. ही माँसाहेब जिजाऊ तुमच्या पाठीशी खंबीरपणे उभी आहे. आया-बहिणींच्या इज्जतीची लखतरे वेशीवर टांगली जात असताना घरात बसून त्यांच्या किंकाळ्या ऐकणे ही मराठ्यांच्या औलादीला शोभणारी गोष्ट नाही.” जिजाऊ माँसाहेबांचा हा क्रांतिकारक संदेश ऐकून शिवरायांच्या अंगातील रक्त सळसळलं. सळसळलेलं रक्त उकळलं, उकळलेलं रक्त ‘हिंदवी स्वराज्य’ स्थापन करूनच शांत झालं. छत्रपती संभाजीराजांनी ते वाढविण्याचा प्रयत्न केला.

शिवरायांनी रक्ताचं पाणी-पाणी करून मिळविलेलं ‘हिंदवी स्वराज्य’ पेशव्यांनी नेस्तनाबूत करून टाकलं. पेशव्यांच्यामुळेच इंग्रज या देशात आले. त्यांनी दीडशे वर्षे आपल्यावर राज्य केले. भगतसिंगसारख्या क्रांतिकारकांनी पुन्हा एकदा रक्त

सांडले आणि पुन्हा एकदा आपल्याला स्वातंत्र्य मिळवून दिले. 'पाहुण्याला दिली ओसरी पाहुणा हळूहळू हातपाय पसरी' या म्हणीप्रमाणे ज्या राज्यकर्त्यांना राज्यकारभार करण्याची संधी दिली. आज तेच राज्यकर्ते आमच्या जीवावर उठले आहेत. दिल्लीच्या तक्ताला चिकटून बसले आहेत.

या देशात ज्या लोकांना काही कळते त्यांना कोण विचारत नाही आणि ज्या लोकांना काहीच कळत नाही त्यांच्या हातात या देशाची सूत्रे आहेत म्हणून या देशातील शेतकरी आत्महत्या करतोय. कधी काळी या देशात सोन्याचा धूर निघत होता. पण आज याच देशात शेतकऱ्यांच्या सरणाचा धूर निघतो आहे.

संपूर्ण जगाला अन्न पुरविणारा शेतकरी उपाशी निजतो आहे. संपूर्ण जगाला वस्त्र पुरविणारा शेतकरी आज त्याच्या पत्नीला वर्षातून एक लुगडेही घेऊ शकत नाही. ही फार मोठी विषमतेची दरी या देशात

निर्माण झाली आहे. ग्रामीण भागातील ८०% समाज दारिद्र्यरेषेखालील जीवन जगत आहे. दोनवेळच्या अन्नासाठी वणवण फिरतो आहे. तर दुसरीकडे याच देशात लाखो रुपये साठवून ठेवणारे लोक आहेत. कोटींचे घर बांधणारे लोक आहेत. बिअर बारमध्ये लाखो रुपये खर्च करणारे लोक आहेत. हा सर्व पैसा भ्रष्टाचारातून आलेला आहे. या देशाशी केलेल्या देशद्रोहातून आलेला आहे म्हणून हा देश आज नेस्तनाबूत होण्याच्या मार्गावर आहे म्हणून एके ठिकाणी एक कवी म्हणतो,

“सूर्य मावळताना मी पाहिला

हा चंद्र ही मावळताना पाहिला

पण आज पहिल्यांदाच छत्रपती

शिवरायांचा देश मावळताना पाहतोय.”

आज छत्रपती शिवरायांचा देश मावळतोय याला जबाबदार आम्ही आहोत. कारण आम्ही

अडाणी आहोत. आम्ही पुस्तक

वाचत नाही. पुस्तक वाचलं तर

विचार करित नाही. विचार केला

तर त्याप्रमाणे आचरण करित

नाही. देवाला प्रसन्न

करण्यासाठी कोंबडी, बकरी

कापणारे आम्ही आहोत.

माणसा-माणसांमध्ये जातीभेद

करणारे आम्ही आहोत. प्रयत्न

न करता नशिबाला दोष देणारे

आम्ही आहोत. जिवंत माणसाला लाथा मारून दगडावर माथा टेकविणारे आम्ही आहोत. इतकंच नाही तर आपल्या घरामध्ये कॅलेंडर आहेत.

“जो हुआ अच्छा हुआ।

जो हो रहा अच्छा हो रहा है।

जो होनेवाला है अच्छा होनेवाला है।”

अशा षंड विचारांचे थंड कॅलेंडर आपल्या घरात आहेत. म्हणूनच आम्ही प्रयत्न करणे सोडून दिले आहे.

“घासल्याशिवाय धार नाही

तलवारीच्या पातीला,

शिवचरित्राशिवाय पर्याय नाही

महाराष्ट्राच्या मातीला.”

आणि म्हणून मित्रांनो, ‘शिवचरित्र’ वाचणे हे येणाऱ्या काळाची गरज आहे. कारण शिवरायांनी भविष्य पाहून लढाया केल्या नाहीत. त्यांनी होमहवन, यज्ञ केले नाहीत. त्यांनी माणसा-माणसांत जातीभेद केला नाही. धर्मा-धर्मात दंगली लावल्या नाहीत. शिवरायांच्या २१ अंगरक्षकांपैकी १३ अंगरक्षक मुस्लिम होते, हे विसरून चालणार नाही म्हणूनच हे हिंदवी स्वराज्य उभे राहिले.

‘हिंदवी स्वराज’ म्हणजे हिंदूचे राज्य नव्हे, तर या देशातील राहणाऱ्या बारा बलुतेदारांचं आणि अठरा अलुतेदारांचं राज्य होय. या देशात राहणाऱ्या

प्रत्येक माणसाला अन्न, वस्त्र, निवारा या मूलभूत गरजा मिळाल्याच पाहिजेत. पण शिवरायांचे हे स्वप्न या देशातील भ्रष्ट राजकारणी, स्वार्थी, लबाड उद्योजकांनी धुळीस मिळविले आहे आणि म्हणून मी म्हणतो,

‘वतनवालो को न बेचना

ये धरती, ये अंबर ना बेचना

शहिदों ने जान दी है इसके वासते

उनके कफन ना बेचना।।’

आणि म्हणून प्रत्येकाने पुस्तक वाचलं पाहिजे. त्यामुळे आपलं मस्तक सुधारतं आणि सुधारलेलं मस्तक कुणापुढे नतमस्तक होत नाही. पोटाची खळगी भरण्यापेक्षा पाठीचा कणा ताठ ठेवण्यासाठीच प्रत्येकाने जगलं पाहिजे आणि ज्या समाजाचा पाठीचा कणा ताठ असतो, तोच समाज उभा राहतो आणि तोच समाज घडवावा लागेल.

‘ना हिंदू बनना है

ना मुसलमान बनना है

इन्सान की औलाद हूँ

मुझे इन्सान बनना है।’

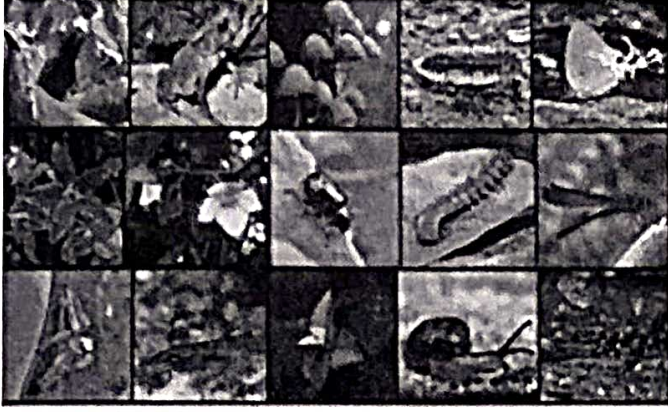
तुम्हीही इन्सान बना या देशाला वाचवा.

- कु. अश्विनी तुकाराम पाटील,

बी. ए. भाग २

□□□

पश्चिम घाटाला मिळालेला जागतिक वारसा

“राकट देशा, कणखर देशा, दगडांच्या देशा
प्रणाम घ्यावा माझा श्री महाराष्ट्र देशा”

प्रथमतः महाराष्ट्राला प्रणाम करतो कारण पश्चिम घाटाचा बहुतांशी भाग महाराष्ट्रात येतो. आपल्या देशातील गुजरात, महाराष्ट्र, गोवा, कर्नाटक, केरळ आणि तामिळनाडू या सहा राज्यातील तापी ते कन्याकुमारी अशा १६०० किलोमीटरमधील खास टापूंचा अंतर्भाव ‘पश्चिम घाट’ म्हणून ओळखला जातो. या परिसराची नोंद ‘जागतिक सांस्कृतिक वारसा स्थळ’ म्हणून व्हावी, अशी मागणी केंद्र सरकारने युनेस्कोकडे केली आहे. या संदर्भात, भारताने आंतरराष्ट्रीय स्तरावर युनेस्कोशी करारही केला आहे. त्यामुळे या परिसरातील नैसर्गिक अमूल्य ठेवा, जैवविविधता जपणे सर्व भारतीयांचे आद्य कर्तव्य व जबाबदारी ठरली आहे.

पश्चिम घाटामध्ये सहा राज्यातील एकूण एक

लाख ८० हजार चौरस किलोमीटर जैवसमृद्ध भूक्षेत्राचा समावेश होतो. त्यातील ३० टक्के भू-भाग वनाखाली आहे. या पश्चिम घाटाच्या परिसरात १७४१ फुलझाडांच्या प्रजाती, विविध वनस्पतींच्या ४५०० प्रजाती, पक्ष्यांच्या प्रजाती, जमिनीवरील प्राण्यांच्या ३१५ प्रजाती, जलचरांच्या ८८ प्रजाती, कीटकांच्या हजारो प्रजाती आढळतात. वाघ, हत्ती, उडते साप असे वन्यजीव, डॉल्फिनसारखे सागरी जीव आणि दुर्मीळ प्रवाळांची आंग्रिया बँक या परिसरात आहे.

पर्यावरण मंत्रालयाने ४ मार्च २०१० रोजी पर्यावरणतज्ज्ञ डॉ. माधव गाडगीळ यांच्या अध्यक्षतेखाली ‘पश्चिम घाट अभ्यास समिती’ नियुक्ती केली. या समितीने पश्चिम घाट परिसराचा अभ्यास व पाहणी करून तो परिसर ‘इको सेन्सिटिव्ह’ आहे अथवा नाही, याबाबत अहवाल द्यावयाचा होता. समितीने सहा राज्यांच्या जैवसमृद्ध प्रदेशाचा दौरा करून २०१२ च्या ऑगस्ट महिन्यात आपला वस्तुस्थितीदर्शक अहवाल केंद्र सरकारला सादर केला.

पश्चिम घाटाचं सध्याचं स्थान, सीमारेषा, एकोलॉजिकली सेन्सिटिव्ह झोन्सची स्थाननिश्चिती, पश्चिम घाट परिसंस्था प्राधिकरणाची कल्पना, तिचं अधिकार क्षेत्र, दोन जलविद्युत प्रकल्पांचा अभ्यास

आणि यातील ठळक मुद्दा म्हणजे नव्याने आलेली 'हॉटेस्ट हॉस्पोट्स ऑफ बायो-डाइवर्सिटी' ची व्याख्या. अख्खा पश्चिम घाट आणि श्रीलंकेचा बहुतांश उत्तरेकडचा डोंगराळ भाग मिळून हा हॉटेस्ट हॉस्पोट्स बनतो. जगात असे एकूण आठ हॉटेस्ट हॉस्पोट्स निश्चित करण्यात आले आहेत. पश्चिम घाटात अपृष्ठवंशीय प्राण्यांपैकी २०% मुंग्या, फुलपाखरे, कीटक ४१%, मत्स्य प्रकार, बेडकांचे ७८% प्रकार एकट्या पश्चिम घाटात सापडतात आणि याची विस्तृत माहिती आपणास अहवालात दिलेली आहे.

पश्चिम घाटात ठिकठिकाणी राष्ट्रीय उद्याने आणि अभयारण्ये आहेत. त्या परिसरात प्रदूषणकारी प्रकल्प असू नयेत, यासंदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाचे आदेश आहेत. शिवाय वन्यजीव कायद्यांतर्गतही असे प्रदूषणकारी प्रकल्प राष्ट्रीय उद्याने आणि अभयारण्याच्या परिसरात सुरू करता येणार नसल्याचे डॉ. गाडगीळ समितीने स्पष्ट केले. म्हणजेच पश्चिम घाटाचा प्रदेश हा विस्तृत आहे. त्यामुळे विविध भागात नैसर्गिक, आर्थिक आणि सामाजिक परिस्थिती एकसमान नाही तेव्हा या संपूर्ण प्रदेशाला एकसुरी नियमावली, साचेबद्ध व्यवस्थापन लागू करणे चुकीचे ठरेल. उलट येथे अतिशय लवचिकपणे, स्थलकालानुरूप व्यवस्थापनाची आखणी करणे आवश्यक आहे.

पश्चिम घाट हा तापी नदीपासून कन्याकुमारीपर्यंत पसरला असून वयानं

हिमालयापेक्षाही मोठा आहे. डॉ. गाडगीळ समितीने १४९० किती लांबीचा १,२९,०३७ वर्ग किमी क्षेत्रफळ असणारा भू-भाग पश्चिम घाट म्हणून मान्य केला आहे. त्याची रुंदी तमिळनाडूत २१० किमी आणि महाराष्ट्रात पोहोचेपर्यंत ४८ किमी निश्चित करण्यात आली.

शिवाय ७३ व ७४ व्या घटनादुरुस्तीतून स्थानिक जनतेला मिळालेला अधिकार, स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडे असलेल्या हक्कांचा अधिकार, २००२ चा जैवविविधता व्यवस्थापन कायदा, वनहक्क कायदा, वनसंरक्षणासंबंधीचे कायद्यातील तरतुदींचा आधार घेऊनच अहवाल बनविला आहे. विकासाची प्रक्रिया ही स्थानिक स्तरावरच निश्चित करण्याची तरतूद आहे. अहवालात पश्चिम घाटातील सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी व गोव्याचा भाग पर्यावरण संवेदनशील असून या भू-प्रदेशात सुरू असलेल्या आणि भविष्यात येऊ घातलेल्या संभाव्य प्रकल्पांबाबत तीव्र चिंता व्यक्त केली आहे. विशेष म्हणजे समितीने रत्नागिरी, सिंधुदुर्गसह गोव्यापर्यंतचा काही भाग इकोसेन्सिटिव्ह म्हणून जाहीर करण्याची शिफारस केंद्र सरकारला केली आहे.

पश्चिम घाट क्षेत्रामध्ये महाराष्ट्रातील नद्यांच्या उमगस्थानांचे संरक्षित असलेल्या विशेषतः कृष्णा व तिच्या उपनद्या, उंच, सपाट पर्वतीय शिखरे, उतरणी, नद्यांची खोरी तसेच पश्चिम घाटात जोडलेल्या सह्याद्रीच्या रांगा यामुळे या क्षेत्रातील विविध दुर्मीळ वनस्पतींच्या वाढीला पोषक

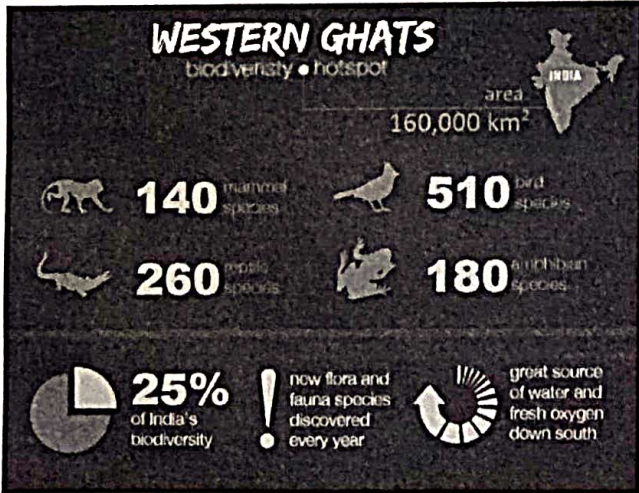
वातावरण आहे. एकंदरीत पाहिलं की पश्चिम घाट हा पर्यावरणास पूरक व पोषक असल्याने कोकणासह पश्चिम घाटातील पर्यावरणविषयक चळवळीला आणखीन बळ मिळणार आहे. यासाठी पश्चिम घाटाच्या संरक्षण व संवर्धनासाठी आपण सदैव जागृत राहिलं पाहिजे.

शेवटी सुरेश भटांच्या ओळीत सांगतो,
'करू नका चर्चा एवढ्यात पराभवाची
रणात आहेत अजूनही झुंजणारे
विझूनी माझी चिता युगे लोटली तरी
विज्ञायचे राहिलेत निखारे अजून काही'

हे राहिलेले निखारे म्हणजेच तुम्ही-आम्ही सर्वजण आहोत. आपल्यामध्येच ताकद आहे पश्चिम घाट संवर्धित करण्याची!!!

- अतुल शामराव कुंभार,

बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

तारुण्य!

ज्वलंत धमन्याचं अविरत स्पंदन!

निसर्गानं मानवाला दिलेला सर्वात श्रेष्ठ वर!

जीवनाच्या नगरातील एकमेव राजमार्ग!

निसर्गाच्या साम्राज्यातला वसंत!

मनाच्या मयुराचा पूर्ण पसरलेला पिसारा!

फुललेल्या शरीर-भुजंगाचा डौलदार असा ठिपकेदार फणा!

भावनांच्या उद्यानातील धुंद केवडा!

विश्वकर्त्याच्या अविरत धावणाऱ्या रथातील सर्वात ऐतदार घोडा!

माणसानं मानानं मिरवायचा काळ!

शक्तीचा आणि स्फूर्तीचा काळ

काहीतरी करावं असं खऱ्या खऱ्या अर्थानं वाटणारा ध्येयवेडा काळ!

संकलन - नितीन पाटील

बी. एस्सी. भाग ३

वाघीण

पहिला : वाघाला पाहून सर्वच घाबरतात. पण वाघही कोणाला तरी घाबरत असेल ?

दुसरा : मिसेस वाघिणीला!

संकलित - कु. प्रियांका बाळासो फराकटे

बी. ए. भाग २

बालविश्वातील कवी

“श्रावणमासी हर्ष मानसी,
हिरवळ दाटे चोहीकडे,
क्षणात येते, सरसर शिखे, क्षणात फिरूनी उन
पडे!”

निसर्गावर असे दिलखुलास प्रेम करणारा कवी आहे ‘बालकवी ठोमरे’. बालकवीचा जन्म बेळगाव जिल्ह्यातील धरणगाव या गावी १३ ऑगस्ट, १८९० रोजी झाला. बालकवीचे जीवन खानदेशाच्या खेड्यापाड्यातच गेले.

काव्य रत्नावलीकार ‘नारायणसिंह फडणीसां’ च्या परिश्रमाने जळगावला पहिले महाराष्ट्र कविसंमेलन सन १९०७ ला भरले. त्यावेळी महाराष्ट्रातील नामवंत २३ कवी हजर राहिले होते. त्यावेळी व्यासपीठावर किरकोळ अंगाचा, पण, तेजस्वी डोळ्यांचा एक मुलगा लोकांसमोर येऊन उभा राहिला. त्याने -

“अल्प मति मी बालक,
नेणे काव्यशास्त्र व्युत्पत्ती।
कविवर्यांनो मदीय बोबडे बोल

धरा परि चित्ती।”

अशा कवितेने सुरुवात केली. त्या लहान मुलाची ती कविता ऐकताना सभा अगदी तल्लीन झाली. ठोमऱ्यांच्या या ओळींनी कविश्रेष्ठ रेव्हे. टिळकांना रहावले नाही. ते जागेवरून उठले व त्यांनी ‘शाब्बास’ म्हणून ठोमऱ्यांची पाठ थोपटली. अध्यक्षस्थानी असलेले कवी कर्नल हे फारच खूश झाले आणि त्यांनी त्या मुलाला ‘बालकवी’ अशी पदवी बहाल केली. त्या दिवसांपासून ठोमरे हे ‘बालकवी’ झाले.

बालकवींनी बऱ्याचशा कविता निसर्गावरच लिहिल्या आहेत. निसर्ग हेच त्यांचे जीवन. अशा प्रकारे निसर्गाशी नाते जोडणारा हा कवी.

तुम्हा-आम्हास जे दिसते तेच त्यांनी आपल्या कवितेतून टिपले.

बालकवी सांगून जातात आपल्या ‘गाणे’ या कवितेतून जीवनाचा अर्थ -

“माझे गाणे, एकच गाणे नित्याचे गाणे
अक्षय गाणे, अभंग गाणे, नित्याचे गाणे।।
सर्व जगाचे मंगल, मंगल माझे, गाणे

या विश्वाची एकता, हे माझे गाणे।।”
- प्रवीण आनंदा पाटील,

बी. ए. भाग २

□□□

विसरलेला बाप

वडील, बाबा, पप्पा, डॅडी आणि पिता लिहिण्याला, बोलण्याला खूप चांगले वाटते. पण आपण प्रत्येकजण सहजपणे नेहमी जाणून-बुजून शब्द उच्चारतो तो म्हणजे 'बाप' होय. 'बाप' त्याच बापाविषयी थोडेफार.

'आई घराचे मांगल्य असते तर
बाप घराचे अस्तित्त्व असतो.'

पण घरच्या या अस्तित्वाला खरंच आम्ही समजून घेतले आहे का? वडिलांना महत्त्व असूनही देखील त्यांच्याविषयी जास्त बोलले जात नाही. जास्त लिहिले जात नाही. पण कोणताही वक्ता आईविषयी जास्त बोलत राहतो. संत महात्म्यांनी आईचं महत्त्व सांगितले आहे. देवादिकांनी आईचं तोंड भरून कौतुक केले आहे. चांगल्या गोष्टींना आईचीच उपमा दिली जाते. पण बापाच्याविषयी जास्त कुठेच बोलले जात नाही. काही लोकांनी बाप

रेखाटला तोही तापट, व्यसनी तोही मारझोड करणारा. समाजात एक-दोन टक्के बाप असे असतीलही पण चांगल्या पित्याबद्दल काय? चांगल्या वडिलांच्याबद्दल काय?

आईकडे अश्रूंचे पाट असतात
पण बापाकडे संयमाचे घाट असतात
आई रडून मोकळी होते पण
सांत्वन वडिलांनाच करावे लागते.

आणि रडणाऱ्यापेक्षा सांत्वन करणाऱ्याला जास्त ताण पडतो. कारण ज्योतीपेक्षा समई जास्त तापते ना? पण श्रेय नेहमी ज्योतीलाच मिळते. रोजच्या जेवणाची सोय करणारी आई आमच्या लक्षात राहते पण आयुष्याच्या शिदोरीची सोय करणारा बाप आपण किती सहज विसरून जातो. आई रडते. पण वडिलांना रडता येत नाही. स्वतःचा बाप वारला तरी रडता येत नाही. कारण छोट्या भावंडांना जपायचं असते. आई वारली तरी रडता येत कारण बहिर्णीना आधार द्यायचा असतो. पत्नी अर्ध्यावर सोडून गेली तरी पोरंसाठी अश्रूंना आवर घालावा लागतो. जिजाऊने शिवाजी घडविला असे अवश्य म्हणावे पण त्यावेळी शहाजी राजांची वडाताण लक्षात घ्या. देवकीचे, यशोधेचे कौतुक अवश्य करावे. पण पुरातून डोक्यावरून पोराला

घेऊन जाणारा वासुदेव लक्षात ठेवावा. राम हा कौशल्येचा पूत्र अवश्य असेल पण युद्धात तडपून मरण पावणारा पिता दशरथ होता.

वडिलांच्या टाचा झिजलेल्या चपला पाहिले की त्यांचे प्रेम कळते. त्यांची फाटकी बनियन पाहिली की कळते आमच्या नशिबाची भोके त्या बनियनला पडलेत. त्यांचा दाढी वाढलेला चेहरा त्यांची काटकसर दाखवतो. मुलीला गाऊन घेतील, मुलग्याला लुंगी घेतील पण स्वतः मात्र जुनी पॅट वापरायला काढतील. मुलगा सलूनमध्ये २०-२५ रुपये खर्च करतो. पण त्याच घरातला बाप दाढीचा साबण संपला म्हणून अंधोळीच्या साबणाने दाढी खरवडतो. कधीकधी पाणी लावून दाढी करतो. बाप आजारी पडला की पटकन दवाखान्यात जात नाही. तो आजाराला मुळीच घाबरत नाही. पण डॉक्टर एखादा महिना आराम करायला लावतील याची भीती त्या बापाला असते. कारण पोरीचे लग्न, पोराचे शिक्षण, घरात उत्पन्नाचे दुसरे साधन नसते. आयपत नसते तरी मुलाला मेडीकल, इंजिनिअरिंगला प्रवेश मिळवून दिला जातो. ओढाताण सहन करून या मुलाला महिन्याला पैसे पाठवले जातात. पण सर्वच नसली तरी काही मुले अशी असतात की त्या तारखेला पैसे येताच मित्रांना परमिट रूमला पार्टी दिली जाते आणि ज्या बापांनी पैसे पाठवले त्याच बापाच्या नावाने एकमेकांना हाका मारतात, वडिलांची टिंगल करतात.

आई घराचे मांगल्य असते तर बाप घराचे

अस्तित्व असतो. ज्या घरात बाप असतो त्या घराकडे वॉईट नजरेने कोणी बघत नाही. कारण घरातला कर्ता जिवंत असतो. ज्या घरात बाप आहे आणि तो जरी काही करीत नसला तरी तो त्या पदावरती असतो आणि घराचे कर्म बघत असतो. कोणाचा मुलगा होणे टाळता येत नाही. पण बाप होणे टाळता येते. पण बाप कधीच बाप होण्याचे टाळत नाही. आईच्या असण्याला किंवा आई होण्याला अर्थ असतो. कोणत्याही परीक्षेचा निकाल लागल्यानंतर आई जवळ वाटते. कारणत ती जवळ घेते. कवटाळते. कौतुक करते. पण गुपचूप जाऊन पेढे आणणारा बाप कोणाच्या लक्षात येत नाही. दवाखान्याच्या आवारात अस्वस्थ वावरताना त्या बापाची कोणालाही दखल येत नाही. चटका बसला, ठेच लागली, फटका बसला, तर “आई गं” हा शब्द बाहेर पडतो. पण त्याचवेळी रस्त्यावरून एखादा मोठा ट्रक जवळ येऊन अचानक ब्रेक मारतो त्यावेळी “बाप रे” हाच शब्द बाहेर पडतो. कारण छोट्या-छोट्या संकटाला आई चालते. पण मोठ्या संकटांना बापच आठवतो. पटतंय ना?

कोणत्याही मंगल प्रसंगी घरातील सर्व मंडळी जातात. पण मयताच्यावेळी बापालाच जावे लागते. कोणताही बाप श्रीमंत मुलीच्या घरी जास्त वेळ जात नाही. पण गरीब मुलीच्या घरी उभ्या-उभ्या का होईना चक्कर मारतो. तरुण मुलगा उशिरा घरी येतो त्यावेळी त्यांची आई नाही बापच जागा असतो. मुलाच्या नोकरीसाठी सायबापुढे लाचार होणारा

बाप, मुलीच्या स्थळासाठी उंबरठे झिजवणारा बाप, घरच्यांसाठी स्वतःच्या वेदना दडपणारा बाप, खरंच किती ग्रेट असतो. बाप, वडिलांचे महत्त्व कोणालाच समजत नाही. वडिलांचे महत्त्व त्यालाच समजते. ज्यांचे लहानपणीच वडील गेल्यावर अनेक संकटे खूप लवकर पेलावी लागतात. त्याला एका एका वस्तूला तरसावे लागते. वडिलांना खऱ्या अर्थाने समजून घेते ती त्या घरची मुलगी. सासरी गेलेल्या आठवणीपासून दूर असलेल्या मुलीला बापाशी फोनवर बोलताना आवाज एका क्षणात समजतो. ती अनेक प्रश्न विचारते. कोणतीही मुलगी स्वतःच्या इच्छा बाजूला ठेवून बाप म्हणत विवाहाच्या गोलावर चढते. मुलगी वडील जाणते, जपते इतरांनी आपल्याला जाणावे हीच बापाची अपेक्षा असते.

- संतोष बाबुराव रोडे,

बी. ए. भाग १

विश्वास

फांदीवर बसलेल्या पाखराला
फांदी तुटल्याचे भय नसते
कारण त्याचा त्या फांदीपेक्षा
आपल्या पंखावर
विश्वास असतो.

भैरव डावरे

बी. ए. भाग १

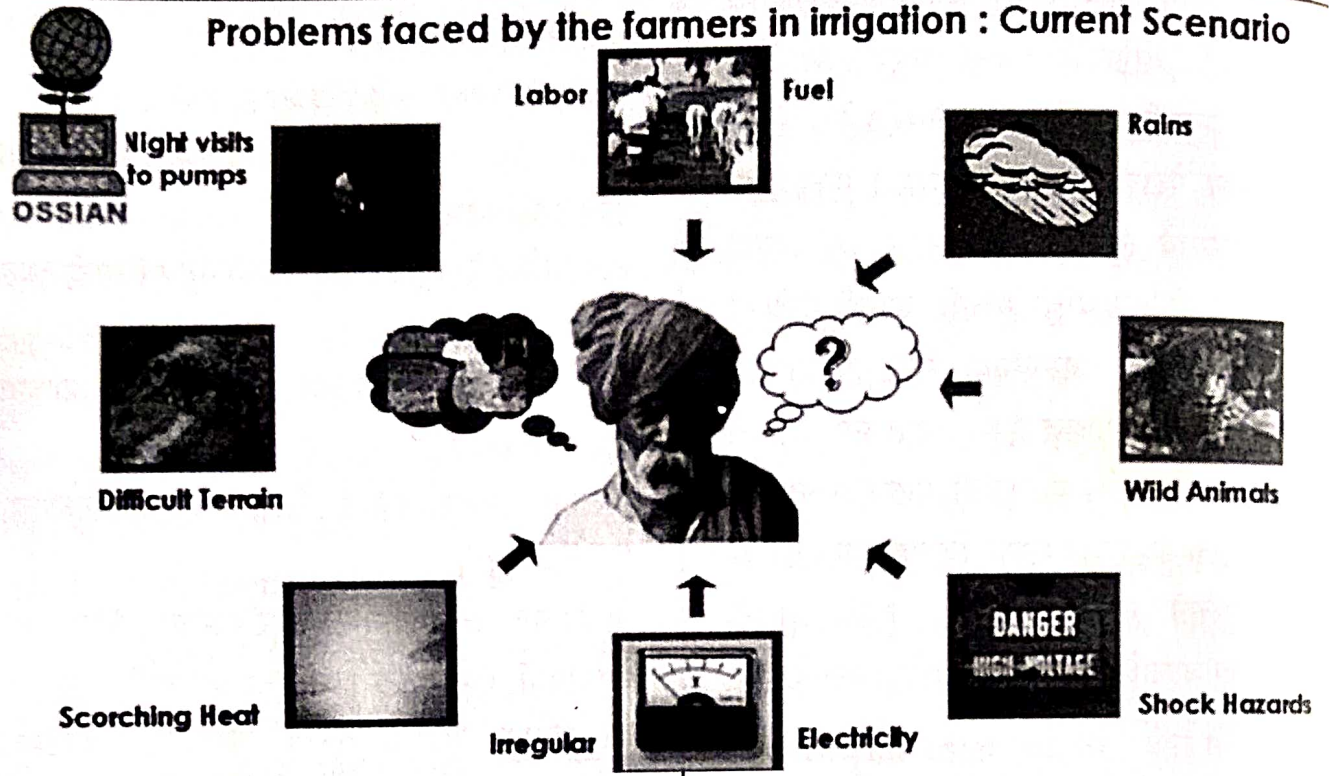
जीवन

असे जीवन जगावे की,
जीवनाचा मनुष्याला हेवा वाटावा.
एखाद्या अरण्यात वाट चुकावी, विश्रांती घेण्यासाठी
झाडाखाली बसावे.
अन् समोरच विंचू दिसावा, त्याला मारण्यासाठी दगड
उचलावा,
अन् त्याच दगडाखाली साप निघावा, त्याने आपला
पाठलाग करावा,
रस्त्यात ठेचकाळताना वेलींनी आच्छादलेल्या
विहिरीत पडावे,
आणि पाण्यात भलीमोठी मगर असावी, तिचा वेध
घेण्यापूर्वी, एका छोट्या फांदीचा आधार मिळावा,
वर येताना धडपड करीत असताना, काठावर
भक्ष्याच्या शोधात असणारा वाघ दिसावा,
अन् त्याच्या भीतीने फांदीचा हात सुटावा,
तेव्हाच त्या फांदीला असणाऱ्या मधाच्या पोळ्याला
हात लागावा,
मधमाश्यांनी कडाडून चावा घ्यावा, अन् अशा
अवस्थेत मधाच्या पोळ्यातून पडणारे मधाचे थेंब
झेलण्याचा
प्रयत्न करावा,
हाच जीवन जगण्याचा आस्वाद,
जीवन असावे तर असे।।

- निलेश शंकर दाभोळे

बी. ए. भाग ३ (इंग्लिश ऑप्शनल)

शेतकऱ्यांच्या समस्या

भारत देश हा कृषिप्रधान देश आहे, असा वारंवार उल्लेख होत असतो. स्वातंत्र्योत्तर काळात देशाचा औद्योगिक क्षेत्रात विकास करण्याचे योजनापूर्वक प्रयत्न झाले. त्याचवेळी शेतकऱ्यालाही काह सवलती देण्यात आल्या. 'कसेल त्याची जमीन' असा कायदा झाला. हेतू हा की, शेतात राबणारा शेतकरी जमिनीचा खऱ्या अर्थाने मालक व्हावा. शेतकऱ्यांना कर्जमाफी देण्यात आली, सावकाराकडून होणारी पिळवणूक बंद करण्यात आली व बँकामार्फत शेतकऱ्यांना मदत देऊ करण्यात आली. या साऱ्या गोष्टींचा गाजावाजा भरपूर झाला. पण सामान्य शेतकऱ्यांमार्फत या साऱ्या योजना खरोखरीच पोचल्या आहेत का? याची कुणी कधी

खात्री करून घेतली आहे का?

“काही वर्षांपासून आमचे महाराष्ट्र सरकार राज्यात हरितक्रांती झाल्याची घोषणा करित आहे. पण ही हरितक्रांती आणि तिच्यातून आलेले वैभव कोणाकडे गेले? हल्ली खेडेगावातून धनदांडग्यांचा म्हणजेच सधन शेतकऱ्यांचा एक नवा वर्ग निर्माण झाला आहे. सारे फायदे हा वर्ग गिळंकृत करित आहे. हेच लोक वेगवेगळ्या नावाखाली सरकारी सोयीसुविधा निळवितात, मानसन्मान पटकावतात आणि गरीब शेतकऱ्यांवर अन्याय करतात. त्यामुळे धनिक शेतकरी अधिक श्रीमंत होत आहेत. तर गरीब शेतकरी हा अधिकच कंगाल जीवन जगत आहे.”

देशात औद्योगिकीकरणावरती भर दिल्याने

शेतकऱ्यांना मजुरांची संख्या कमी पडते त्यामुळे मजूर म्हणतील तो दर शेतकऱ्यांना द्यावा लागतो. सध्याच्या परिस्थितीत मजूर लोकसुद्धा शेतकऱ्यांची मोठ्या प्रमाणात आर्थिक पिळवणूक करतात. विद्युत मंडळ औद्योगिकीकरणाला वीज मोठ्या प्रमाणात देत असल्याने शेतकऱ्याला वीजपुरवठा सुद्धा कमी मिळतो. त्यामुळे पीक उत्पादनामध्ये मोठ्या प्रमाणात घट होत आहे.

महाराष्ट्रातील कोल्हापूर, सांगली, सातारा हा पट्टा ऊस उत्पादनाचा आहे. या ऊस पिकांमध्येसुद्धा कारखानदार काटामारी करून शेतकऱ्यांची लूट करतात आणि कारखान्यांचे तोडणी कामगारसुद्धा शेतकऱ्यांकडून पैसे वसूल करतात त्यामुळे सध्याच्या परिस्थितीमध्ये शेतकऱ्याला आपल्या कुटुंबाचा उदरनिर्वाह करणे कठीण झाले आहे. त्यामुळे शेतकरी कर्जबाजारी होत आहेत. तसेच सावकारी लोकांच्या त्रासाला व बँकांच्या कर्जाच्या त्रासाला कंटाळून आत्महत्या करीत आहेत. देशात या ऊसाच्या पट्ट्यात आत्महत्या जास्त होत आहेत. या शेतकऱ्यांच्या समस्यांवर आज काहीतरी नवीन धोरणे राबवून शेतकऱ्यांची ही पिळवणूक व त्रास कमी करण्यासाठी प्रयत्न झाले पाहिजेत तरच शेतकरी जिवंत राहतील अन्यथा कृषिप्रधान देशात शेती ओस पडल्या शिवाय राहणार नाही.

- कु. करिश्मा पाटील,

बी. ए. भाग २

दृष्टिकोन

जिंकणाऱ्याकडे...

प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर तयार असते.

हरणाऱ्याकडे...

अडचणींचा पाढा तयार असतो.

जिंकणाऱ्याकडे...

काय करायचे याचा आराखडा असतो.

हरणाऱ्याकडे...

काय कारण शोधायचे याचा शोध असतो.

जिंकणाऱ्याला...

प्रत्येक कामात रस वाटत असतो.

हरणाऱ्याला...

प्रत्येक कामात त्रास वाटत असतो.

जिंकणारा...

प्रत्येक अडचणीत उत्तर पाहत असतो.

हरणारा...

प्रत्येक उत्तरास अडचण पाहत असतो.

जिंकणारा म्हणतो...

अवघड असेल पण शक्य आहे.

हरणारा म्हणतो...

शक्य असेल पण अवघड आहे

आपण जिंकणार की हरणार

आपण थांबणार की चालणार

सर्व काही आपल्या दृष्टिकोनावर

अवलंबून आहे

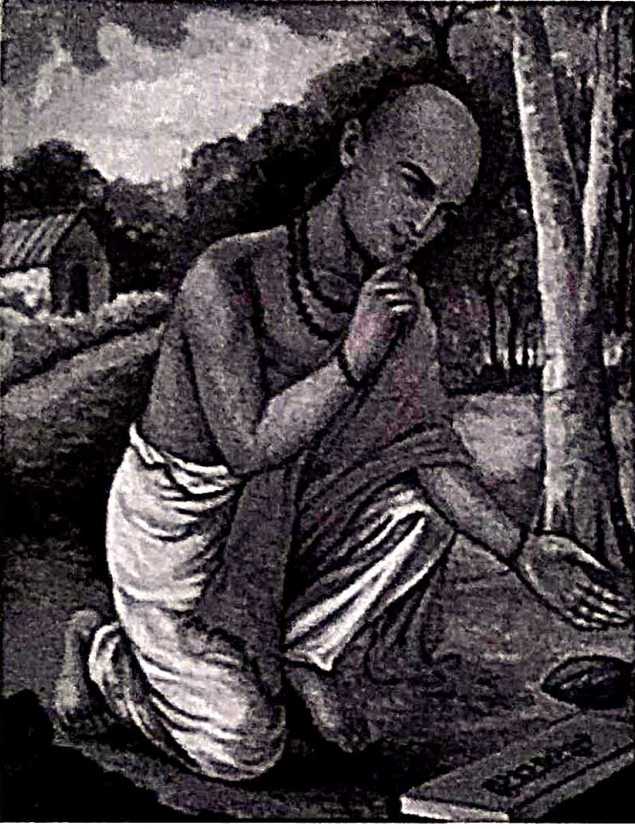
आपला दृष्टिकोनच...

आपल्या भविष्याचा आरसा आहे.

कु. अश्विनी तुकाराम पाटील

बी. ए. भाग २

भास्कराचार्य - प्राचीन भारतातील महाविद्वान गणितज्ञ आणि खगोलशास्त्रज्ञ

भास्कराचार्यांचा जन्म श्रीनृपशालिवाहन शके १०३६ (सन १११४) या वर्षी झाला. वयाच्या छत्तीसाव्या वर्षी त्यांनी “सिद्धांतशिरोमणी” या ग्रंथाची रचना केली. सन ११९३ साली वयाच्या ७९ व्या वर्षी भास्कराचार्य निवर्तले.

‘सर्व बाजूंनी सह्य पर्वताच्या रांगांनी वेढलेल्या विज्जलवीड या गावात, भास्कराचार्यांचे वडील शांडिल्य गोत्री मेहश्वर राहत असत. तेथेच भास्कराचार्य यांचा जन्म झाला. भास्कराचार्यांनी आपले शिक्षण आपल्या वडिलांच्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केले. वयाच्या छत्तीसाव्या वर्षी त्यांनी आठ

व्याकरण ग्रंथ, सहा वैद्यक ग्रंथ, सहा तर्कशास्त्र ग्रंथ, पाच गणितग्रंथ, चार वेद, पाच भरतशास्त्रे, दोन मीमांसा, असे ग्रंथ आत्मसात केले होते. आधुनिक युगातदेखील इतके ज्ञान मिळविणे केवळ अशक्य आहे.’

भास्कराचार्यांचा ‘लीलावती’ हा ग्रंथ सर्वांत लोकप्रिय आहे. गणित मनोरंजक करून कसे शिकवावे याचा तो एक आदर्श नमुना आहे. त्यामुळेच लीलावतीने अगोदरच्या सर्व ग्रंथांना मागे सारून अग्रस्थान मिळविले. पुढे सुमारे ६०० वर्षे भास्कराचार्य यांचे ग्रंथ आसेतूहिमालय, गणित शिकविण्यासाठी पाठ्यग्रंथ म्हणून वापरले जात होते.

खगोलशास्त्र हा भास्कराचार्यांचा आवडता विषय होता. गणिताध्याय आणि गोलाध्याय मिळून सुमारे १००० श्लोक आहेत. आज ज्ञात असलेल्या कित्येक संकल्पना भास्कराचार्यांना अवगत होत्या. ग्रहांचे भ्रमणकाळ आणि त्यांच्या दैनंदिन गती यांच्या अचूक किंमती गणिताध्यायात पहायला मिळतील. ग्रहणांच्या वेळी सूर्य आणि चंद्र यांची तात्कालिक गती काढावी लागते. त्यासाठी भास्कराचार्यांनी कॅलक्यूलस यासारखे सूत्र वापरले आहे. चंद्र आणि सूर्य यांची अंतरे निश्चित करण्यासाठी त्यांचा भास्कराचार्यांना ज्ञात होते.

भास्कराचार्य केवळ सैद्धांतिक खगोलशास्त्र नव्हते ते उत्कृष्ट दर्जाचे आकाश निरीक्षकही होते. गोलाध्याय ग्रंथामध्ये त्यांच्या बुद्धीची चमक दिसून

येते.

सन ५०० साली आर्यभट्टांबरोबर भारतीय गणित आणि खगोलशास्त्र या विषयांच्या सुवर्णयुगाला प्रारंभ झाला आणि ते सन १२०० साली भास्कराचार्यांच्या बरोबर संपुष्टात आले. भास्कराचार्य हा त्या सुवर्णयुगाचा कळसाध्याय होता. भास्कराचार्यांच्या काळातील म्हणजे बाराव्या शतकातील जगाकडे नजर टाकली तर असे लक्षात येईल की भारत सोडून इतर सर्वत्र ज्ञानसंपादनाच्या दृष्टीने कृष्णयुग होते. सारे अमेरिका आणि आफ्रिका खंड वन्य अवस्थेत होते. अशा परिस्थितीत बाराव्या शतकातील जगात भास्कराचार्य हाच बहुधा 'गणक चक्र चुडामणी' असावा. सन २०१४ साली भास्कराचार्यांच्या जन्माला ९०० वर्षेपूर्ण होत आहेत.

- धनाजी मालवेकर,

बी. एस्सी. भाग. ३

चारीळी

फांदीवर बसलेल्या पाखराला
फांदी तुटण्याची भीती वाटते,
कारण त्याचा त्या फांदीवर
विश्वास नसून,
आपल्या पंखावर
विश्वास असतो.

- आकाश आ. पाटील

बी. एस्सी. भाग ३ (केमिस्ट्री)

मुलींनी जगावं तरी कसं?

मन मोकळेपणाने वावरले तर समजतात

पोरीला घरबंधन नाही.

शांत, धीर, गंभीरपणे वावरले तर म्हणतात

दोन हात करण्याची हिंमत नाही

लवकर लग्न केले तर म्हणतात

मुलीत एखादी खोड असेल

खूप शिकली असेल तर काय कामाची

डोक्यावर मिच्या वाटेल

मित्रमंडळी जास्त असतील तर म्हणतात

दंगेखोर असेल आणि नसतील तर

म्हणतात एककलकोंडी असेल!

मुलींनी या दुतोंडी दुनियेत

जगावे तरी कसे ?

मुलींनी जीवनात वागावं तरी कसं ?

कु. पूनम (प्रीती) रंगराव पाटील

बी. ए. भाग २

विठ्ठल

माझा सोन्याचा विठ्ठल
मना मनात नांदतो।
चंद्रभागेच्या जलात
त्याचा चेहरा हसतो।।

माझा मातीचा विठ्ठल
उभा गरीबाचे दारी।
अठरा विश्वे दारिद्री
त्यांच्या उरी बिलगतो।।

माझा पाशाणी विठ्ठल
त्यांच्या अंतरी प्रकाश।
कुण्या रूपात भेटेल
त्याचा नाही आदमास।।

माझा डोळस विठ्ठल
पाही सर्वांशी समान।
जेथे अज्ञान अंधार
तेथे तोचि निरंजन।।

- पताडे सुजित साताप्पा

बी. एस्सी. (फिजिक्स) भाग ३

आई

माया दिली तू
धन्य झालो आहे,
उपकार आहे तुझे
कधी विसरणार नाही.

कष्ट केले तू
फळ दिले आम्हाला
शोधून तरी सापडेल का ?
तुझ्यासारखी दैव आई
काळीज तुझं वाघाचं
प्रेम तुझ्यात आईचे.

पांग कसे फेडू
उपकार तुझ्या दुधाचे
सुख कधी घेतले नाही
दुःख कोणा दिले नाही
देव नाही, ईश्वर नाही

सर्वप्रथम आहे, पूज्य आहे
आईचे वर्णन शब्दात काय करू
कारण, वर्णन शब्ददेखील तिनेच शिकविलेला आहे.

- गणेश नामदेव तौदकर

बी. ए. भाग २

नातं

एक नातं जन्माचं

ते फक्त असतं आईचं,

अस्तित्व असतं ममतेचं, वात्सल्याचं,

येथे स्वार्थाला मात्र स्थान नसतं

एक नातं रक्ताचं,

जे फक्त असतं भाऊ-बहिणीचं,

येथे फक्त राज्य असतं मायेचं, आपुलकीचं

एक नातं कर्माचं,

ज्यात असते कसोटीसाठी निष्ठा,

जेथे कामाला येते धैर्य

एक नातं प्रेमाचं,

जिथे असतो विश्वास,

दोन शरीर अन् एक श्वास,

एक नातं मैत्रीचं,

महत्त्व आहे यात वेळेचं,

पडत्या वेळेला लागणाऱ्या आधाराचं,

एक नातं नाव नसलेलं,

तरीही मर्यादित बसलेलं.

संकलित - कु. सुप्रिया शामराव पाटील

बी. ए. भाग २

आई

माया ममता भरूनी जीव लावते आई

नाही जगात कोठे अशी दुसरी ममताई...

मंदिराचा कळस दिसावा तशी आईची ख्याती,
अंगणातील तुळशीप्रमाणे सांभाळते घराची नाती.

प्रेमस्वरूप, तुझे वात्सल्य, तुझी स्मृती मनात ठाई,
घराघरात, दारादारात तुझे स्मरण होते आई...

वृक्ष जसे उन्हात न्हाऊनी देत सर्वास साऊली,

तसे मनी दुःख झेलुनी सुख देते माऊली.

देवाचेही भान हरपते तुझ्या ममते पाई,

हात जोडून देव तुला शरण गे आई...

अर्थहीन जीवन होता तूच देते वैभव माया,

तुज पाहून या धरतीची सुखलोलुप झाली काया.

तुज पाहून वेदना साऱ्या अडगळीत लपून जाई,

भूक ही तुझ्या प्रेमाची शांत ना होणार आई...

गुंतलेले तुझे हात नेहमी असतात कामात,

तुझी अंगाई ऐकावयास चंद्र घेऊनी येई रात.

स्वप्न एक ठरावे खरे, पुढल्या जन्मी मिळावी पुण्याई,

तुझ्याच पोटी यावा जन्म हीच आस मोठी आई...

- कु. रोहिणी मारूती तहशिलदार

बी. ए. भाग २

वाट....!

आयुष्यात काहीतरी मिळविण्यासाठी
काहीतरी गमवावं लागतं
कुणाला तरी जिंकण्यासाठी
कुणाला तरी हरवायचं असतं...

सूर्याला उगवायचं असल्यास
चंद्राला मावळावंच लागतं
मीलनाची अवीट गोडी चाखण्यासाठी
विरहाला सामोरं जावं लागतं...

आयुष्य असंच जगायचं असतं
दुःख आणि अश्रूंना मनात कोंडून ठेवायचं असतं
हसता नाही आलं तरी हसवायचं असतं...

आयुष्य असंच जगायचं असतं...
मरणानं समोर येऊन
जीव जरी मागितला तरी
मागून-मागून 'काय' मागितलंस
असंच म्हणायचं असतं...

इच्छा असो वा नसो
जन्मभर वाकायचं असतं
पण जग सोडताना मात्र
समाधानानं जायचं असतं
आयुष्य असंच जगायचं असतं...!

कु. वृषाली उदय पाटील
बी. एस्सी. भाग २

गरिबाचे मृत्यूपत्र

जेव्हा मी मरून जाईन
तेव्हा तुम्ही रडू नका
आयुष्यभर रडत होतो
शेवटी रडणे ऐकवू नका.

जेव्हा मी मरून जाईन
तेव्हा माझा मृतदेह खांद्यावरून नेऊ नका
आयुष्याचे ओझे मीच उचलले आहे
शेवटी उपकाराचे ओझे ठेवू नका.

जेव्हा मी मरून जाईन
तेव्हा मला जाळू नका
आयुष्यभर जळत होतो
शेवटी चटके देऊ नका.

जेव्हा मी मरून जाईन
तेव्हा मला नमस्कार करू नका
आयुष्यभर कुणी झुकले नाही
शेवटी वाकण्याचे कष्ट घेऊ नका.

कु. नीलम भंडारी
बी. ए. भाग २

चारोळी

किडली नासली माणसे
वाळवी अदाचारा लागली
कर्मचिंधड्यांच्यामध्ये
जळू सत्यचिन्हे लागली.

कु. तेजस्विनी रामचंद्र पाटील
बी. ए. भाग २

चंद्र-चकोर

एकटाच होता चंद्र आकाशी
सोबत नव्हते कोणी,
वाटत असे दुःख त्यालाही
माझे कुणीही नाही.

चांदण्यांची संगत होती
सोबत मात्र नाही,
एकाच आकाशी राहत होते
पण प्रेम मिळाले नाही.

दूर कुठे त्या पृथ्वीवरती
चकोर चंद्राची भेट मागतो,
रोज रात्री आकाशाकडे

भिजल्या नजरेने पाहतो.
प्रेम असे हे चंद्र-चकोराचे
दूर असूनही वाढणारे
प्रेम, प्रेम हे काय असतं
हे साऱ्या जगास सांगणारे.

- कु.सरीता सा. परीट

बी. एस्सी. भाग २

आयुष्याचा प्रवास

आयुष्याचा प्रवास असा काही असावा
कुणाच्यातरी मनात कुठेतरी ठसावा.

प्रत्येकाच्या हातून थोडं चांगलं घडावं
चुकलेलं पाऊल कधीतरी सरळ पडावं
चुकलेल्याला कधी कुणी द्यावा विसावा
आयुष्याचा प्रवास असा काही असावा.

हक्काचं असं एक माणूस असावं
ज्याच्यावर आपण कधीतरी रूसावं
रूसलेला क्षण कधी खुदकन् हसावा
आयुष्याचा प्रवास असा काही असावा.

मृत्यू येणार तेव्हा त्याने समोरून यावं
हातात हात घेऊन अलगद घेऊन जावं
लपून त्याचा पाठीवर वार नसावा
आयुष्याचा प्रवास असा काही असावा.

- संतोष आडसूळ

बी. एस्सी. भाग २

चारोळी

महापुरी गडप गावे
कुठे फायली गडप होती।
गहू, तांदळाची पोती
बाजारात मागुनी येती. ॥

कु. तेजस्विनी रामचंद्र पाटील

बी. ए. भाग २

प्रतीक्षा

अजूनी तुझे गं, येणे न झाले
थकल्या पापणीत गडे, लेणे न झाले॥
गुलाबाच्या महाली
भ्रमराचा ठसा
गरगर भुलवे त्यास
सुगंधाचा आरसा...
गाली संध्येच्या लाज, देणे न झाले...!
वेशीवर आभाळाच्या
चंद्र माझा सावळा
सतारीत झंकारला
श्वासावर मोकळा...
पाऊलात तुझ्या विजेचे येणे न झाले
अजूनी तुझे गं येणे न झाले...!

– पंकज बचाराम पाटील

बी. एस्सी. भाग ३ (फिजिक्स)

चारोळी

अधर्म करूनी इथे तिथे
गडप होतात रोज लोक
करून खून, चोऱ्या तशा
मिरवती गुन्हेगार झोक

कु. तेजस्विनी रामचंद्र पाटील
बी. ए. भाग २

मैफल

जीवनाच्या मैफलीत
सप्तसूर गवसावे।
सुख लागता हाताला,
दुःख सारे विसरावे॥१॥
भैरवी मी आळवितो
मनी प्राजक्त कोरडा।
सूर लागता लागेना
ओल्या पापण्यांच्या कडा॥२॥
अनुरागाच्या जोडीला
रागिणीची साथ हवी।
येई जवळ क्षितिज
सापडेल वाट नवी॥३॥
मुक्त आता आम्ही
ना कुणाची बंधने।
सदा गातच राहावे
जीवनाचे हेच गाणे॥४॥

– कु. पूनम श्रावण चोपडे

बी. एस्सी. भाग ३ (केमिस्ट्री)

जीवन

शब्द तर अंतरीचे असतात,
दोष मात्र जीभेला मिळतो.
मन तर स्वतःचच असतं,
झुरावं मात्र दुसऱ्यासाठी लागतं.
ठेच तर पायाला लागते,
वेदना मात्र मनाला होतात.
आणि रडावं मात्र डोळ्यांना लागतं.
असंच नातं जपत जगणं
हेच तर खरं जीवन असतं.

– रमेश दिनकर पाटील
बी. एस्सी. भाग ३

आठवण

तू आयुष्यात परत येऊ नकोस,
तुझं स्थान मिळवायला.
वेळ आधीच खूप लागलाय
त्या सगळ्या आठवणी विसरायला
पण काहीही असलं तरी
तुला शोधायलाच नजर माझी फिरत असते
आकाशीच चंद्र पाहिल्यावर तुझीच आठवण दाटून येते
तुला विसरण्याचा आता कोठे मी प्रयत्न करतोय.
पण, ही कविता लिहिता लिहिता तुलाच की गं मी
आठवतोय.

– संदीप राजाराम पाटील
बी. ए. भाग ३

दुःख

“लिहिताना जपावे ते
अक्षर मनातले
रडताना लपवावे ते
पाणी डोळ्यांतले
बोलताना गप्प व्हावे ते
शब्द ओठातले
आणि...
हसताना विसरावे
दुःख जीवनातले.”

कु. करिश्मा पाटील
बी. ए. भाग २

ग्राफिटी

आनंदाने जगायचे असेल तर
दोनच गोष्टी विसरा
तुम्ही इतरांसाठी जे चांगले केले ते
आणि
इतरांनी तुमच्यासाठी जे वाईट केले ते.

– आकाश आ. पाटील
बी. एस्सी. भाग ३ (केमिस्ट्री)

प्रेम म्हणजे...?

कितीही जवळ जाणार असेल तर गाडी सावकाश चालवं आणि पोहोचल्यावर फोन कर असे आईचे काळजीचे बोल म्हणजे प्रेम.

दिवाळीला स्वतःसाठी साधे कपडे न घेता मुला-मुलींसाठी त्यांच्या पसंदीचे महागातले जिन्स आणि कपडे घेणारे बाबा म्हणजे प्रेम.

कितीही मस्ती केली रात्री उशीर झाला तरी आई-बाबांना न सांगता हळूच दार उघडणारे आजी-आजोबा म्हणजे प्रेम.

कितीही वाद झाला तरी जेवलास का अशी विचारणारी बहीण म्हणजे प्रेम.

पगार कितीही कमी असेल तरी दिवाळीत भाऊबीजला पसंदीचे घड्याळ घेणारा भाऊ म्हणजे प्रेम.

आणि सर्वांची काळजी घेऊन स्वतःची काळजी न करता सकाळी पाहाटे उठून जेवणाचा डबा बनविणारी बायको..... म्हणजे प्रेम.

कुणाचा रिप्लाय येवो अगर ना येवो तरीही नियमितपणे एसएमएस पाठवीत राहणारा मित्र म्हणजे प्रेम!

- अंकुश तुकाराम सावर्डेकर

बी. एस्सी. भाग २

आज रात्र जागायची आहे...

डोळ्यांना सांगितलंय मी, आज रात्र जागायची आहे...

ऐकलंय की,

तुझी आठवण येणार आहे.

आज परत मला,

ती माझ्यातूनच नेणार आहे...

डोळ्यांना सांगितलंय मी,

आज तिला तिच्याकडूनच मागायचं आहे

पापण्यांनो तुम्ही मिटू नका,

आज रात्र जागायची आहे...

ये चंद्रा जरा इकडे बघ,

तिची आठवण येणार आहे...

तुझा सौम्य प्रकाश दे,

मला आठवणीत ती आज भेटणार आहे.

ये अश्रू, तू थांब रे,

इतके दिवस आलास ना...

माझा म्हणता म्हणता,

तू ही तिचाच झालास ना...

तू आलास की,

पापण्या मग मिटायचं म्हणतात...

ये पापण्यांनो तुम्ही मिटू नका,

निघालेल्या प्रत्येक अश्रूची कथा...

आज तिला सांगायची आहे...

डोळ्यांना सांगितलंय मी,

आज रात्र जागायची आहे...

- साताप्पा डाव

बी. ए. भाग

जीवन हे असेच असते...

संकटाला कधीही घाबरायचं नसतं
त्याला सामोरे जायचं असतं
कुणी नावं ठेवली तरी थांबायचं नसतं
आपलं चांगलं काम रेटायचं असतं।
अपयशाने कधीही खचायचं नसतं
नाराज तर मुळी व्हायचं नसतं
चैतन्य सदा फुलवायचं असतं
पाय ओढले म्हणून परतायचं नसतं।।
पुढे-पुढे जायचं असतं
लोक निंदेला घाबरायचं नसतं
आपलं सामर्थ्य दाखवायचं असतं
बुद्धीच्या कॅमेच्यात अभ्यासाचा रोल टाकायचा
असतो
प्रयत्नाचे बटन दाबायचं असतं
यशाचं छायाचित्र उमटलेलं दिसतं
जीवनात खूप काही करण्याजोगं असतं
तिकडं मात्र आपलं लक्ष नसतं।।
त्यासाठी फक्त जन्माला एकदाच यायचं असतं...!

- अमित व. रानमाळे

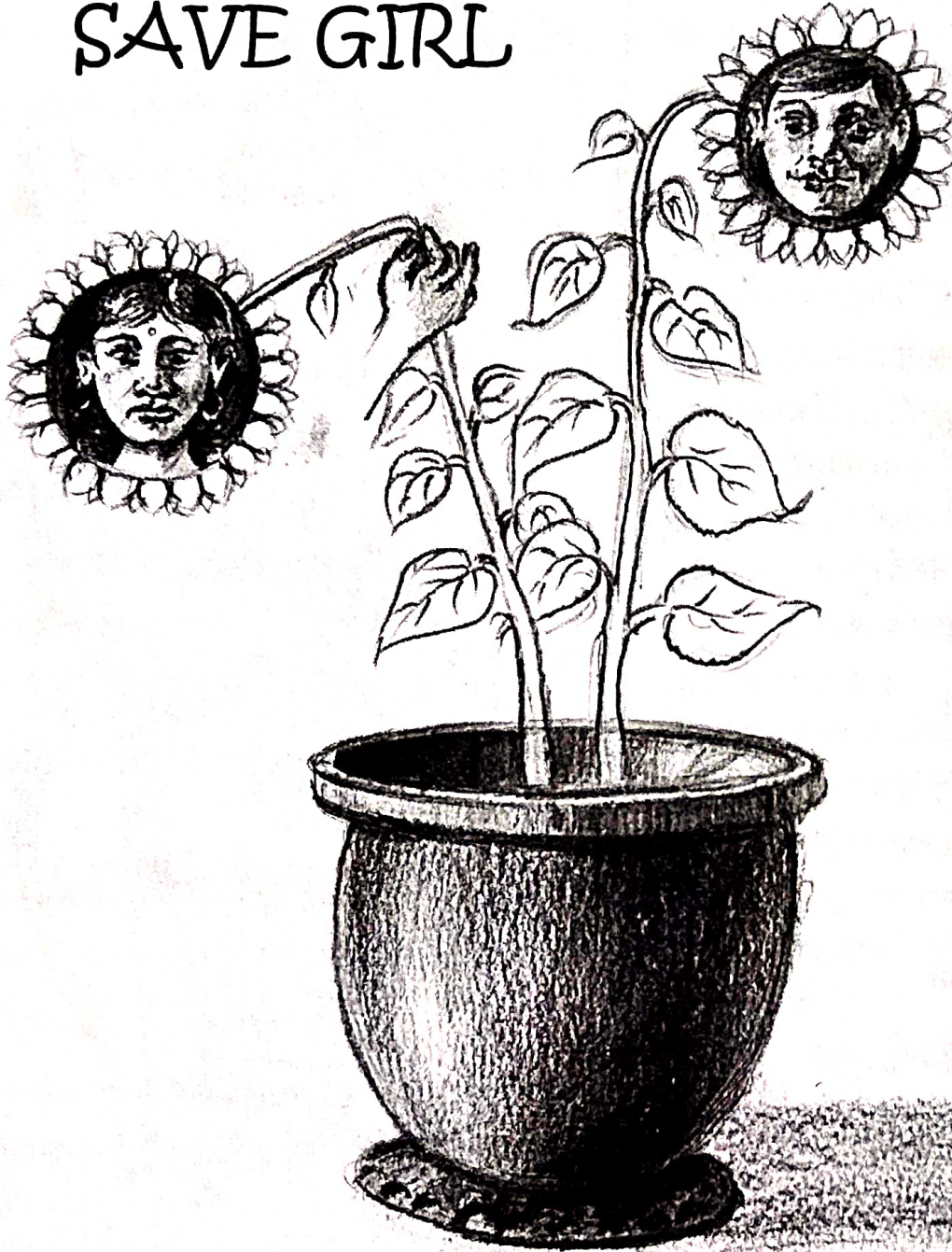
बी. ए. भाग ३

संग्राम दत्तात्रय जाधव

बी. एस्सी. भाग २

SAVE GIRL

पोवार प्रदिप रंगराव
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

“जोतीराव फुले सच्चे महात्मा थे।”
– महात्मा गांधी

हिंदी विभाग

प्रा. डॉ. धनंजय दिघे

अनुक्रमणिका

■ गद्य विभाग ■

१.	आधुनिक महाराष्ट्र के निर्माता -
महात्मा ज्योतिराम फुले	नेहा घारे	बी. ए. भाग ३
२.	महिला और हिंसा	संकलन, पाटील पूनम पांडूरंग	बी. ए. भाग २
३.	स्त्री : आज और कल	संकलन, उषा कांबळे	बी. ए. भाग ३
४.	अग्निपंख - ए.पी.जे. अब्दुल कलाम
(आत्मचरित्र)	संकलन, अश्विनी यादव	बी.ए. भाग १

■ पद्य विभाग ■

१.	मेरा महाविद्यालय	पाटील विजय	बी. एस्सी. भाग १ (रसायनशास्त्र)
२.	हमारा कॉलेज	सुतार विजय मारूती	बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)
३.	राह	कु. अश्विनी अशोक घुंगरे पाटील	बी. ए. भाग ३
४.	तुम जैसी	कु. अक्षय आनंदा पाटील	बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)
५.	तुम	कु. चौगले शरद आनंदी	बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)
६.	शुभविवाह	रूपाली रामचंद्र पाटील	बी. एस्सी. भाग २
७.	जिंदगी	पाटील प्रमोद पांडूरंग	बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

आधुनिक महाराष्ट्र के निर्माता - महात्मा ज्योतिराम फुले

उन्होंने उन्नती के लिए स्कूल की आवश्यकता महसूस कर दी और सन १८४८ ई. में शुद्र-अतिशुद्रों के लड़कियों के लिए स्कूल की स्थापना की। दलितों के लिए शिक्षा का कार्य करनेवाले महात्मा जोतीराव को घर से निकाला गया। परिणाम स्वरूप पत्नी के साथ उन्हें गृह त्याग करना पडा। फिर भी शिक्षा का कार्य चलाते रहे। चिपळूणकर वाडा और रास्ता पेठ में लड़कियोंकी स्कूल की स्थापना उन्होने १८५१ में की।

१६ नवंबर १८५२ में महात्मा जोतीराव फुले के शिक्षा कार्य के लिए मे. कॅंडी की अध्यक्षता में उन्हें सन्मानित किया गया। १८५४ में स्कॉटिश मिशनरी स्कूल में अर्ध समय पर अध्यापन का कार्य भी किया। सन १८५५ ई. में रात्री के स्कूल की स्थापना की। महात्मा जोतीराव फुले का समाजकार्य जोर-से-शुरू था। कुछ समाजविघातक लोगों को अच्छा नहीं लगा सन १८५६ में उनकी हत्या करने का प्रयास किया गया। सन १८६० ई. में महात्मा ने विधवा-पुनर्विवाह को सहायता प्रदान की। सन १८६३ में बालहत्या-प्रतिबंधक गृह की स्थापना की। सन १८६८ ई. में उनके पिता गोविंदराव का निधन हुआ। इसी साल उन्होंने अस्पृश्य लोगों के लिए अपने घर का पीने के पानी का कुँआ खुला कर दिया।

जून १८६९ ई में स्वराज्य की स्थापना करनेवाले छत्रपती शिवाजी राजा पर 'पवाडा' (एक महाराष्ट्रीय गीत) प्रथम लिखा। सन १८६९ ई में 'ब्राह्मणांचे कसब' नामक ग्रंथ लिखा। १ जुन १८७३

आधुनिक महाराष्ट्र की निर्मिती में अपने विचार, आचरण, और कृति तथा प्रेरणा दी उसमें महात्मा ज्योतिराव फुले जी का नाम सबसे पहले आ जाता है। पुरोगामी विचारों के राज्य के रूप में पुरे राज्य में महाराष्ट्र की जो पहचान बनी हुई है, वह महात्मा फुले जी की वजह से ही। वे एम समाज चिंतक थे उन्होने किसान, श्रमिक बहुजन समाज, दलित और महिलाओं की उन्नती के लिए कार्य किया।

महात्मा जोतिराव फुले का जन्म १८२७ में हुआ। पंतोजी के स्कूल में उनकी मराठी शिक्षा हुई। कावडी के झगडे पाटील के कन्या से उनका विवाह हुआ। मिशनरी स्कूल (अंग्रेजी) में १८४१-४७ माध्यमिक शिक्षा उन्होने ली। एक बार उच्चवर्णीय मित्र की बारात सें उन्हें अपमानित होकर जाना पडा। देश के शुद्र-अतिशुद्रो की बेहाल स्थिती देखकर

ई को. 'गुलामगिरी' नाम का ग्रंथ लिखा। २४ सितंबर १८७३ को महात्मा फुले जी ने 'सत्यशोधकसमाज' की स्थापना की। १७ मई १८७७ में सूखे के बार में सरकार को पत्र लिखकर बिनती की। सन १८७६ - १८८२ दरमियान वे पुणे नगरपालिका के सदस्य के रूप में कार्यरत रहे। १८ जुलाई १८८० को शराब की दुकाने तथा नए स्विकृति न दे इसलिए सरकार को पत्र लिखकर विरोध किया। १९ अक्टूबर १८८२ को हंटर आयोग के सामने निवेदन किया और सरकारी शिक्षा नीति का विरोध किया।

१९ मई १८८८ को महात्मा जोतिराव फुलें के समाजकार्य से प्रभावीत होकर जनता की ओर से उन्हें 'महात्मा' यह उपाधी देकर सन्मानित किया गया। जीवनभर दूसरों के लिए- गरीब पिडीत शोषित महिला के लिए कार्य करनेवाले महात्मा जोतिराव फुले की मृत्यू २८ नवंबर १८९० को हुई।

दलित शोषित वर्ग को मानवीय हक प्रदान करने के लिए महात्मा ने जीवनभर संघर्ष किया। समाज परिवर्तन अंधश्रद्धा तथा पुरानी रूढियों पर उन्होंने कठोर प्रहार किए। उनकी पत्नी सावित्री बाई का जीवनकार्य तो हर भारतीय के लिए चिरस्मरण दायी है। आधुनिक महाराष्ट्र के निर्माण में पति-पत्नी ने जो तकलिफे उठाई है वह हम भूल नहीं सकते। इन दोनों ने पुरे समाज को प्रगती की राह दिखाई, क्रांतिकारक विचार दिए और अन्याय के खिलाफ कैसे विद्रोह किया जाए इसकी शिक्षा दी। मानवजाति का विकास ही पूरे जीवनकार्य का मुख्य लक्ष्य रखनेवाले महात्मा जोतीराव फुले को प्रणाम।

- नेहा घारे

बी. ए. भाग ३ (हिंदी)

जिंदगी

आँखों में हे आँसू,
फिर होठों पर ये मुस्कान क्यूँ है ?

क्यूँ दोहरी जिंदगी जीते है हम,
आखीर हर कोई परेशान क्यूँ है ?

गुलशन है अगर सफर जिंदगी का,
तो फिर इसकी मंजील समशान क्यूँ है ?

जब जुदाई है प्यार का मतलब,
तो फिर प्यार करने वाले हैरान क्यूँ है ?

अच्छा काम करना जिंदगी है अगर,
तो फिर बुराई का रास्ता आसान क्यूँ है ?

अगर जीना ही है मरने के लिए,
तो जिंदगी एक वरदान क्यूँ है ?

कभी नहीं मिलेगा, जो हमे उसीसे ही लगाते हे दिल.
आखीर दिल इतना नादान क्यूँ है ???

पाटील प्रमोद पांडुरंग
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

महिला और हिंसा

महिलाएँ न केवल भारत में ही अपितु विदेशों में भी विविध प्रकार की हिंसाओं का शिकार हो रही हैं। ये अत्याचार वर्तमान परिस्थितियों की परिणति नहीं हैं अपितु वह सदियों से ही शोषण अपमान, यातनाओं का शिकार होती आ रही हैं। महिलाओं की समस्याओं के पीछे सामाजिक एवं पारिवारिक कारण दोनों ही सक्रिय हैं। वह न केवल समाजद्वारा ही शोषित एवं पीडित होती हैं। अपितु पारिवारिक सदस्यों द्वारा भी।

कब रूकेंगे ये बलात्कार

कब रूकेंगे ये अत्याचार,

इसे अब रोकना ही होगा,

भारत से इस आसुर को भगाना ही होगा,

इसलिए हाथ बढाओं,

सब मिलकर भाईचारा बढाओ।

१६ दिसंबर २०१२ में भारत में सार्वजनिक परिवहन की बस में एक छात्रा से सामुहिक बलात्कार हुआ। १६ दिसंबर को उसका बलात्कार हुआ और २९ दिसंबर उसकी मृत्यु हुई। तेरह दिन वह अस्पताल थी। उसपर बहुत आत्याचार किए थे। जिन लोगों ने उस छात्रा पर बलात्कार किया वह लॉग सामान्य लोग थे। उस छात्रा का बलात्कार करने के बाद उसको जंगल में फेंक दिया था। जब यह बलात्कार हुआ उसी वक्त महिलाओं ने हिंसा के खिलाफ असहमति तथा गुस्से की सर्वाधिक अभिव्यक्ति दी। उस घटना का उन्होंने मोर्चा, आंदोलन जैसे अनेक मार्गों से अपना क्रोध व्यक्त किया। उस एक बलात्कार से पूरी जनता हिल उठी। जब पीडीत लडकी जीने के लिए संघर्ष कर रही थी, देशभर में महिलाओं तथा पुरूषों ने सार्वजनिक स्थलों पर उमडकर पीडित छात्रा के प्रति सहानुभुति दिखाई अपराधी के प्रति कठोर सजा की माँग की।

उस अपराधी को कडी से कडी शिक्षा देने की माँग लोगों ने सरकार के पास की। और भारत में महिलाओं की सुरक्षा सुनिश्चित करने के उपायों की माँग की। क्योंकि महिलाओं के प्रति हिंसा की समस्या कोई नई समस्या नहीं। इस समस्या को जल्द

से जल्द मिटाने के लिए सरकार के पास जा कर संघर्ष किया । तब तक उस पिडिता ने दम तोड़ दिया, क्योंकि वह देश को यह सोचने के लिए छोड़ गई । महिलाओं के विरूद्ध इस प्रकार की तथा अन्य हिंसा को कैसे रोका जाए ? और महिलाएँ एक सुरक्षित तथा प्रतिष्ठित जीवन पाने में समर्थ हों ।

प्रायः महिलाओं के प्रति होने वाली हिंसा के अनेक रूप होते हैं, जैसे बलात्कार की समस्या भारत की नहीं अपितु सभी देशों की गंभीर समस्या है । गरीब लड़कियाँ ही अकेली बलात्कार का शिकार नहीं होती अपितु मध्यम वर्ग की कर्मचारी महिलाओं के साथ भी मालिकों द्वारा अपमानित किया जाता है । जेल में कैद महिलाओं के साथ अधिकारियों द्वारा बलात्कार किया जाता है । अपराध संदिग्ध महिलाओं के साथ पुलिस अधिकारियों द्वारा, महिला मरिजों के साथ अस्पताल के कर्मचारियों द्वारा और रोजाना वेतन भोगी महिलाओं के साथ ठेकेदारों और बिचौलियों द्वारा । यही तक कि बहरी और गुंगी, पागल और अंधी तथा भिखारियों को भी नहीं छोड़ा जाता । निम्न, मध्यम श्रेणी से आई हुई महिलाएँ, जो कि अपने परिवारों का प्रमुख रूप से भरण-पोषण करती हैं, लैंगिक व्यवहार को खामोशी से और बिना विरोध किए सहन करती रहती हैं । यदि वह विरोध करती हैं तो उन्हें सामाजिक कलंक और अपमान का सामना करना पड़ता है । इसलिए इस हिंसा को रोका जाए और महिलाएँ एक सुरक्षित तथा प्रतिष्ठित अस्तित्व पाने के लिए अवसर दिया जाए ।

हमारे देश में १९८३ और १९८८ के बीच बलात्कार के मामलों की संख्या को ध्यान में रखा गया है । यह कहा जा सकता है कि प्रत्येक चार घंटों में तीन बलात्कार होते थे । केंद्रीय सरकार द्वारा जनवरी १९९३ को महिलाओं के विरूद्ध अपराधों प्रस्तुत की गई एक रिपोर्ट के अनुसार भारत में प्रत्येक ५४ मिनट में एक महिला का बलात्कार होता है । इसका अर्थ हुआ कि एक महिने में ८०० तथा एक वर्ष में ९६०० बलात्कार होते हैं । अमेरिका में बलात्कार के अपराधों की संख्या प्रति लाख प्रतिवर्ष दर लगभग २६% है, कनाडा में यह लगभग ८% है और इंग्लैंड में यह प्रति एक लाख जनसंख्या पर लगभग ५.५% है । इसकी तुलना में भारत में इसकी दर ०.५% प्रति एक लाख जनसंख्या है । इसी प्रकार हमें बलात्कार की संख्या दिखाई देती है । यह सब हमें रोक देना चाहिए और जल्द से जल्द उसे नष्ट करना चाहिए । नहीं तो महिलाओं का जीवन जिना बहुत कठिन हो जाएगा ।

हमारे भारत का संविधान बहुत ही महत्त्वपूर्ण है । इस में सभी नागरिकों, महिलाओं तथा पुरुषों के लिए समान संरक्षण प्रदान किया हुआ है । इस में भारतीय महिलाओं का सभी तरह से संरक्षण करनेवाले आंतरराष्ट्रीय अधिकार दिए हैं । महिलाओं को समानता का दर्जा देनेवाले अधिकारों द्वारा प्रदत्त स्थिति सुनिश्चित करने के लिए अनेक कानून पारित किए गए हैं । तथा महिलाओं के विरूद्ध विशेष अपराधों से निबटने के लिए अनेक कानूनी प्रावधान भी तैयार किए गए हैं । यद्यपि आँकड़े बताते हैं कि

सार्वजनिक तथा घरेलु क्षेत्रों में विविध प्रकार ही हिंसा के सतत भय से पीड़ित अधिकांश महिलाओं को कष्ट में डालने वाली महिलाओं के खिलाफ हिंसा की घटनाएँ अभी भी हो रही है। महिलाओं को अनेक संकटों से सामना करना पड़ता है। सिर्फ बलात्कार ही नहीं दहेज, छेड़छाड़ जैसे अनेक हिंसा करनेवाली घटनाएँ हमें दिखाई देती है।

दहेज से संबंधित हत्याएँ भी भारत की वर्तमान विकट समस्या है। यद्यपि दहेज निषेध कानून १९६१ ने दहेज प्रथा पर रोक लगा दी है, परन्तु वास्तव में कानून केवल यही स्वीकार करता है कि समस्या विद्यमान है। दहेज के कारण स्त्री को जलाया जाता है। उसका अपहरण किया जाता है। अपहरण में उत्पीड़क की स्वैच्छिक सहमति अपराध को माफ करवा देती है। इसिलिए हमारे देश में दहेज, अपहरण की संख्या बढ़ती जा रही है।

राष्ट्रीय तथा राज्य महिला आयोगों जैसे संस्थागत तंत्रों के सृजन तथा सशक्त महिला आंदोलनों होने के बावजूद महिलाओं के विरुद्ध हिंसा में वृद्धि हुई है। यह गत वर्षों में छेड़छाड़, बलात्कार, हेतु हत्या और उत्पीड़न, कार्यस्थल पर यौन उत्पीड़न अवैध व्यापार आदि बाल दुरुपयोग से स्पष्ट है। महिलाओं को लक्ष्य करके होनेवाली घरेलु हिंसा तथा सांप्रदायिक अथवा जातिगत हिंसा जैसे हिंसा के सामुहिक रूपों को भी गंभीर अपराध के रूप में स्वीकार किया गया है। तकनीकी प्रगति के साथ ही

हिंसा के नए रूप अभरे है जैसा आर्थिक रूप में अत्यधिक विकसित क्षेत्रों में भी प्रतिकुल लिंग अनुपात के रूप में प्रतिबिंबित होनेवाले कन्या भुणहत्या के मामले में प्रकट होता है। यही सब हिंसा के साथ-साथ कन्या भुणहत्या का प्रमाण अधिक बढ़ गया है। लोग आज कल भी बलात्कार, अपहरण होने की जो समस्या देख रहे है उसे डर कर लोग कन्या भुणहत्या कर रहे हैं। १ हजार पुरुषों के साथ-साथ स्त्रियों की संख्या ८३० है। स्त्रियों की संख्या इस कारण घटती जा रही है। एक लडकी नहीं चलती। उसकी पेट में ही हत्या की जाती है। उसने क्या किया है? उसको तो मालुम ही नहीं कि मैं कोन हूँ, और इसमें ही उसकी हत्या की जाती है। यह जो कन्या भुणहत्या का प्रमाण इतना बढ़ गया है कि हम सोच भी नहीं सकते। हमें माँ चाहिए, बहन चाहिए पर बेटी क्यों नहीं चाहिए। यह जो कन्या भुणहत्या का जो प्रमाण बढ़ गया है। उसे अनुसार एक कविता है -

माँ मुझे जन्म दो,
माँ मुझे जन्म दो,
मेरी हत्या मत करो
मुझे इस समाज में आना है
मेरा कर्तव्य देखाना है,
माँ बाप का मान बढ़ाना है
इसिलिए माँ मुझे मत मारो

माँ मुझे मत मारो।

क्यों वह रो रोकर कह रही है। अपने माँ को कि मुझे मत मारो, मुझे मत मारो। उसे पता चला होगा क्या उसकी हत्या करनी है। उसे मारना है। इसलिए मैं कहती हूँ कि यह जो कन्या भ्रूणहत्या का जो पाप समाज में चल रहा है उसे जल्द-जल्द से मिटाना चाहिए। एक बेटा अपनी माँ, बाप का पालन करता है। उसी तरह एक बेटी भी अपने माँ-बाँप का पालन नहीं करेगी? जरूर करेगी पालन और बेटे से अधिक पालन

वह अपने माँ -बाप का करेगी।

लड़की अपहरण करना, उसका बलात्कार करना, दहेज जैसे कारणों से उसका छल करना, यह सब करने के लिए लड़की चाहिए तो एक कन्या के बाद दुसरी कन्या पैदा करना पाप है। यह गुन्हा है। यह कैसा गुन्हा माना जाता है। इस समाज में मुझे तो यह सब सुनते ही पुरुषों का क्रोध आने लगता है। जबकि समाज में लिंग पक्षपात को प्रकट किया जाता है और साथ ही राजनितिक, प्रशासनिक और आर्थिक संरचनाओं तथा तंत्रों-जो अधिक लिंग न्याय समाज की स्थापना हेतु इन स्थितियों को बदलने में असफल हुए हैं - से संबंधित प्रश्न भी प्रस्तुत करता है।

महिलाओं के विरुद्ध अत्याधिक उग्र प्रकृति का यौन उत्पीड़न करनेवाले अपराधियों की शीघ्र जाँच तथा सजा देने का प्रावधान करने के लिए अपराधिक कानून में संभव संशोधन के मुद्दे का

परिक्षण करने के लिए हाल में गठित जस्टिस का समिति ने हिंसा के अनेक आयामों का परिक्षण किया उन्होंने हिंसा से पिडीत महिलों को न्याय सुनिश्चित करने तथा हिंसा के भय का सामना कर पा महिलाओं को सुरक्षा उपलब्ध कराने के लिए आवश्यक उपायों पर संभव कानूनी तथा गैर कानूनी सार्वजनिक वाद-विवाद करवाया। सिविल सोसाइटी तथा मीडिया में जो बलात्कार हुआ उसपर मीडिया गहराई से चर्चा की और जिस पर बलात्कार हुए छात्रा को न्याय दिलाने के लिए हजारों लोग एक साथ गए और उसके खिलाफ उठे और निदर्शन इसलिए मुद्दे पर सरल समाधान तथा पर सार्वजनिक और निर्यात सामर्थ्य में प्रावधान तथा कारावाई की आवश्यक है। अंतः वह महत्त्वपूर्ण है की हम मुद्दे, संभव समाधानों तथा महिलाओं के विरुद्ध हिंसा के संघर्ष से संघर्ष में वस्तुतः क्या कारगर होगा स्त्रियों पर होनेवाले अन्याय पर करे।

सबसे सशक्त एवं प्रभावशाली उपाय है माता पिता के दृष्टिकोण में परिवर्तन। माता-पिता अपनी पुत्रियों - विवाहित अथवा विधवा जिन्हें उन पति पीटते हैं या जिनके साथ उसके ससुराल पक्षवा दुर्व्यवहार करते है, उनको अपनी इच्छा के विरुद्ध अपने पति के घर में रहने के लिए क्यों बाध्य कर रहे हैं? जब तक वे अपना प्रबंध कहीं और न करले।

उन्हे अपने साथ रखने की अनुमति क्यों न देना चाहते? इस सबको सामाजिक कलंक समझना

क्यों वह अपनी पुत्री को बलिदान होने के लिए निसस्सहाय छोड़ देते हैं? महिलाओं को भी अत्याचार को समक्ष झुकना क्यों चाहिए? वे क्यों नहीं समझती कि उनमें अपनी और अपने बच्चों की देख-रेख करने की क्षमता है? वे क्यों नहीं समझती कि उन्हें दी जा रही यातना से उनके बच्चों को भी भावनात्मक आघात पहुँचता है? महिलाओं को स्वयं जागरूक होना पड़ेगा, अपने अधिकारों के प्रति दृढ़ होना पड़ेगा, अपने लिए स्वयं नई भूमिकाएँ तैयार करनी पड़ेगी। उन्हें जीवन के प्रति एक आशावादी दृष्टीकोन अपनाना पड़ेगा। स्वयं महिलाएँ ही यदि अपने अस्तित्व की रक्षा हेतु दृढ़-संकल्प हो जाएंगी तो सबसे सशक्त एवं प्रभावशाली साधना खुद ही बन सकती है।

महिलाएँ भी कोई कम नहीं है। इसलिए वह सब कुछ कर सकती है। इसलिए भारत सरकार द्वारा भी महिलाओं के लिए भी कुछ प्रयास किए गए हैं। भारत सरकार ने मानस संसाधन विकास मंत्रालय के सहयोग से देश में महिलाओं को राजनैतिक, आर्थिक तथा सामाजिक विकास में बराबर की भादीदारी के अवसर प्रदान के प्रमुख उद्देश की लेकर “राष्ट्रीय महिला उत्थान नीति २००१” की घोषणा की गई जिसके कुछ विचारणीय तथ्य हैं।

१) वर्तमान कानून में संशोधन नारी आवश्यकताओं के प्रति संवेदनशील तथा घरेलु हिंसा या वैयक्तिक आक्रमण की रोकथाम के लिए नवीन

कानूनों का निर्माण एवं अपराधियों के लिए उचित दण्ड की व्यवस्था की जाएगी।

२) महिलाओं के साथ भेदभाव समाप्ति हेतु समुदाय धार्मिक नेताओं एवं पठधातरयों की पुर्ण भागीदारी एवं पहल पर विवाह, तलाक, अनुक्षण तथा अभिभावकता जैसे वैयक्तिक कानूनों में परिवर्तन किया जाएगा।

३) महिलाओं को पुरुष के समान अधिकार दिलाने के लिए उससे किया संबंध कानूनों में परिवर्तन जाएगा।

४) सभी निर्णायक निकायों प्रक्रिया में नारी सहभागिता को सुनिश्चिता किया जाएगा।

५) महिलाओं को मुख्य धारा में लानेवाले तंत्रों की प्रगति का समय-समय पर मुल्यांकन करने के लिए समन्वय तथा प्रबंधन तंत्र का निर्माण होगा।

६) गरिब महिलाओं के लिए आर्थिक सहायता हेतु कार्यक्रम चलाए जाएंगे। उत्पादन में उपभोग हेतु ऋण सहायता तथा सामाजिक आर्थिक विकास में उत्पादकों एवं कार्यकर्ताओं के रूप में महिलाओं के योगदान को मान्यता दी जाएगी।

७) ग्लोबलाइजेशन उत्पन्न नकारात्मक एवं सामाजिक तथा आर्थिक प्रभावों के खिलाफ महिलाओं की क्षमता में वृद्धि के साथ उन्हे पुर्ण सुरक्षा प्रदान करने की योजना है।

उसी तरह सरकार ने महिलाओं के लिए प्रयास

गिए गए है। फिर भी महिलाओं पर अत्याचार, अन्याय होते हुए हमें दिखाई देते है। कल ही मैंने अखबार में पढा की एक पत्रकार स्त्रिपर चार लोगों ने सामुहिक बलात्कार किया। यह जो बलात्कार हुआ यह सुना तो मुझे लगता है, जो सरकार ने महिलाओं के लिए जो कुछ प्रयास किए है उसका कोई भी फायदा नहीं है। क्यों कि इतने हक्क स्त्रियोंको होते हुए भी समाज के लोग उसे गौण मानते हैं। उसको कम दर्जा देते हैं। उसे दुषित नजरों से देखते है और बलात्कार जैसे कृत्य करके उसे बदनाम करते है। उसकी हत्या कर देते हैं।

यह जो बलात्कार जैसे अन्य खबरें सुने ही जो माँ-बाप घबरा जाते है और इसलिए वह स्त्री भ्रुण हत्या करते है। प्रसव पुर्व परीक्षण तकनीक (पीएनडीटी) अधिनियम १९९४ में १ जनवरी १९९६ से लागु है, जिसके अन्तर्गत अन्य प्रावधानों के अतिरिक्त गर्भावस्था में भ्रुण के लिंग का पता लगाना, गैर-कानुनों घोषित किया गया है। इस तकनीक का दुरुपयोग करने पर १० से १५ हजार रुपये तक का जुर्माना तथा ३ से ५ वर्ष तक की सजा की व्यवस्था निर्धारित की गई है। इस अधिनियम का भली-भाति क्रियान्वय नहीं किए जाने के कारण देश में भ्रुण हत्या होने की लगात और तेजी से हो रही है। वृद्धि पर चिन्ता व्यक्त करते हुए जुन २००१ में उच्चतम न्यायालय द्वारा सरकार को दिशा-निर्देश जारी लिए गए थे, जिसके बाद इस अधिनियम को सख्ती से लागु किए जाने हेतु सरकार द्वारा विशेष

कदम लगाए गए है।

कानून कठोर होते हुए भी लोग स्त्रि-भ्रुण हत्या कम नहीं करते। चुप के चुपके डॉक्टरों को पैस देकर स्त्रीभ्रुण हत्या कर देते हैं। लोग कहते है कि एक लड़की ही ठिक है क्योंकि आज कल समाज में जो महिलाओं के प्रति जो अन्याय देखकर स्त्रियों का दर्जा कम हो गया है। हमारे देश में अनेक महिलाओं ने उत्कृष्ट योगदान दिया है। उसमें देवी अहिल्या बाई होलकर पुरस्मार, रानी लक्ष्मीबाई पुरस्कार माता जीजाबाई पुरस्कार, रानी गेंदन्लिय जेलियांग पुरस्कार कणगी पुरस्कार अदि पुरस्कारों के उन्होंने अपना योगदान देश को दिखाया है। जब यह महिला समाज में अपना दर्जा, सन्मान बढ़ाते है, तो हमें यह सोच में आता है कि स्त्रि भी कोई कम नहीं है, तो स्त्रिभ्रुण हत्या क्यों? उसे हटाने के लिए प्रथम अपनों से शुरुवात करनी होगी। तब कुछ प्रमाण कम हो जाएगा।

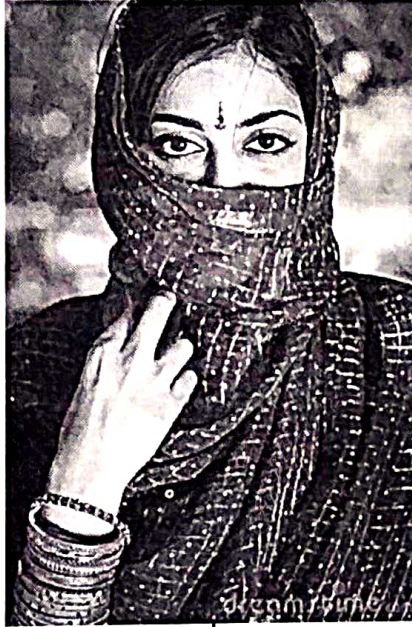
- संकलन, पाटील पूनम पांडुरंग

बी. ए. भाग दो

स्त्री : आज और कल

भारत में नारी की स्तुति प्राचीनकाल से की जाती रही है, “यह नार्यस्तु पुज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता,” इत्यादि के रूप में। यहा तक कि असुरों पर विजय प्राप्त करने हेतु भी देवताओं को नारी की शरण में जाना पड़ा था। और देवी दुर्गा ने ही असुरों का संहार किया था। विद्या की देवी महासरस्वती, धन की देवी महालक्ष्मी और दृष्टों का नाश करनेवाली महाकाली की आराधना की जाती है।

आधुनिक कालमें भारत की आजादी की लड़ाई में महिलाओं ने पर्दा-प्रथा का त्याग कर देश को स्वतंत्रता दिलाने हेतु बढ़-चढ़कर हिस्सा लिया। आजाद भारत में महिलाओं को वोट देने का समान अधिकार दिया गया। हम सब जानते हैं कि आज की महिला जीवन के किसी भी क्षेत्र में पुरुषों से पीछे नहीं है। सर्वत्र अपनी विजय पताका लहरा रही है। माता-पिता ने भी समयानुसार आकाश छुने की आजादी दे दी है।

यह तो है महिला की तस्वीरों का एक पहलू। अब जरा दुसरे पहलु पर भी दृष्टि डालें। आज भी महिला शोषण का शिकार हो रही है। आश्चर्य की बात तो यह है कि यह शोषण अनपढ़, गाँव की

महिलाओं के साथ ही नहीं, पढ़ी लिखी, ऊँचे ऊँचे पदों पर प्रतिष्ठित महिलाओं के साथ जारी है। जब प्राचीन काल में देवी दुर्गा ने ही असुरों का संहार किया, विद्या की देवी महासरस्वती, धन की देवी महालक्ष्मी और दृष्टों का नाश करनेवाली महाकाली हो सक ती है तो हम जैसी अनपढ़, गाँव की महिलाएँ, पिढ़ी लिखी ऊँचे पदों पर प्रतिष्ठित महिलाएँ क्यों नहीं दुर्गा, महासरस्वती,

महालक्ष्मी, महाकाली नहीं होती। उसे आज-कल के समाज में जो चल रहा अत्याचार, बलात्कार रोकने के लिए हम जैसे स्त्रियों, महिलाओं को दुर्गा होना ही पड़ेगा और उसको समाज से हटाने पड़ेगा। और उसे उठाते समय दुर्गा भाले का उपयोग कर सकती है तो हमें भी शस्त्र उठाना पड़ेगा। समाज में जो क्रूर अत्याचारी लोग है, उनको उस शस्त्रों से ठेचना ही होगा। जब हम ऐसा करेंगे उसी वक्त ही हमारे समाज में जो अन्याय चल रहा है वह थोडा कम हो जाएगा।

शहरों में भी महिलाएँ अपने अधिकारों से वंचित हैं, तो गाँवों में तो उनका दुःख दर्द बाँटनेवाला कोई नहीं। उसे प्रताड़ित करने हेतु नंगा घुमाना, बलात्कार का शिकार होना, डायन घोषित होना, चरित्र हीनता का लाँछन सहन करना, मानों उसकी

नियति ही है, पर पत्नी अपने सहकर्मी पुरुष के साथ खुलकर बात भी नहीं कर सकती। उसका साथ संदेह निगाहों से देख जाता है क्योंकि भारतीय समाज में पुरुषों को सब कुछ क्षमा है, महिला को नहीं। उसे अपने सीमा का हमेशा ध्यान रखना है। वैसे सीमा का ध्यान तो सभी को रखना चाहिए। अपने-अपने आचरण की लक्ष्मण रेखा पार नहीं करनी चाहिए। यदि व्यक्ति स्वयं मर्यादा का ध्यान रखता है, तो उसके आचरण पर शंका करने की हिम्मत किसी की नहीं हो सकती।

महिलाएँ जब किसी पुरुषों के साथ बातचित करती है तो उसके पति को गुस्सा, क्रोध, घृणा लगती है और जब एक पुरुष एक औरत के साथ बातचित करते समय उसके पत्नी को कितना क्रोध, गुस्सा, आना चाहिए? पर हमारी भारत की महिलाएँ क्रोध, गुस्सा नहीं करती है। ऐसा क्यों? पुरुष क्यों ही ऐसा करते? इसलिए महिलाओं पुरुषों से एक कदम आगे जाना ही होगा। पुरुषों को दिखाना ही होगा कि 'हम किसीसे कम नहीं'। ऐसा रूप धारण करना ही होगा।

महिलाओं को 'वस्तू' समझने की गलती न की जाए, जैसे महाभारत काल में द्रौपदी को वस्तु की तरह जुए की दांव पर लगा दिया गया था। आज भी टी.वी. पर दिखलाए जा रहे एक सीरियल में भी एक नवविवाहित युवक अपनी पत्नी को दाँव पर लगा देता है और हार जाने पर उसकी पत्नी दुसरे पुरुष के पास जाने को बाध्य होती है। वस्तुतः ऐसा होता नहीं है कि आज की पढ़ी-लिखी जागृत कोई भी महिला अपने

पति के द्वारा इस प्रकार दाँव पर लग जाएगी। इस अपेक्षा वह तलाक देना पसंद करेगी। एक अ-टी.वी. सिरीयल परिवार में एक पत्नी पैसों की खाति अपने पति का सौदा अन्य स्त्री से कर देती है। दो-सीरियल में पति-पत्नी इसे निभाते दिखाए जाते हैं। इस प्रकार के सीरियल परिवारों में किस मानसिकता का पाठ पढ़ा रहे हैं? क्या भारत सरकार को इस आ-ध्यान नहीं देना चाहिए कि सीरियल की भी सेन्सरिंग हो, जैसे फिल्मों की होती है। इस प्रकार के विचार एवं दृश्यों पर सेन्सर की कैंची चलाई जाए और इसका दोषी भी उस मंत्रालय के माना जाए।

परंतु हमारे समाज की महिलाएँ टी.वी. सिरीयल पर विश्वास नहीं रखती। वह अपने पती को ईश्वर मानती है। इसलिए वह यह सब नहीं मानती परंतु बदलते समाज में अपने विचार पदलेने ही पड़ेगे समाज में अपना दर्जा बढ़ाना होगा। आजकल आधुनिक नारी की पहचान उसके अधिक-से अधिक निर्वस्त्र होने से आंकी जा रही है, उसकी बुद्धि के विकास से नहीं। नारी में माँ का रूप सर्व श्रद्धा का पात्र माना जाता है। 'जननी' के रूप में वह ईश्वर तुल्य मानी जाती है। उसे अपनी ममता और आँचल में समेटे सारी कुरीतियों और बुराइयों को बचाने का प्रयास करती है। बचपन में उसमें संस्कार डालती है जो आजीवन उसके साथ रहते हैं। संस्कार हिन व्यक्तित्व कैसा होता है, यह आज किसी से छुप नहीं है। आधुनिक के आकर्षण में कुछ माता पितर अपने बच्चों को पुराण-पंथी नहीं बनाना चाहते।

‘आज के बच्चे है’ यह मानकर पहले जो संस्कारों की घुट्टी पिलाई जाती है वे उसे नहीं पिलाते और इसके परिणाम वे अपने जीवन में स्वयं भुगतते हैं। माँ तो वह होती है जो बच्चों की मार खाकर भी सोचती है की उसके बच्चों के हाथों में चोट तो नहीं आई? घर से निकाल दिए जाने पर भी कभी अपने बच्चे का बुरा नहीं सोचती, सब कुछ चुपचाप सहन नहीं करती है, पर इतना सहन करना भी ठिक नहीं। पहले तो संस्कार न डालने की गलती से बच्चे माता-पिता का सम्मान नहीं करले फिर अपने बच्चों की बातों में आकर सबकुछ उनके नाम करने की गलती करते हैं, जिससे संस्कारविहिन बच्चें उन्हें अपने घर से ही निकाल देते हैं। व्यक्ति को अपने स्वाभिमान की रक्षा का ध्यान तो होना ही चाहिए।

माँ तो होती है जो बच्चों की मार खाकर भी सोचती है कि उसके बच्चे के हाथों में चोट तो नहीं आई? ऐसा क्यों? वह तो माँ होती है। माँ ईश्वर के समान होती है। परंतु आज कल के लड़के-लड़कियाँ मॉडर्न होने के कारण वह अपने माँ को दुय्यम मानते है। उसको मान नहीं देखते। इसलिए आज कल के महिलाओं अपने बच्चों को अच्छे संस्कार दिलाने पड़ेगा। कभी-कभी उसे डाँटना होगा। क्योंकि आज जो बलात्कार, अनेक विपरित परिणाम हमे दिखाई देते हैं, वे सब इसतरह के बच्चो के हाथ से ही होते है। इसलिए समय आते ही उसकी जगह दिखानी ही होगी।

नारी चाहे तो अपने परिवार को स्वर्ग बना

सकती है या नरक। उसे यह ध्यान रखना है कि वह ही परिवार समाज और देश का केन्द्र बिन्दु है। नैतिकता का झंडा उसे ही फहराना है और बिगड़ते बच्चों, परिवारों को उसे ही सुधारना है। साथ ही अपने प्रति होने वाले अत्याचारों एवं अन्यायों के विरुद्ध एकसाथ आवाज उठानी है। अपनी शक्ति को पहचाना है। घर की सुख शांति उस पर निर्भर है। अतः यदि भविष्य उज्ज्वल करना हो, तो नारी का सम्मान करो।

आजकल फिल्म विज्ञापन, दूरदर्शन, समाचार पत्र-पत्रिकाओं आदि जनसंचार के साधनों के माध्यम से नारी को जिस तरह से प्रस्तुत किया जा रहा है, उसे देखकर शर्म से नजरें निची जाती है। लज्जा नारी का आभुषण होती है, तो फिर ऐसी क्या मजबुरी है कि नारी देह प्रदर्शन कर रही है। नारी के देह प्रदर्शन के लिए कौन उत्तरदायी हैं? स्वयं नारी, उसका परिवार या समाज। रील लाइफ में भी देह प्रदर्शन की प्रवृत्ति बढ़ती जा रही है। नारी आज विज्ञान, कला, प्रशासन राजनिती, धर्म, समाजसेवा, शिक्षा, संगीत, व्यापार,

खेल, नृत्य, अभिनय आदि सभी क्षेत्रों में प्रतिभा का प्रदर्शन करने का संबंध देह प्रदर्शन से नहीं है। फिर भी नारी देह प्रदर्शन कर रही है आखिर क्यों ?

स्त्री डरती है। वह सब सोचती है। सभी दिशा से विचार करती है। अपने घर की जिम्मेदारी जिस व्यक्ति पर होती है, वह स्त्री कुछ भी कर सकती है। लेकिन आज-कल के महिलाओं को ऐसा नहीं करना चाहिए। मेहनत करे और अपना घर संभलाना चाहिए। लेकिन देह प्रदर्शन से उसकी नजाकत कम होती है, उसका दर्जा कम होता है। कोई सार्वजनिक स्थलों पर ऐसी महिलाओंका हीन अपमान किया जाता है। और इस कारण से उस पर अत्याचार, बलात्कार जैसे कृत्य समाज में होते हैं।

महिला शब्द में महानता, ममता, मृदुलता, मातृत्व और मानवता की कल्याणकारी प्रवृत्तियों का समावेश है। महिलाओं के कारण ही सृष्टि में सुख-शांति, सहृदयता, सहयोग के संस्कार से संस्कृति का उत्थान और उत्कर्ष हो रहा है। जीवन के हर क्षेत्र में महिलाएँ अपनी श्रेष्ठता-विशिष्टता पुरुषों से बढ़-चढ़कर सिद्ध प्रसिद्ध कर रही हैं। इकसे बावजूद भी आज देश-विदेश में महिला उत्पीड़न का ग्राफ बढ़ता

जा रहा है। तरह-तरह की पीड़ा, हत्या और आत्महत्याओं का दौर थम नहीं रहा है। महिलाओं की सहजता, सहनशिलता और संकोच के दबाव को कमजोरी समझा जा रहा है। जबकि महिलाएँ पुरुषों से किसी तरह कमजोर नहीं है।

पुरुष प्रधान समाज में महिलाओं को पहचान पाँव की जुती समझा जाता था। खरीदी हुई कोई वस्त्र समझकर उसे जब चाहे, कुचल-मसल दिया जाता है। किन्तु जैसे जैसे महिला जागृति बढ़ी मानवाधिकारी की आवाज बुलंद हुई, संयुक्त राष्ट्र संघ, लोकसभा, विधानसभा और पंचायतों में महिलाओं को आंशिक प्राथमिकता दिए जाने के अनुसार हर क्षेत्र में पुर्ण आरक्षण दिए जाने में पुरुषों की आना-कानी, हीले-हवाले व बहानेबाजी रोड़ा बनाई हुई है। राजनीति के क्षेत्र में भी महिलाओं को आगे बढ़ने में कई बाधाएँ उत्पन्न की जा रही है। महिला सशक्तिकरण, कार्पोरेट क्षेत्र में महिलाओं द्वारा स्थापित कीर्ति मान यह सिद्ध करता है कि महिलाओं के बढ़ते बदलाव के कदम अब रोके नहीं जा सकते हैं। महिलाओं द्वारा ही देश को भ्रष्टाचारमुक्त किया जा सकता है। देश को ईमानदार और खुशहाल बनाने के लिए महिलाओं के हाथ में देश का नेतृत्व सौंपा जाना समय की बुलंद आवाज है।

इसलिए महिलाओं को कम समझने का कोई संबंध नहीं है। यह जो कर सकती है वह एक पुरुष नहीं कर सकता। आफ्रिका और एशिया (विशेषकर भारत) में पुरुष-महिला साक्षरता की खाई चौड़ी होती जा रही है। संयुक्त राष्ट्र संघ की ५० प्रतिशत महिलाएँ प्राथमिक शिक्षा से महरूम रहती है। इसका सबसे बड़ा कारण दरिद्रता और सुविधाओं की कमी है। भरीब पतरवारों के पास कोई विकल्प नहीं होने से वे बालिकाओं की पढ़ाई रोक देते है। मुस्लिम महिलाओं

की स्थिती अत्याधिक दयनीय है। पर्दा प्रथा और घर से बाहर जाते ही धार्मिक पाबंदी के कारण वे देश-दुनिया के हाल-चाल से बेखबर रहती है। एक सर्वे के अनुसार ५९ प्रतिशत महिलाएँ कभी स्कूल नहीं गईं। ६० प्रतिशत का निकाह (विवाह) १७ साल की उम्र के पहले ही हो जाता है। पिछले वर्ष में शिक्षा स्वास्थ्य और जीविकोपार्जन में मुस्लिम महिलाओंकी भागिदारी बढ़ाने के प्रयास होंगे।

यह सब पर्दा प्रथा और घर से बाहर जाने का धार्मिक पाबंदी रोकनी चाहिए। नहीं तो महिला ऐसी ही रहेगी। उसे समाज का ज्ञान कैसे प्राप्प होगा। वह कब इस बंधन से मुक्त होगी। जब तक वह मुक्त नहीं होती तब तक वह अनपढ़, कोई समाज की रूढी परंपरा समझ में नहीं आएगी। छात्रवृत्ति और आधारभुत ढांचे में परिवर्तन कर मुस्लिम कन्याओं के स्कूल छोड़ने की संख्या में कमी लाने का प्रयास करना होगा। बच्चे पर होनेवाले शारिरीक, मानसिकता और भावनात्म अत्याचारों को रोकने के भी प्रभावी कदम उठाना पड़ेगा। बाल-मजदुरों की बढ़ती संख्या को भी रोकना जरूरी है।

महिलाओं को बाल्यकाल सेही अहसास करवाया जाता है कि वे लड़की हैं और उन्हें एक सीमित दायरे में ही कैद रहना है, तथा जितनी उडान उनके माँ-बाप चाहें बस उतना ही उड़ना है। बाल्यकाल अभिभावकों के संरक्षण में उनके अनुसार ही गुजारना होता है। लड़कियों को इतनी स्वतंत्रता अभी भी नहीं है कि वे अपने लिए स्वतंत्र निर्णय ले

सके। एक तरह से उन्हें हर निर्णय के लिए अभिभावकों का मुँह देखना पड़ता है और हर कदम आगे बढ़ाने के लिए उनकी सहमति लेनी पड़ती है। अभिभावक उदरवादी रवैये वाले हुए तो ठीक है कि लड़की अपने हीत में सोच सकती हैं और कुछ कर सकती है, परन्तु इसका प्रतिशत अभी ज्यादा नहीं है। शहरों और महानगरों को छोड़ दें तो गाँवों में स्थिति अभी भी ज्यादा नहीं सुधरी है। लड़की को साधारण पढ़ा-लिखा कर कम उम्र में ही उनका ब्याह रचा दिया जाता है। गाँवों में अभी भी लड़की की सहमति या असहमति से कोई मतलब नहीं होता। शहरों में भी कुछ ही परिवार उन्नत विचारों और मानसिकता वाले हैं, जो एक सीमा तक पढ़ाई लिखाई की छुट और उन्हें नौकरी करने की आजादी देते है। अभी भी शहर से बाहर जाकर नौकरी बहुत कम लड़कियाँ कर पाती है।

ऐसा समाज में क्यों चल रहा है। माँ-बाप उसे अपने मर्जी से उसको पालते, संभालते है। उसे बहुत पढ़ने की इच्छा होकर भी उसे पढ़ना नहीं देते। कम उम्र में उसका ब्याह कर देते है। जब माँ-बाप ही अपने बच्चों को इतना समझते है तो समाज कितना समझाएँ। लड़कियों को इतनी स्वतंत्रता अभी भी नहीं है कि वे अपने लिए स्वतंत्र निर्णय ले सकें। उसको स्वतंत्र देना ही होगा। जब वह स्वतंत्र होगी और अपने विचार अपने सभी फैसलें खुद लेगी उसी वक्त महिलायँ स्वतंत्र हो जाएगी। इसतलए मुझे लगता है कि इसकी शुरुवात अपने घर से, अपने माँ-बाप से

होनी चाहिए। और ऐसा होने के लिए महिलाओं को अपने कदम बढ़ाने होंगे। उसे दिखाना है कि हमारे फैसले हम खुद ले सकते हैं। तभी सब भारत महिलाओं को समाज में दर्जा मिलेगा। और उसी वक्त समाज की महिलाएँ सशक्त होगी।

बचपन से ही लड़कियों का आत्मविश्वास और मनोबल क्षीण या कमजोर कर दिया जाता है कि वे कोई ठोस निर्णय नहीं ले पाती तथा दबबू प्रवृत्ति की बन जाती है। यह सब हमारे परिवार के लोगों के वजह से होता है। और स्त्री को भी लगता है कि हम ऐसी हैं। इसलिए समाज में कम दर्जा मिलता है। यह जो आत्मविश्वास और मनोबल है वह महिलाओं को दिखाना होगा। किसी क्षेत्रों में सभी में आत्मविश्वास और मनोबल काम करना सिखाना होगा। कोई भी क्षेत्र में महिलाएँ कम नहीं होनी चाहिए। पुरुषों के बराबर सभी कामों में पारंग होना होगा। एक पुरुष कर सकता है तो हम क्यों नहीं। यह प्रारम्भिक कमजोरी मन पर सदैव हावी रहती है यदि ससुराल पक्ष और पति उदारवादी दृष्टिकोण के हुए तो ठीक, वरना यहाँ भी उसे परतंत्रता का घुंटा पीना पड़ता है। ससुराल वालों के अनुसार ही बहु को चलना पड़ता है। यह सबकुछ समाज से खत्म होना चाहिए। इसलिए महिलाओं को ही बढ़ना होगा।

- संकलन, उषा कांबळे

बी. ए. भाग ३

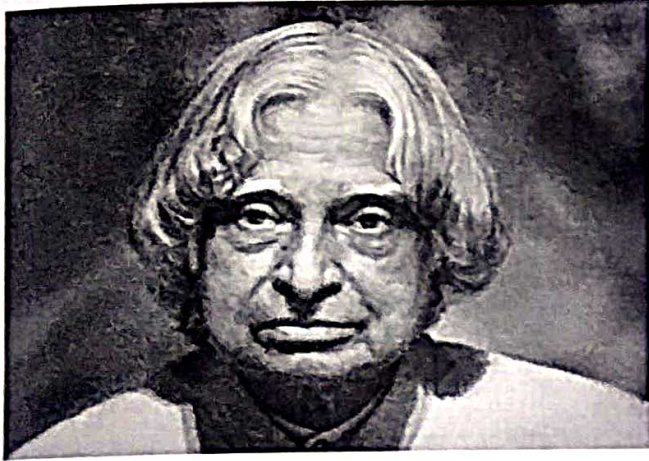
मेरा महाविद्यालय

आ गया है वक्त अब
तुझसे बिदा लेने का
आँखों में आँसु भरकर
तुझे छोड़ जाने का ।
तुने ही जिंदगी हमारी सँवारी
सिखाया तरीका जीने का,
पहुँचा दिया मंझिलतक तुने
तेरे ऋण हम कैसे चुका पाएंगे ?
यह कॉलेज हमारी छोटीशी दुनिया थी,
हमारे साथी -सहेलियों के साथ,
गुजारी हसीन घडियाँ थी ।
तुम्हारी याद को आखरी बार दिल में समाना है ।
पलकों से गिरते आँसुओं को रोकना है
एक नए विश्व की ओर पंख फैलाना है
एक नए विश्व की ओर कदम बढ़ाना हैं ।

- पाटील वि

बी. एस्सी. भाग १ (रसायनशास्त्र)

अग्निपंख - ए.पी.जे. अब्दुल कलाम (आत्मचरित्र)

(१५ अक्टूबर १९७१ को ए.पी.जे. अब्दुल कलाम के उम्र के साठ साल पूर्ण हो गए और उन्होंने निश्चित किया की आगे समाजकार्य के लिए जीवन व्यतीत करूँगा। भारतीय तंत्रज्ञान, संशोधन तथा लोकतंत्र में अपना बड़ा योगदान देनेवाले राष्ट्रपती अब्दुल कलाम के आत्मचरित्र का कुछ अंश हमारे छात्रों के लिए प्रस्तुत कर रहे हैं।)

मद्रास राज्य के रामेश्वरम जैसे छोटे गाँव में एक मध्यमवर्गीय तमिळ परिवार में मेरा जन्म हुआ। मेरे पिता जैनुलबदीन के पास अधिक न संपत्ती थी न शिक्षा। परंतु कमियों पर विजय प्राप्त कर लिया जाय उतना व्यवहार ज्ञान उन्हें प्राप्त था। उदार और विशाल दृष्टिकोन था। मेरी माँ आशियम्मा के रूप में उन्हें आदर्श अनुरूप साथी प्राप्त हुई थी। उनके हाथ से हररोज कितने लोंगो को खाना परोसा दिया जाता था कहना मुश्किल है। हमारे खाने की पंक्ति में भी परिवार से ज्यादा बाहर के लोग अधिक रहते थे। आसपास के लोगों में 'एक आदर्श जोड़ी' ऐसा उनका

वर्णन किया जाता था क्योंकि उनके पुरखों में से किसी को ब्रिटिशों की ओर से 'बहादूर' उपाधी प्राप्त हुई थी। (पृष्ठ १३)

भारत की अनेक संस्था में श्रेष्ठत्व के झुठे अभिमान की वजह से जीवन कठिन बना हुआ है। अपने कनिष्ठ की किसी की भी सूनना अपने अहंकार को धक्का लगता है। ऐसा हम समझते हैं। अधिनस्त, निम्नसार के लोगों को अपमानस्पद बर्ताव किया तो उसकी ओर से अच्छे काम की आशा रखना गलत सिद्ध होगा। मनुष्य की स्वतंत्र वृत्ति को निरंतर शब्दों से हेय माना जाय तो उसकी ओर से काम अच्छा नहीं होगा। अच्छे नेतृत्व ही तो सिर्फ आज्ञापालन का आग्रह रखा नहीं जाता। स्वयं के मुद्दों को दंभ से चिपककर रहना और कनिष्ठ के योग्य सूचनाओंका विचार न करना इसमें नेता ने ही संतुलन रखना चाहिए। शिस्तबद्धता और कर्तव्य कठोरता इसमें सुक्ष्म अंतर है, यह जानकर आगे बढ़ना चाहिए। आज हमारे देश में एक रेखा खिंचकर दो स्वतंत्र भाग किए हैं। एक ओर 'हिरो' तो दुसरी ओर 'झीरो'। सौ-सवासौ हिरो निश्चित हुए पचपन करोड लोगों को उस रेखा की दुसरी ओर रखा गया है। यह चित्र बदलना चाहिए। समस्याओं का सामना करना है, उनके समाधान निकालना है तो कठोर परिश्रम की जरूरत है। यह न करने के बजाय समस्याओंको दूर रखने का काम हम करते हैं।

अनेक बार यश और अपयश में प्रयास की एक सिढी का ही अंतर होता है। वह दुर रखकर यश न

संभावना और भी दूर रखते हैं। समस्याओं के समाधान ढूँढने के लिए हम जो प्रयास करते हैं, उसकी वजह से हमारे अंतर्गत गुणों की ज्ञान की, धैर्य का परिक्षा होती होती है और वह वृद्धि में लगते हैं, ऐसा मुझे लगता है। (पृष्ठ ७६)

एखादा व्यक्ति की मुलभूत कार्यपद्धति वह कठिन कार्य का विभाजन और नियोजन कैसे करता है उसपर निर्भर होता है। एक ओर बड़ी गंभीरता से नियोजन किया जाता है। हरेक कदम उठाने के पहले सभी दृष्टियों से विचार किया जाता है। आकस्मिक आनेवाली कठिनाईयों का रूकावटों का पहले ही विचार कर उसपर नियोजन निश्चित किया जाता है। तो दूसरी ओर जल्दी काम का निबटारा करनेवाला होता है, बगैर नियोजन के उनका कार्य शुरू रहता है। कल्पना सूझ गई तो ऐसे लोग उसके अनुसार कार्यवाही शुरू करत है।

कार्यपद्धति का एक पहलू याने कामपर नियंत्रण। निश्चित अनुक्रम से घटनाएँ घटती जाती है उसपर ध्यान और शक्ति केंद्रित की जाती है। इसमें एक ओर बड़े कठोर अनुशासन का प्रशासन होता है। सारा ध्येय कटाक्ष, भक्ति भाव से पालन करनेवाला नेता होता है। तो दूसरी ओर कुछ स्वातंत्र्य और कार्यपद्धतिमे समझौता करनेवाले होते हैं। मैं इन दोनों मे मध्यममार्ग से जानेवाला नेता चाहता था। जो नियमों पर ऊँगली रखकर रहनेवाला कठोर न हो पर कुछ भी सह न सकनेवाला दृढ नेता।

- संकलन, अश्विनी यादव

बी.ए. भाग १

हमारा कॉलेज

कॉलेज के थे मधुर क्षण
फिर न वापस आएँगे ।
सोच लो ये दोस्तों
कल हम सब जुदा हो जाएँगे ।

भुल सकोगे क्या कभी तुम
कॉलेज जीवन की कहानी ?
याद कर चाहे आँखे भर लोगे,
आएगी जब याद पुरानी ।

आज तुम हो आज हम है ।
मंदिर है कॉलेज हमारा
कल तुम होंगे ना हम
फिर ना होगा मिलन हमारा ।

कल कितने आकर चले गए
कल कितने ही आने वाले हैं।
आज यहाँ जो पढते हैं
कल जानेवाले हैं ।

हम न रहेंगे, तु ना रहेंगे
यह कॉलेज हमेशा रहेगा
जान में डुबे हम चले जाएँगे
यह मंदिर तो सदा रहेगा ।

सुतार विजय मारू

बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

राह

अकेले ही चला है
जीवन की राह पर ।
कभी अँधरे में

तो कभी उजाले में ।
कभी काँटों की राही पर
तो कभी फूलों की सेज पर
लेकिन वह भी अकेले ।

कभी झूठे दिखावे पर
तो कभी सच्चाई के रास्ते पर ।
कभी आँखों में आँसू लेकर
तो कभी चेहरे पर खुशी लेकर
लेकिन वह भी अकेले ।

कभी कडी धूप में
तो कभी रात की शीतल चाँदनी में ।
कभी हाथ में पत्थर लेकर
तो कभी हाथ में फूलों का गुलदस्ता लेकर ।

लेकिन यह राह चलनी है अकेले
सिर्फ अकेले...

कु. अश्विनी अशोक घुंगरे पाटील
बी. ए. भाग ३

तुम

मैं पेड तुम छाँव हो,
मैं सागर तुम किनारा हो,
मैं रास्ता तुम मंजिल हो,
मैं आँख तुम सपने हो,
मैं सुरज तुम रोशनी हो,
मैं फुल तुम गुलदस्ता हो,
मैं चाँद तुम चाँदनी हो,
मैं अंबर तुम सितारा हो,
यही खूबसुरत सपना हो,
दिल में तुम्हारा ही नाम हो,
इसीका नाम मुहब्बत हो ।

कु. चौगले शरद आनंदी
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

दो आदमी....

पहला आदमी : तुम कौन ?
दूसरा आदमी : मैं इस घर का दामाद हूँ ।
पहला आदमी : अरे ! तुम तो इस घर के मालिक
के सेक्रेटरी थे ।
दूसरा आदमी : हाँ ! अब मैं इस घर का दामाद बन
गया हूँ ।
पहला आदमी : वा ! वा !! तुम्हारी तरक्की तो
टेक्नॉलॉजी से भी तेज हो गई है

कु. सुप्रिया जाधव
बी. ए. भाग ३

तुम जैसी

तुम जैसी नाजनीन, ना देखी कोइ आज-तक
बहारों के सुरूर जैसी,
गुलशनके गुरूर जैसी,
कोहीनूर के नूर जैसी,
इतना नाजनीन ।

तुम जैसी हँसी ना देखी कोइ आज - तक
नैनो में समन्दर की गहराई,
पलको में अमृत की मिठास
नजरो में शबनम की बाली,
इतनी हँसी ।

तुम जैसी खुबसुरत, ना देखी कोई आज - तक
जुही के खुशबु जैसी
निंद में खाँबों जैसी,
इतनी खुबसुरत ॥

कु. अक्षय आनंदा पाटील
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

शहाजीराजे भोसले.....

दाभोळे निलेश शंकर
बी. ए. भाग ३

शुभविवाह

॥ माँ सरस्वती प्रसन्न ॥

हमारे कॉलेज की सुकन्या

चि.सौ.कां. **परिक्षादेवी**

का शुभविवाह

चि. **पेपरकुमार**

के साथ १२ एप्रिल २०१४ को निश्चित हुआ है । आपसे बिनती है कि पढाई के साथ सुसज्ज होकर इस विवाह की शोभा बढ़ाने में हमारी सहायता करे ।

* बारात और विवाह स्थल *

बारात शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर से निकलकर दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री के कार्यालय में प्रवेश करेगी । वहा पर मॅडम तथा अन्य गुरुजनोंद्वारा भव्य स्वागत किया जाएगा । उसके बाद बारात के साथ सुसज्ज होकर चि. पेपरकुमार परिक्षा कक्षा में प्रवेश करेगा और वही पर विवाह संपन्न होगा ।

* समय *

सुबह ठिक ११ बजे ।

* स्वरूची भोजन *

विवाह के बाद अपने-अपने घर में होंगा ।

* नोट *

कृपया आते समय जेब में छोटी भेंट लाने का कष्ट न करे ।

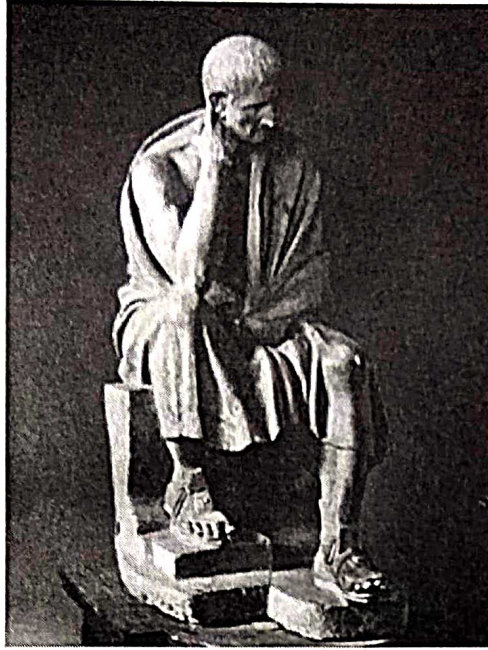
रुपाली रामचंद्र पाटील

बी. एस्सी. भाग २

श्री कृष्ण

पाटील प्रमोद पांडुरंग
बी. एस्सी. भाग ३ (रसायनशास्त्र)

*Anybody can become angry-that is easy,
but to be angry with the right person and
to the right degree and at the
right time and for the right purpose and
in the right way-that is not within
everybody's power and is not easy*

- Aristotle

English Section

Prof. Shrikrishna Salokhe

INDEX

■ PROSE SECTION ■

1.	Protect our Environment	Alavane Rajendra Subhash	B. Sc. III
2.	C. V. Ramn : The Great Indian Scientist	Dhanaji B. Malavekar	B. Sc. III
3.	Yoga Pranayama And Meditation	Sushant R. Patil	B. Sc. III
4.	Bhagat Singh: An Evergreen Icon of Indian Youth	Ashwini T. Patil	B. A. II
5.	Dowry System A Serious Problem	Ramesh Kamble	B.A.III
6.	Global Warming	Sawant Priyanka Rajendra	B.Sc - II
7.	Brain Drain	Kumbhar Atul Shamrao	B.Sc III
8.	Water Management-I	Patil Sanjivani Ramdas	B.Sc. - II
9.	Water Management- II	Swapnali Suresh Patil	B.Sc. II
9.	Time to say Good Bye	Sharad Mengane	B.Sc. II

■ POETRY SECTION ■

1.	India	Bhagyashri Alvane	B. A. II
2.	My Choice of Love.....Oh Honey,	Pramod Pandurang Patil	B. Sc. III
3.	Friends	Ashwini A.ghungare-patil	B. A. III
4.	Friendship	Archana Anil Shete	B. Sc. III
5.	Life	Nilesh B. Patil	B.A.III
6.	Only for you	Ashwini Sambhaji Patil	B. Sc. II
7.	Student's Life	Priyanka Arjun Patil	B. Sc. II
8.	You are my friend, My companion	Avadhut B. Fagare	B. Sc. II

■ MISCELLANEOUS SECTION ■

1.	7 Scientific Ways to Catch a Lion	Potdar Amol	B. Sc. III
2.	Why a student fails in exam??	Vrushabh Amate	B. A. II
3..	Chemistry of Love	Vijay Maruti Sutar	B. Sc. III
4.	Doodhsakhar Mahavidyalaya	Sanjivani Namdev Patil	B. Sc. II
5.	Good Thoughts	Chetan R. Chavan	B. Sc. III
6.	Diary of a Baby	Shubhangi R. Patil	B. A. Ii
7.	Chemical Analysis of Life	Akshay Ananda Patil	B. Sc. III
8.	Strange But True	Varsha Ugale	B.A.III

Protect Our Environment

In simple words "Environment" means our surrounding; Air, Water and Land around us. We are part of our environment. Our environment is the sum total of the naturally occurring living and non-living things that surround us.

Now-a-day's man has been polluting the environment in different ways. In big cities, vehicles daily emit poisonous gases into the air and industries dump chemical waste into lakes & rivers. Trees are the God's great gift to man. They give us food, wood, flowers & so many other things. Trees produce oxygen. They are useful to mankind.

The industrial revolution & modern civilization turn the air we breathe into a wastebasket in which dust, noxious, fumes, toxic gases & smoke are emitted.

On the one hand, Environmental problems like 'Global warming, depletion of ozone layer, dwindling forests etc. are going to affect mankind as a whole & for that we have to think globally.'

On the other hand, If we think, "Nature has provided us with all resources for leading a beautiful life. She nourishes us like a mother. We

should respect her & nurture her." This is an earth centric thinking.

So, we should love & honor the earth because it has blessed us with life & governed us survival.

Environmental Awareness Days:

Are we aware of them?

- 1) 8th June as the 'world oceans day.'
- 2) 16th Sept. as the International Day for the preservation of the ozone layer.
- 3) On June 5, (1972, The UN General Assembly establish) the world Environment Day to mark the opening of the Stockholm conference on the Human Environment.
- 4) 11 Dec., 'International mountain day', promote sustainable mountain development.
- 5) March 22, as the world water day.
- 6) May 22, the world Biodiversity day.
- 7) 1st Monday of October the world habitat day is observed every year on the throughout the world.

What we can do for

protection of our Environment?

Start from ourselves:

Keep ourselves informed:

It is important that you should know about the environment and what is happening in the environment. Keep ourselves informed about the new policies that affect your environment.

Discourage disposal:

The first step is to reduce consumption of resources and the second step is to reduce all the disposable at one time like plastic items, Polythene plastic cup etc. Which has terrible effects on our environment.

Use public Transport whenever possible:

Use public transport whenever possible to reduce air pollution. Our own vehicles create much pollution by way of carbon monoxide than public transport.

Say no to plastic bags:

One of the biggest sources of pollution in India is the harmful & Non-degradable plastic bags which affects badly our environment. Instead of it demand newspaper bags, cloth bags etc. don't use plastic bags.

Stop burning Garbage:

You see everywhere burning of garbage in your neighborhood. You make sure that it should be stopped immediately. Because burning garbage spread very toxic fumes which are harmful to our health.

Save water:

Water is most important source of our life. Without water, we can not live so, it is necessary to save water. Do not leave tap open while washing utensils or clothes.

Plant trees:

Trees help to reduce pollution, we make sure that the trees are not cut down in your neighborhood. We should plant trees. Indoor plants also help to control pollution in the house.

So, only man is responsible for the degradation of environment & also, he is only the solution on it. Because his awareness & his care about environment can protect people from such degradation. It is necessary to try at our level best to protect our environment.

Therefore it is necessary to keep safe our freedom, pay for it's pay whatever the price, but we should not put ourselves into the other's shoes. Like past, we should start-self-management, be self reliant in everything or at least in economic system. We should not allow other nations to exploit us to feed their machines. Resolve to perfect our environment it will protect us.....!

Alavane Rajendra Subhash

B. Sc. III

C. V. Raman : The Great Indian Scientist

7th November 2013 marks the 125th birth anniversary of the legendary Indian scientist and Nobel laureate Sir Chandrasekhara Venkata Raman. Raman was born on 7th Nov. 1888 in TGhiruvanaikaval, near Tiruchirappali, Madras province, Chennai, in British India to R. Chandrasekhara Iyer and Sarvati Ammal.

radiations enables us to obtain an insight into the ultimate structure of the scattering substance."

By the late 1930s, the Raman effect became an important method of non destructive chemical analysis for both organic and inorganic compounds. The unique spectrum of Raman scattered light for any particular substance served as a "fingerprint" that could be used for qualitative analysis, even in a mixture of materials. Further, the intensity of the spectral lines was related to the amount of the substance. Raman spectroscopy could be applied not only to liquids but also to gases and solids. And unlike many other analytical methods, it could be applied easily to the analysis of aqueous solutions. It was a ubiquitous technique, giving information on what and how much was present in

In 1904, he passed his B. A. examination in first rank and won the gold medal in physics. In 1907, at the age of 18, he gained his M. A. degree with the highest distinctions. It is seen that many of his science professors exempted him from attending science classes, as they felt he had nothing to learn from them.

Raman remarked in his 1930 Nobel prize address that, "The character of the scattered

a wide variety of sample.

He was knighted by the British government in India and received the Nobel prize in physics in 1930. Three years later, Raman left Calcutta for Bangalore, where he was posted as the director of the Indian Institute of science. In 1934, he founded the Indian academy of science and began the publication of its proceedings. In 1948, he became director of the newly constructed Raman research Institute, where he remained continually active, delivering his last lecture just two weeks before his death. His research interests changed in later years when he primarily investigated the perception of colour.

In 1943 along with Dr. Krishnamurthy he started a company called Travancore chemical and manufacturing Co. Ltd. In 1947 he was appointed as the first National professor by the new government of Independent India.

It is said that when he was offered a toast during a Nobel

function dinner, he replied "Gentleman! You have all seen the Raman effect on alcohol. Please do not expect to see the alcohol's effect on Raman!"

On the night of his death, his wife asked him to take the name of god. He replied that he only believed in the spirit of man! And he made a simple request to her. "Just make a clean and simple cremation for me. No mumbo-jumbo please." What a man!

Raman passed away from natural causes early next morning on 21st of November 1970, and Indian physics lost one legend.

- **Dhanaji B. Malavekar**

B. Sc. III

+++

Fun Jokes

In a cooking class,

Teacher:-Tell me, what is the important thing to put in a chocolate cake?

Shilpa :- (I replied quickly):
"Your teeth?"

Yoga Pranayama And Meditation

Yoga:

Yoga is the control of thought waves in the mind. Today yoga is widely practised all over the world. However not many are aware of its full potential. According to celebrated yogis, we can not only prevent and cure all ailments, but also it can even prevent birth defects. In our body, all the functions and developments are controlled by the brain. No cell is completely independent. The brain also is not independent either. It is under the control of hypothalamus that influence the mind effectively. It becomes easier together Yoga. As Ygaschitta VittiNirodhan: To block the tendencies of mind is Yoga.

By controlling the mind Yoga controls the brain along with the entire nervous system and all physical and mental functions.

Yoga is purely, "Science of living."

Pranayama:

Pranayama, the word is derived from Sanskrit term "PRANA" which permeates the brain and the nervous system of an individual. System of breath control is the forth principle of Pranayama. The body of an individual becomes free from loneliness, obesity and crookedness through regular practice of Pranayama.

Effect of Pranayama Breathing Techniques:

- i) To Calm the mind.
- ii) To Relive the stress.
- iii) To Blanc the energy flows..
- iv) To Normalize the blood pressure.
- v) To Reduce the time flow speed.
- vi) To Increase the mind's focus and perception.

Pranayama also helps us to control our mind and to relieve us from

negative thoughts. It helps us to control our breath of life.

Meditation:

Meditation is the practice in which there is a constant observation of mind. Meditation involves a process of abstractions by which we go beyond the physical, Vital and mental layers and reach into the inner self. It is truly holistic as ideally involves and gives benefit to the system of body, mind & spirit. It is a yogic process of providing deep rest to the system by allowing the mind to calm down it's basal states. Meditation is nothing but the concentration of all mental energies of into a single direction. There are many types of meditation like Aum Kara M, Zen M, Mantra M, Leshya M, Healing M, Vipasana M.

Thus, yoga not only guards a persons health from birth till death but also it ensures proper physical, mental, psychological, emotional and spiritual growth to make one a complete and content human being.

- Sushant R. Patil
B. Sc. III

INDIA

- Goa for beauty
- Delhi for majesty
- Bengal for writers
- Punjab for fighters
- Kashmir for lakes
- Tamilnadu for books
- Gujrat for wealth
- Madhyapradesh for health
- Kerla for harness
- Maharashtra for workers
- Bihar for mines
- Himachal Pradesh for mountains
- Nagaland for hills
- Hariyana for mills
- Andhra Pradesh for vegetation
- Assam for agitation
- Rajastan for desert
- Karnataka for effort.

- Bhagyashri Alvane
B. A. II

BHAGAT SINGH: AN EVERGREEN ICON OF INDIAN YOUTH

"His desires are few,
His ideals are lofty,
His ways are gratuitous
His gaze is pleasing
He is soft in speech
But ardent in his quest,
In war as in peace
He is pure of heart and mind."
Bhagat Singh was born in a

Sikh family on 27th September, in a village Khatkar Kalan in Nawanshahar district of Punjab. He was third son of Sardar Kishan Singh. His father was also an active participant in the struggle for the liberation of the country from the colonial rule.

In 1916, While studying at the local L. A. V. school in Lahore young Bhagat Singh came into contact with some well-known political leader like Lala Lajpat Rai and Ras Bihari Bose. Punjab was politically very much charged in those days. 1919's Jalianwala Bag massacre deeply disturbed him. On the next day of massare, he went to Jalianwala Bag and collected soil from the spot and kept it as a memento for the rest of his life. The massacre strengthened his resolve to drive British out from India.

In response to Mahatma Gandhi's call for noncooperation against British rule in 1921, Bhagat Singh left his school and actively participated in the movement. In

1922, when Mahatma Gandhi suspended Non-cooperation movement against violence at ChauriChaura in Gorakhpur, Bhagat Singh was greatly disappointed. His faith in non violence weakened and he came to the conclusion that armed revolution was the only practical way of winning freedom. To continue his studies Bhagat Singh joined the National College in Lahore, founded by Lala Lajpat Rai. As this college, was the centre of revolutionary activities, he came into contact with revolutionaries such a Bhagwati Charan, Sukhdev and others.

To avoid early marriage, Bhagat Singh ran away from home and went to Kanpur. Where, he came into contact with a revolutionary named Ganesh Shankar Vidyarthi, and learnt his first lessons as revolutionary. On hearing that his grandmother was ill, Bhagat Singh returned home and continued his revolutionary activities from his village. He was one of the greatest revolutionaries who made supreme sacrifice for the nation. No other young

revolutionary of India got much empathy in the minds of the people of India lilke Bhagat Singh.

"Lets take decision,
To value our nation
Wont forget those sacrifices,
Who gave us freedom
Now its our turn
To salute Bhagat Singh..."

Bhagat Singh was critical of the individual terrorism which was prevalent among the revolutionary youth of his time and called for mass mobilization. Bhagat Singh gave a new direction to the revolutionary movement in India. Because of his interest in study and his keen sense of history gave revolutionary movement beyond the elimination of the British.

On April 8, 1929 Bhagat Singh and Batukeshwar Dutt threw bombs in the central Assembly Hall while the Assembly was in session. The bombs did not hurt anyone. After throwing the bombs, Bhagat Singh and Batukeshwar Dutt, deliberately courted arrest by

refusing to run away from the sense. During his trail, Bhagat Singh refused to employ any defense counsel. In jail, he went on hunger strike to protest the inhuman treatment of fellow-political prisoners by jail authorities. On October 7th, 1930 Bhagat Singh, Sukhdev and Raj Guru were awarded death sentence by a special tribunal. Despite great popular pressure and numerous appeals by political leaders of India, Bhagat Singh and his associates were hanged in the early hours of March 23rd, 1931.

"Freedom in the mind,

Faith in the words

Pride in our hearts and

Memories in our souls.

Lets salute the greatest
revolutionary

Bhagat Singh...."

- **Ashwini T. Patil,**

B. A. II

MY CHOICE OF LOVE.....

OH HONEY,

If love comes in colours,

I will choose blue.

If love comes in flowers,

I'll choose rose.

If love comes in songs,

Then I'll choose blue.

But if love comes in human being,

I'll definitely not think twice before.

I choose you,

Because..... You are my choice!!!

- **Pramod Pandurang Patil**

B. Sc. III

FRIENDS

Friends care.

Friends share.

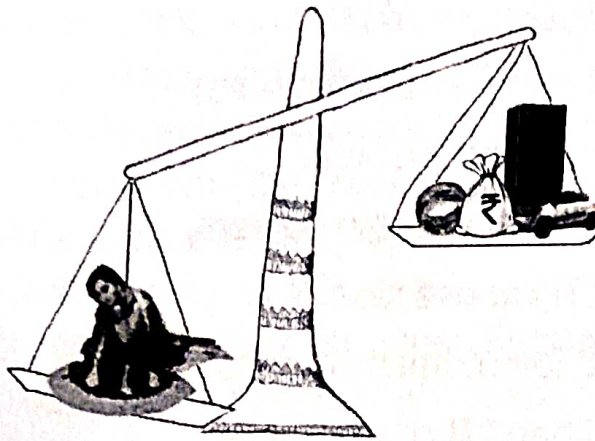
We need friends

Every where!

- **Ashwini A.Ghungare-Patil**

B. A. III

Dowry System A Serious Problem

Indian culture is well-known in the world. It is a good culture which inculcates a happy family life. We have long standing rules, tradition and customs. Even though we are living in the modern age, i.e. age of science and technology, we should respect to our old traditions.

But in Indian culture there had have been so many evil traitor. After the spreading of education, many social reformers fought against them; for instance, early child marriage and women education. But even today, we can see that there are still some evil traditions, one of them is dowry.

Dowry system is a very serious problem in our country. The dowry system affects the family life. It is existed in India since ancient days. In those day, the young man's father had

to give some property to the girls father as dowry in marriages. Because the young man were excess than the young girls.

A marriage means a cultural, religious and sacred rite. A marriage is the most significant and inevitable for the men and women. The men and women have to marry without fail. Now-a-days, in the male dominant society the idea of marriage is changed and emerged the new evil system of Dowry. The married women have to face the bad effects of Dowry. The government of India made an act to prohibit the dowry system. The act is very strict but it is only on the paper. The married women are tortured by their husband's nearest relatives like mother-in-laws, sister-in-laws and sometimes from their own husbands.

The rich people can offered to give dowry in the marriage for their daughters. They want to show their wealth in the marriage ceremony. They want to turn attention of the people towards their financial position. The same idea is spread among the middle class and lower class. The lower class is helpless to give dowry at the time of their

daughter's marriage. Even though, they are poor, they have to give dowry according to their financial capacity. Sometimes they get loan, borrow money from money lenders for the marriage expenditure.

According to Indian culture, a woman is called goddess. We call our nation as mother India. But women have secondary status in the society. The married women have to face a lot of problems in their married life. Some rich people demand from their daughter-in-law, Hero Honda, V.C.R., V.C.D., colour T.V. or gold etc. They say that they do not like to take dowry but they demand a motor, flat, gold and money.

The dowry system is a disgrace to the Indian culture. The married young women are burned or tortured to death by not giving food and throwing into river or well. We the young men and women take oath to oppose the evil system of dowry. We have to root it out from the soil of our nation immediately.

- **Ramesh Kamble**

B.A.III

Teacher :- "Name two pronouns."

Student :- "Who? Me!"

Friendship

Friendship is

Sweeter than honey and

Greater than money

Smoother than silk and

Whiter than milk

Higher than any tower and

Stronger than any power.

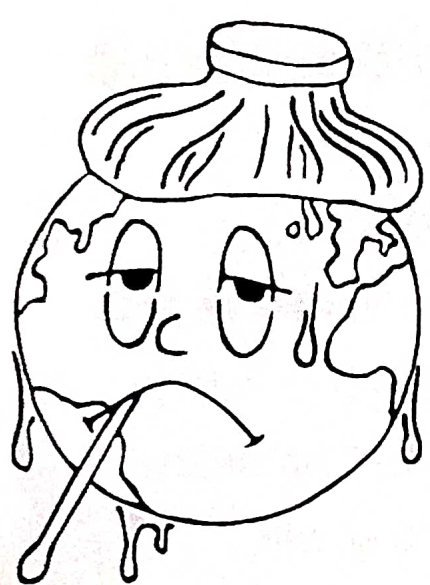
Archana Anil Shete

B. Sc. III

Question: Which driver does not have a licence?

Answer : Screw drive.

Global Warming

Global warming is caused by greenhouse effect depends upon the amount of Co_2 present in the atmosphere. An increase in the Co_2 concentration in the atmosphere retains heat energy of the sunrays and increases earth's temperature.

The gas of the atmosphere that cause rise in earth's temperature are called greenhouse gases. These are mainly Co_2 (59%), CFCS (19%), methane (15%), nitrogen gases (6%) and other (1%).

Greenhouse gases are discharged in the earth's atmosphere through various sources. These include burning of fossil fuels, destruction of forests,

cement plants etc. CFCs are relased chiefly through industrial activaties, refrigerators and air conditioners.

It has been observed that Co_2 alone increase temperature by about 50%, CFCs by 20% methane by 15% and other air pollutants by 10%.

Thus global warming is a result of atmospheric pollution. A slight increase in the temperature of the earth has been found during the last 50 years. It is evidenced from the following illustration.

Year	Average temp. of the Earth (In U.C.)	Co_2 conc (In PPM)
1950	13.84	316.8
1960	13.96	325.5
1970	14.02	338.5
1980	14.18	354.0
1990	14.4	366.7
2000	14.6	380.0

Industralization, deforestation and greenhouse effect are the major factor responsible for global warming.

Global warming causes serval hazardous effects on earth and living organisms. These include melting of glaciers, polar ice. Caps, increase in sea level, flooding of low-lying coastal areas, change in rainfall pattern, destruction of agricultural crops due to occurrence of cyclones and hurricanes, etc. It is a field under active research.

We should start cutting down the use of fossil fuels, reduce emisson of greenhouse gases, etc.

- **Sawant Priyanka Rajendra**

B.Sc - II

DIARY OF A BABY

15th June : I got attached with ovary.

17th June : I am a tissue now.

30th June : Mom said to dad.

"You're going to be a father."

Mom and Dad are very happy.

15th July : My food is what my Mom eats.

15th September : I can feel my heart beat.

14th October : I have little hands, legs, head and a stomach.

13th November : Today I am in an altraskan.

Wow! I am girl.

14th November : I am dead!

My mom and dad killed me why?

Is it just because I was a girl?

People love to have a mother,

A wife, and of course a girl friend

Too, then why not a daughter?

- **Shubhangi R. Patil**

B. A. II

Which is the dangerous city?

- Electricity.

Which dress do we write?

- Address.

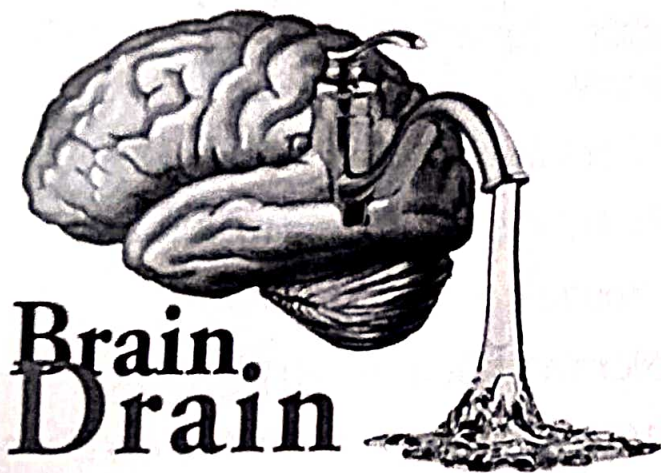
When do tomatoes go red?

- When they see the salad dressing.

Which writer has no brain?

- Typewriter.

Brain Drain

Economist give much importance to human capital and human resource development. Adam Smith a Pioneer of political economy pointed out that the significance of investment in education and human capital. In his opinion, "a man educated at the expense of much labour and time to suit any of those employments which requires extra ordinary skill, may be compaired to one of those most expensive machines."

Alfred Marshall one of the founders of economics emphasises the importance of education as a national investment, and in his opinion, "The most valuable of all capital is that invested in human

capital."

The underdeveloped countries are or may be deficient in physical capital, but they are not so in respect of human capital. The human capital with the underdeveloped countries, therefore, tends to migrate to the developed countries.

The flow of scientist, engineers, doctors, management consultants the skilled man power from the less developed countries to the developed ones is reffered to as international flow of human capital or brain drain.

Defination of Brain Drain :-

Grubel and scott well known writers of the book. "The Brain Drain" said, "Brain drain is genrally understood as emigration of skilled, educated and other trained people from developing countries to the developed countries of the world."

A study of brain drain is desirable for the health and

progress of science in our country. A small proportion of talented youth get an opportunity for advanced study and research at world famous centres abroad. A large proportion of students from some of our teaching departments go abroad every year and some go for post graduate studies in the field of engineering and technology from the Indian Institute of Technology (IIT). Some of our outstanding people are also invited as visiting professors and several are offered opportunities for indefinite periods in educational institutions and industry abroad.

Causes of Brain Drain :-

- 1) Education has not coincided with national needs, that is, it is more than what the economy is able to use.
- 2) Talent and ability is to perform and go unrecognised or unrewarded.
- 3) Jobs do not exist for people trained for specific professions.
- 4) Better working conditions.
- 5) Professional needs:-

- a) Laboratory or office space.
- b) Library facilities.
- c) Equipments.

6) Social Setting:-

- a) Difference in the cultural level.
- b) Challenge of life.

7) Politics :-

- a) Political conditions
- b) The government policies.

- Kumbhar Atul Shamrao

B.Sc III

+++

Good Thoughts

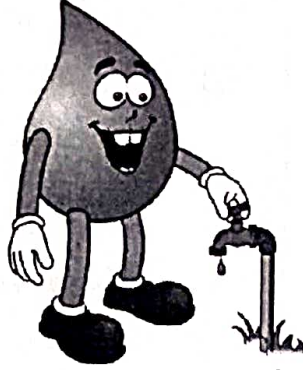
- 1) Never say 'No' to yourself.
- 2) Think globally and act locally.
- 3) Understand your strength and try to enhance it.
- 4) Repeated success makes a person arrogant while occasional failure makes an individual more mature.
- 5) Imagination is the greatest creative force in the nature.

- Chetan R. Chavan

B. Sc. III

Water Management-I

Water is one of the most essential requirements of our life. Our earth is called as 'Water planet'. About 70% of earth's surface is covered by water but only a small fraction of fresh water is available in the form of surface water or ground water.

Water is use for purposes; domestic, agricultural and industrial. Most of the times, there is over use or mis use of this precious resource. Over use of water causes drought conditions in many areas of country.

We should remember that water resource is not uniformly distributed on earth so there should be proper the management of water. It is necessary to recharge these resources with utmost care and long term management of this resource with the help of advanced technology.

But intensive cropping pattern and increased exploitation of soarce water resources has converted draughtfull areas to desertified areas. In maharashtra Cashcrop Suger cane is responsible for overexploitation of water and inviting the draught condition.

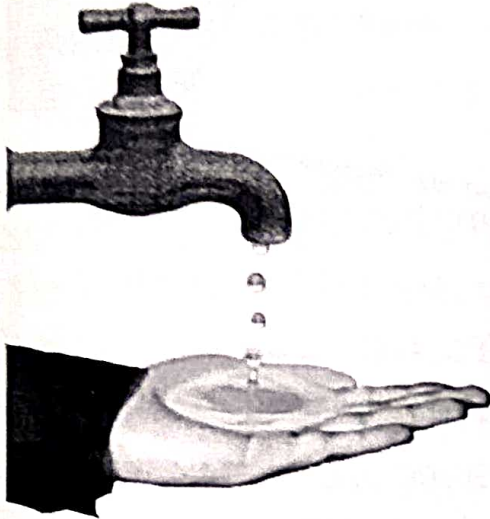
Dams are constructed for the proper management of water and also for irrigation, flood control, city water supply, electricity genaration.

Increasing the green cover to enhance the water holding capacity of soil. Proper planning and management of water resource increases the water level on the earth so. We should stop over use and wastage of water from tap.

- Patil Sanjivani Ramdas
B.Sc. - II

Water Management- II

Fresh water is one of precious natural resources. However this vital resource is given less importance due to its easy, free availability and most of the people believe that it is infinite. There is contrasting picture in this country because at the some time, in some region, there is problem of floods due to heavy rains and acute water shortage in the other region of country. This picture is seen almost every year.

World Health Organisation estimates that more than the 80% of diseases in the third world. Countries are caused by lack of hygienic conditions, lack of clean drinking water and improper

sewage disposal. Hence, clean drinking water supply is one of the highest priorities in many developing countries.

Water shortages are getting worse as surface water sources are not utilized carefully and as aquifers are dipicted water conservation is the most effective means of increasing fresh water supply in many regions. Reuse of water in the activites like irrigation, industrial proceses and domestic use can easily be implimented.

Water Conservation Measures :

Number of water conservation measures are practised in different places depending on availability of water, as per local requiements and traditions. Some of the measures are as follows.

- ★ Retention of rainwater from surface through construction of reseviors and tanks.
- ★ For ground water recharge, constructions of check dams, percolation tank etc.

★ For agriculture water management use of lift irrigation, drip and sprinklers for irrigation.

★ Other water conservation measures include recycling of waste water after proper treatment, reduced use of water, rain water harvesting, conservation of natural wetlands, reducing water pollution and enforcement of law etc.

Watershed Management :-

When the rain, sleet, snow and other forms of precipitation falls on land, some water into the ground and becomes part of ground water. The remaining in surface water, that runs down the mountains, hills and across the plains emerging as small streams. These small streams come together and form a large stream and eventually join to form a river thus water shed is the total area of land developed by a drainage network of the shrem.

Swapnali Suresh Patil

B.Sc. II

Life

Life is a mixture of
75% sorrows and 25% of joys
Life is full of challenges
And you have to accept them
If you do you are the winner
If you don't you are the lose
This you have to accept them.
Life changes according to
When you are small it is nice
When you are old it is all right
But you have to accept it
Life can not be changed itself
But it changes our life
When life is miserable
We go mad
But you only have to accept!
Life is like a mirror
Reflecting what you do
If your face is smiling
It will reflect back to you
And so you only have to accept pity!

- Nilesh B. Patil

B.A.III

Time to say Good Bye

Dear Friends,

Since, I know this day is coming so soon I start writing a farewell speech. Some you know me very well. Even after two years in D.M.B. I am still a student and students like to be prepared.

Two year in this college. How to sum up? I still can not believe how fast time went by. This year has given me a good chance to experience a very special moment in life.

I know that it is my last day in this college and tomorrow. I will be thrown in the world outside. When I took in this collage, I was totally new and innocent about the collage campus and I felt very shy because I was new follow to face class teachers and classmates.

All those exams, viva and study sessions, those fun filled collage weeks, the enthusiastic. Competitive sport spirit. Those blissful hours spent in the collage corridors, canteen and in the library

with our friends.

I take this opportunity to thanks. Teachers education management a our collage for providing us with such excellent facilities, campus and services. This college world be nothing without our supreme, fantastic. Marvelous teachers. They are of true spirit. They are like our teachers. Monitors, leaders, and often friends too.

In these years, I met strangers, who become my best friends. I met teachers who become my overall a mentors involving experience.

At my last day of the college, throughly I want to give a massage to friends. Don't be afraid. It is said that if you fight, you will win but if you do not fight, you will lose. You are young and bright. You can do everything I often used to tell you about little children. Do you remember? Small children cant walk in the begining , but what do

they do? they get up again. Then they walk two steps. They fall again but no matter how often they fall. In the end, they walk because they tried again and again.

You are also like this. it is same with every new thing ie speaking English riding a bike, dancing singing..... The whole secret and success is to stand up once again then you do not fail to keep this in your heart so be ready to spread our wings and fly to read world and wait where you have an opportunity we all have our hopes. We all have our destinations wishing all of us the life that we desire. May god bless us with happiness and success forever tastly I finish with my massage (S.M.S.)

- **Sharad Mengane**

B.Sc. II

Strange But True

Napoleon was born in 1760
Hitler in 1889, the difference
Is 129 years.

Napoleon Came to power in 1804,
Hitler in 1933, the difference
Is 129 years.

Napoleon occupied Vienna in 1809,
Hitler in 1938, the difference
Is 129 years.

Napoleon won over Russia in 1812,
Hitler in 1941, the difference
Is 129 years.

Napoleon was defeated in 1816,
Hitler in 1945, the difference
Is 129 years.

It is strange but true

Varsha Ugale

B.A.III

Chemical Analysis of Life

Objective:-

To study life and it's properties.

Definition:-

Life is a mixture of various elements such as happiness, tension, disappointment, achievement, failures and dedication all put together.

Chemical equation:-

Experience + Achivement + struggler + Happiness + Sadness
Life.

Chemical Properties of Life:

- 1) Light that makes the world shine.
- 2) Isotope of good and bad times.
- 3) Furnishes struggles and opportunities for the same.
- 4) External support of love and friendship.

Preparation (Laboratory Method):-

- 1) Take a sample quantity of sweet and sour experiences, disappointments and achievements.
- 2) Mix them in a round bottom flask containing the high doses of self confidence and spiritual strength.
- 3) Then add the elixies like dreams, ambitions, and goals.
- 4) Allow this mixture to boil for some time. Note that the reaction can be fastened by the most readily available catalyst i. e. struggle.
- 5) After the process of heating, a homogenous mixture of life is obtained.

During the experiment, check the frustration coefficient time to time.

Strong determination must properly be mixed into the solution.

Conclusion:-

From the above experiment, it can

be concluded that life is a concoction of various ingredients. All these are very precious. Thus, life is a very treasured result of all external and internal interactions.

- Akshay Ananda Patil

B. Sc. III

Only for you

My attendance in the class,

Only for you...!

My regular visit to library,

Only for you...!

My contact with teacher,

Only for you...!

My night spend without sleep,

Only for you...!

My whole future depends on,

Only for you...!

Oh! My dear exam, my love,

It is only for you...!

Only for you...!

- Ashwini Sambhaji Patil

B. Sc. II

Student's Life

Most irritating moment,

Morning alarm...

Most difficult task

To open the textbook...

Most lovely time,

Test in the first period...

Most wonderful news,

Teacher is absent...

Most relaxing area,

The classroom...

Most funny moment,

Teacher cracks the joke & nobody laughs...

High tension moment

Mark sheet in hand...

Most emotional time,

Last day in final year...

- Priyanka Arjun Patil

B. Sc. II

7 Scientific Ways to Catch a Lion

1) Newton's method:

Let the lion catch you

For every action there is equal & opposite reaction. Implies you caught lion.

2) Einstein Method:

Run in the direction opposite to that of the lion.

Due to higher relative velocity, the lion will also run faster & will get tired soon. Now you can trap it easily.

3) Schrodinger Method:

At any given moment, there is a positive probability that lion to be in the cage, so set the trap sit down and wait.

4) Inverse Transformation Method:

We place a spherical cage in the forest & enter it. Perform an inverse transformation with respect to lion. Lion in & we are out.

5) Thermodynamic Procedure:

We construct a semi-permeable membrane that allows. Every thing to pass through it except lions. Then sweep the entire forest with it.

6) Integration Differentiation Method:

Integrate the forest over the entire area. The lion is some where in the result. So differentiate the result partially w. r. t. lion, to trace out the lion.

- Potdar Amol

B. Sc. III

Why a student fails in exam??

It is not the fault of the student is he/she fails because the year has 'ONLY 365' days.

Sunday 52 Sunday in a year, which are rest days.

Balance 313 days.

Summer Holidays 50 days, where weather is very hot and difficult to study.

Balance 263 days.

8 hours daily sleep means 122 days.

Balance 141 days.

One hour daily playing which is very good For health it means 15 days.

Balance 126 days.

Two hour daily food & other delicacies 'Chew properly & eat' means 30 days.

Balance 96 days.

One hour daily for talking as man is a social animal means 15 days.

Balance 81 days.

Exam days per yearly, at least 35 days.

Balance 46 days.

Quarterly, half yearly & festival holidays, 40 days,

Balance 6 days.

For sickness at least 3 days a year!

Balance 3 days.

Movies & functions at least 2 days a year!

Balance 1 days.

THAT ONE DAY IS HIS/HER BIRTHDAY

Balance 0 days

"HOW CAN STUDENT PASS?"

- Vrushabh Amate

B. A. II

Chemistry of Love

Introduction:

Love is very simple compound found

Every where, but it is very dangerous compound

Occurance:

It occurs in fallowing places.

It is largely present in colleges

It also occurs in cinema

Now a days it also occur in high school this is found at every place of earth.

Preparation:

There are two constituent of love i. e. male and female and there is bond formed by male and female called as love-love double sigma bond.

Properties:

It is very rare compound

It is very reactive compound

It has no definite size, shape and colour

It highly affects human being

More amount of love is present in adults

It is chemical reaction is explosive in nature

Its smell for children is very dangerous

Its is intergerated compound without limits.

Uses:

This compound is useful for wedding purposes

It is useful to join the two minds

It creates friendship in human being

It closes tight the rich and poor.

It is mostely useful in daily life activity.

- Vijay Maruti Sutar

B. Sc. III

Doodhsakhar Mahavidyalaya

Development in science
Ocean of happiness and joy
Opportunities for New Comers
Discipline in every field
Honesty in behavior
Sharpness in work.
Active participation in every field
Knowledge for empowering
Heat of students
Ability to make effective research
Respect and treat everyone.
Margine of success
Achievement of aim
Help to build future
Accuracy in guiding
Versatile image
Ideal college in the world
Deep in knowledge
Young and expert professors
Ability to bring students in merit list
Lighter of dark tomorrow
Art of living
Yes! This is my favorite college.

- Sanjivani Namdev Patil

B. Sc. II

You are my friend, My companion

You are....

My friend.

My companion.

In the moments of good & bad
timers.

My friend, by buddy.

In the moments of happy & sad.

Beside me you stand.

Beside me you walk.

You are there to listen.

You are there to talk.

With happiness.

With smiles.

With pain & strain.

With pain & tears.

I know you will be there, thought
the years!

- Avadhut B. Fagare

B. Sc. II

विविध समिती

व

वैयक्तिक अहवाल

समीतींचे अहवाल

सामाजिकशास्त्र कमिटी

प्रा. जानवे ए. डी.

श्री. वर्ष सन २०१३/१४ या वर्षी आपल्या दूधसाखर महाविद्यालयाप्रमाणे सामाजिकशास्त्र कमिटी स्थापन केलेली आहे. या कमिटी तर्फे राष्ट्रीय महापुरुषांच्या जयंती, पुण्यतिथीच्या कार्यक्रमाचे आयोजन केले जाते. कॉलेजमधील विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रीय पुरुषांचे स्मरण व चिंतन करावे. त्यांची राष्ट्रीय महापुरुषांचा आदर्श द्यावा व सद्यकालीन सामाजिक समस्या प्रश्न सोडविण्यासाठी प्रयत्नशील रहावे आणि समाजाचा आदर्श नागरिक बनावे या हेतून कॉलेज मध्ये सामाजिकशास्त्र कमिटी स्थापन केलेली आहे. सदर कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यासाठी मा. प्राचार्य व कमिटी सदस्य, प्रा. शिंदे, डॉ. अनिल माने, प्रा. ए. बी. माने, प्रा. करपे यांचे सहकार्य लाभले. त्याबद्दल सर्वांचे आभार.

१) शुक्र. दि. ६ डिसेंबर २०१३ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर (महापरिनिर्वाण दिनांचे आयोजन) प्रा. डॉ. अनिल माने यांनी देखिल डॉ. आंबेडकरांचे राष्ट्रीय योगदान याबाबत आपले विचार व्यक्त केले.

२) शुक्र दि. ३ जानेवारी २०१४ रोजी सावित्रीबाई फुले जयंतीच्या कार्यक्रमाचे आयोजन केले.

३) दि. २२ ऑक्टोबर २०१३ रोजी श्री अनुप जत्राटकर, निपानी यांच्या स्त्रीभ्रुण हत्या या विषयावर " पाहण्यासाठी शाहू स्मारक कोल्हापूर येथे

सामाजिकशास्त्र कमिटीचा सदस्य म्हणून उपस्थिती.

४) दि. ९ जाने. २०१४ रोजी दूधसाखर बी. ए. भाग ३ सामाजशास्त्र व सामाजिकशास्त्र कमिटीच्या वतीने 'भेंरीबांबर' ता. राधानगरी, येथील कानवरी आदिवासी समाज व शिष्ये ता. करवीर येथील श्री. आनंद बनसोडे यांनी ०६ ते २२ वर्यागटातील एड्स ग्रस्त किशोर बालकांच्या 'करूणालय'- अनाथ बालगृहास प्रत्यक्ष भेट देवून स्वतः आर्थिक मदत.

५) शुक्रवार दि. ३ जाने. २०१४ रोजी सामाजिक शास्त्र कमिटीच्या वतीने - 'मुल्यशिक्षण व पर्यावरणातून व्यक्तिमत्व विकास' या विषयावर श्री. शिवाजीराव नेली हुनगी यांचे व्याख्यानाचे आयोजन

६) बुधवार दि. २४ जून २०१३ रोजी सकाळी १०.०० राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांची १३९ वी जयंती साजरी केली.

प्रमुख पाहुणे - मा. एस्. एस्. चौगले, सेक्रेटरी दू. सा. शिक्षण म. अं., सचिव

उपस्थिती- सर्व शिक्षक स्टाफ व विद्यार्थी

७) २ ऑक्टोबर २०१३ म. गांधी जयंतीनिमित्त प्रतिमा पूजन.

वादविवाद व वक्तृत्व समिती

प्रा. डॉ. संजय पाटील

१) देवचंद महा. अर्जूननगर ता. कागल येथील वक्तृत्व स्पर्धेत अतुल कुंभार - प्रथम, अमोल

पाटील - तृतीय, दि. १७/८/२०१३

२) आपल्या महाविद्यालयात बुधवार दि. २१/८/२०१३ रोजी वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन केले.

३) मांगोली ता. राधानगरी, येथे दि. १४/९/२०१३ रोजीच्या वक्तृत्व स्पर्धेत कु. उषा कांबळे, हिला उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

४) राजर्षी शाहू महाविद्यालय कोल्हापूर येथील राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत अतुल कुंभार (बी. एस्सी. भाग ३) याने द्वितीय क्रमांक प्राप्त केला दि. १४/९/२०१३.

५) शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हास्तरीय युवक महोत्सवात वादविवाद स्पर्धेत अतुल कुंभार व अमोल पाटील द्वितीय मध्यवर्ती युवा महोत्सवासाठी निवड. (स्थळ : सदाशिवराव मंडलिक महाविद्यालय मुगूड, रविवार दि. २९/९/२०१३)

६) सदाशिवराव मंडलिक महाविद्यालय मुगूड, येथे आयोजित राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत कु. माधुरी कलिकते हिचा तृतीय क्रमांक शुक्रवार दि. ४/१०/२०१३

७) महावीर महाविद्यालय कोल्हापूर आयोजित राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत कु. उषा कांबळे व अजय एकशिंगे यांचा सहभाग. शुक्रवार दि. ४/१०/२०१३

८) मध्यवर्ती युवा महोत्सवात वादविवाद स्पर्धेमध्ये सहभाग. वारणा महाविद्यालय वारणानगर दि. ८ व ९/१०/२०१३ सहभाग. अतुल कुंभार व अमोल पाटील.

१०) निढोरी ता. कागल येथे रविवार दि. २०/१०/२०१३ रोजी अमोल पाटील याचे प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून व्याख्यान दिले.

११) अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत आमच्या महाविद्यालयात दि. १३/२/२०१४ रोजी 'वक्तृत्व शैली व सादरीकरण कौशल्ये' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. यामध्ये १२८ विद्यार्थी व संयोजकांसह तीन प्राध्यापक हजर होते. यामध्ये प्रा. डॉ. राजेखान शानेदिवान (कोल्हापूर), प्रा. नीता सुर्यवंशी (कोल्हापूर), व श्री. संदीप मगदूम (शिये, ता. करवीर) हे मार्गदर्शक म्हणून उपस्थित होते.

एन.एस.एस. अहवाल

प्रा. डी. एन. पाटील

प्रा. एस. एस. पाटील

१) दि. १० ऑगस्ट २०१३ रोजी महाविद्यालयामध्ये ऑगस्ट क्रांती दिन समारंभाचे आयोजन केले त्यामध्ये श्री. रमेश वारके यांनी 'गारगोटीचा स्वातंत्र्य लढा' या घटनेवर मार्गदर्शन केले.

२) पाणी प्रदुषण टाळण्यासाठी जनजागरण होण्यासाठी गणेश विसर्जन दिनी (दि.१३/९/२०१४) निर्माल्य संकलन मोहिम सरवडे, बोरवडे बिद्री, वाळवे खु॥, बेलवडे या गावामध्ये राबविली.

३) दि. २७/८/२०१३ व २८/०८/२०१४

रोजी महाविद्यालय व कारखाना परिसरामध्ये वृक्षारोपन केले. त्यामध्ये विविध जंगली झाडाची रोपे लावली.

४) कागल तालुक्यातील पिंपळगावचा सुपूत्र कुंडलिक माने यानी सिमारेषेवर लढत असताना विरमरण आले. त्यांच्या बलिदानातून उतराई होण्यासाठी महाविद्यालयामधील प्राचार्य, प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी व विद्यार्थ्यांकडून स्वयंसेकांनी रू. १०,०००/- निधी जमवला व दि. २०/०९/२०१३ रोजी शहिद कुंडलिक माने यांच्या कुटुंबियाना सुपूर्द केला.

५) गांधी जंयती महाविद्यालयामध्ये साजरी केली. त्यानिमित्त छत्रपती प्रमिला राजे हॉस्पिटल कोल्हापूर यांच्यामार्फत रक्तदान शिबीर आयोजित केले. त्यामध्ये ५९ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले.

६) दि. १९/११/२०१३ रोजी सोनाळी ता. कागल येथे ग्रामसफाई व गटार स्वच्छता मोहिमेचे अयोजन केले. स्वयंसेवकांनी सोनाळी गावामधील रस्ते साफ केले. कचरा निर्मूलन केले व गटारी स्वच्छ केल्या.

७) नॅक समिती भेटीपूर्वी स्वयंसेवकांनी दि. १५/१/२०१४ व १६/१/२०१४ रोजी महाविद्यालय व कारखाना परिसरामध्ये श्रमदान मोहिम राबविली त्यामध्ये कचरा निर्मूलन व रस्ते सफाई केली.

८) दि. ०३/०२/२०१४ ते ०९/०२/२०१४ दरम्यान विशेष श्रमसंस्कार शिबीर कासारपुतळे ता. राधानगरी, येथे आयोजित केले. त्यामध्ये प्रबोधन

रॅली, ग्राम स्वच्छता, रस्ते सफाई, गटार स्वच्छता, रस्ता बांधणी, वृक्षारोपण, रोपांना कुंपनी घालणे, महिला मेळावा, सामाजिक प्रबोधन इ. कामे केली.

९) एन. एस. एस. दत्तक खेडे तळाशी ता. राधानगरी येथे दि. १७/०१/२०१४ व १८/०१/२०१४ रोजी श्रमदान

१०) दि. ०५/०२/२०१४ रोजी टिककेवाडी येथे ग्रामदैवत मंदिर परिसर स्वच्छता व भुदरगड वनभोजन आयोजित केले.

११) शिवाजी विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या विविध शिबिरांसाठी स्वयंसेवकांना सहभागी केले.

१२) दि. २१/०१/२०१४ व २२/०१/२०१४ दरम्यान महाविद्यालयाचे नॅक समितीद्वारा नॅक मुल्यांकन झाले. समितीने दि. २२/०१/२०१४ रोजी दत्तक खेडे, तळाशीला भेट दिली स्वयंसेवकांनी गावामध्ये केलेल्या वृक्षारोपन व इतर कामांची पाहणी केली. तसेच ग्रामस्थांनी चर्चा केली. महाविद्यालयाची सामाजाशी असलेले दृढ नाते. पाहून त्यांनी आनंद व्यक्त केला. तसेच निरोपाच्या भेटी मध्ये महाविद्यालयाचा एन. एस. एस. विभाग हा अत्यंत क्रियाशील आहे अशा अभिप्राय दिला. त्याचप्रमाणे त्यांनी दिलेल्या अतिम अहवालामध्ये एन. एस. एस. विभागाबद्दल N.S.S. is the strength is the college असा अभिप्राय दिला आहे.

१३) दि. ०८/०४/२०१४ रोजी महिला दिन साजरा केला. त्यामध्ये डॉ. डी. जी. दिघे यांनी महिलासंबंधी मार्गदर्शन केले.

सर्व कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली डॉ. डी. एन. पाटील, डॉ. एस. एस. पाटील, डॉ. डी. जी. दिघे, डॉ. एस. के. सावंत, प्रा. एस. पाटील, प्रा. ए. बी. माने, प्रा. ए. डी. जानवे व श्री. अशोक घुंगरे पाटील यांनी परिश्रम घेतले.

वृक्षारोपण व वृक्ष संवर्धन कमिटी

निमंत्रक,

प्रा. लक्ष्मण करपे

आपल्या महाविद्यालयात सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात सदर कमिटी मार्फत महाविद्यालय परिसरात दि. २७/८/२०१३ व २८/८/२०१३ या दोन दिवशी महाविद्यालयातील बी. ए. भाग दोन व तीनच्या विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रीय सेवा योजना कमिटीच्या सहकार्याने देवदार, सुबाभूळ, निलगिरी, पिंपळ, चिंच, सुरू, रेण्ट्री इ. वृक्षांच्या रोपांची लागवड करणेत आली.

या वृक्षारोपण कार्यक्रमात डॉ. प्रा. एस. एस. पाटील, डॉ. डी. एन. पाटील, प्रा. एस. आर. पाटील, डॉ. प्रा. डी. जी. दिघे, प्रा. ए. बी. माने यांनी सहकार्य केले.

मॅगझीन व भितीपत्रक समिती

प्रा. डॉ. धनंजय दिघे

१) जून २०१३ रोजी 'स्पंदन' या वार्षिक अंकाचे

मा. प्राचार्य यांच्या हस्ते प्रकाशन.

२) दि. १५ ऑगस्ट २०१३ रोजी 'प्रजासत्ताक भितीपत्रक विशेषांक' प्रकाशित करण्यात आला.

३) मे २०१४ रोजी 'स्पंदन' या वार्षिक अंकाची छपाई.

राज्यशास्त्र विभाग

प्रा. ए. बी. माने

१) राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने दूधसाखर विद्यानिकेतन व ज्युनिअर कॉलेज बिद्री येथे दि. ११/१०/२०१३ ते १४/१०/२०१३ पर्यंत "आधार कार्ड" कामाचा प्रारंभ.

२) राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने महाविद्यालयातील कला व शास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांना आपल्या गावामध्ये दि. १०/१०/२०१३ ते २५/१०/२०१३ पर्यंत मतदार नोंदणी कसे करावे याचे मार्गदर्शन केले.

३) महाविद्यालयात सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात प्रथम सत्रात बी. ए. भाग १ व २ या वर्गाचे २५ गुणांचे सराव वस्तुनिष्ठ प्रश्नावर घटक चाचणी परिक्षा घेण्यात आली.

माजी विद्यार्थी व पालक संघ

(प्रा. ए. बी. माने)

१) दि. १४/११/२०१३ रोजी माजी विद्यार्थी-विद्यार्थिनींचा मेळावा आयोजित केला होता. ५५

माजी विद्यार्थी उपस्थित होते. संजय पाटील, दत्ता पाटील, राऊसाहेब पानारी, सुनिल अंगज, प्रा. पांडूरंग पाटील, संदिप फरकटे, एम. जी. फराकटे, राजेंद्र शेळके, संतोष ढवण, इ. नी मनोगत व्यक्त केले. तसेच प्रा. सी. वाय. जाधव, प्रा. डॉ. एम. डी. शेळके, प्रा. डॉ. एस. एन. कुलकर्णी, प्रा. आर. बी. चोपडे, प्रा. एच. डी. लायगुडे, इ. नी. मार्गदर्शन केले. कमिटी सदस्य - प्रा. एस. आर. पाटील, प्रा. वाय. एस. पाटील. समिर पाटील, धनाजी साठे, तानाजी हातकर इ. उपस्थित होते. प्रा. एन. डी. पाटील यांनी आभार मानले.

२) दि. २८-१२-२०१३ रोजी 'पालक मेळावा' आयोजित केला होता. ४२ पालक उपस्थित होते. अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर होते. मार्गदर्शन करताना ते म्हणाले की, नॅक मुल्यांकनासाठी पालकांची भूमिका महत्वाची आहे. प्रास्ताविक प्रा. सी. वाय. जाधव यांनी केले. नॅक समन्वयक प्रा. डॉ. एम. व्ही. टाकळे यांनी 'नॅक मुल्यांकनासाठी पालकांचा सहभाग' या विषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी श्री. एस. टी. पाटील (सर), आप्पासो वरूटे, प्रविण बाबर, प्रा. डॉ. एस. एन. झेंडे, यांनी आपली मनोगते व्यक्त केली. प्रा. एस. आर. पाटील, प्रा. वाय. एस. पाटील, प्रा. डॉ. ए. आर. माने, अशोक हवालदार, अशोक घुंगरे -पाटील, बाळासो सुतार, नामदेव पाटील, रणजित पाटील तसेच सर्व प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी, पालक उपस्थित होते. सुत्र संचालन प्रा. ए. बी. माने व आभार एच. डी. धायगुडे यांनी मानले.

३) दि. १२/१/२०१४ रोजी माजी विद्यार्थी व पालक मेळावा आयोजित केला होता. सदर मेळाव्यास ५२ पालक, ४३ माजी विद्यार्थी व सर्व स्टाफ हजर होते. प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर यांनी मार्गदर्शन केले. प्रा. सी. वाय. जाधव यांनी महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासूनचा आढावा घेतला. तसेच प्रा. डॉ. एम. व्ही. टाकळे सरांनी नॅक मुल्यांकनासबंधी माहिती सांगितली. या प्रसंगी इंद्रजित पाटील, बंडोपंत कांबळे, बाळासो यमगेकर, संजय नानंग, रामदास फराकटे, विकास पाटील, एम. जी. फराकटे, विनायक पाटील, धनाजी पाटील, प्रा. एन. एम. पाटील यांनी मनोगते व्यक्त केली. माजी विद्यार्थी संघटनेचे सेक्रेटरी संतोष ढवण, पांडूरंग चिंदगे, धनाजी साठे, प्रा. एस. आर. पाटील, प्रा. एन. डी. पाटील, प्रा. वाय. एस. पाटील इ. उपस्थित होते. सुत्रसंचालन - प्रा. ए. बी. माने व आभार प्रा. एस. आर. पाटील यांनी मानले.

४) दि. २०/१/२०१४ रोजी नॅक मुल्यांकनासाठी माजी विद्यार्थी व पालक मेळावा आयोजित केला होता. सदर मेळाव्यास २५ पालक व ६५ माजी विद्यार्थी उपस्थित होते. नॅक मुल्यांकन समितीचे अध्यक्ष डॉ. अ. के. दास, श्री. पंचनाभम, प्राचार्य सांडील्य यांनी मार्गदर्शन केले. जयसिंग गुरव, निवृत्ती, पाटील, संतु सावंत, हिंदूराव साठे, शामराव रेपे, सौ. संगिता अस्वले, साताप्पा पताडे, पालक, तसेच रामदास फराकटे, संजय कांबळे, डी. आर. यादव, डॉ. टी. एम. चौगले, राजप्रसाद देसाई, इ. माजी विद्यार्थी यांनी मनोगते व्यक्त केली. माजी विद्यार्थी संघटनेचे सेक्रेटरी- संतोष ढवण, धनाजी

साठे, पांडुरंग चिदगे, समिर पाटील, तानाजी हतकर, इंद्रजीत पाटील, इ. उपस्थित होते. माजी विद्यार्थी व पालक संघ मेळाव्यास मा. प्राचार्य, कमिटी सदस्य, प्रा. एन. डी. पाटील व प्रशासकीय कर्मचारी यांचे सहकार्य लाभले.

भूगोल विभाग

प्रा. एन. एम. पाटील

भोगायती महाविद्यालय कुरुकली व भूगोलशास्त्र विभाग, दूधसाखर महाविद्यालय, बिट्टी संयुक्त विद्यमाने 'पर्यटन, लोकसंख्या आणि भूमिहीन तंत्र' या विषयावरील राष्ट्रीय कार्यशाळा ११ व १२ ऑक्टोबर २०१३ रोजी भोगायती महाविद्यालयात संपन्न झाली.

यावेळी १५ शोधनिबंधांचे वाचन करण्यात आले. या कार्यशाळेत १६५ प्राध्यापक व संशोधक विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

नॅक समिती

२०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षामध्ये, 'महाविद्यालयामध्ये 'लिनक्स' ची एकदिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली. सदरच्या कार्यक्रमास मा. डॉ. जयंत किर्तने (हेदसाबाद) व त्यांचे विद्यार्थी अमोल साळी (पुणे), यांचे प्रमुख मार्गदर्शन लाभले. या कार्यक्रमास नजीकच्या चार ते पाच महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांची उपस्थिती लाभली.

सौबत सर्व सहभागी स्टाफ व विद्यार्थ्यांना

'लिनक्स' या ऑपरेटिंग सिस्टीमची डी. व्ही. डी. देण्यात आली. अश्या स्वरूपाचा या शैक्षणिक परिसरातील हा पहिलाच कार्यक्रम झाला असून, त्याबद्दलची उत्सुकता सर्व सहभागी विद्यार्थ्यांमध्ये दिसून आली

नॅक चार्ता :

महाविद्यालयाने दि. २०, २१ व २२ जाने. २०१४ रोजी नॅक मूल्यांकनास सागीरे जावून ही प्रक्रिया यशस्वीरित्या पूर्ण केली. तदनुसार महाविद्यालयास २.६४ (सी.जी. पी. ए.) प्राप्त होऊन 'बी' ग्रेड मिळाली.

या मूल्यांकनासाठी सर्व जबाबदार घटकांनी बहुमोल सहकार्य केले व मूल्यांकन प्रक्रियेमध्ये विशेष सहभाग घेतला.

नॅक कोऑर्डिनेटर

प्रा. डॉ. टाकळे, एम. व्ही.

सावंत प्रियांका राजेंद्र
बी. एस्सी. भाग २

वैयक्तिक अहवाल

प्रा. जानवे ए.डी.

समाजशास्त्र विभाग

- १) शुक्रवार दि. १३ सप्टेंबर २०१३ रोजी एन. एस. एस. विभागाच्या वतीने बिद्री, बोरवडे, फराकटेवाडी, कासारवाडा, बाचणी इ. गावातील गणपती सणाचे निर्माल्य गोळा करणेत आले.
- २) टी. बी. एफ. संचालक म्हणून सदर मिटींगसाठी उपस्थिती.
- ३) शुक्रवार दि. २० सप्टेंबर २०१३ रोजी कागल तालुक्यातील पिपंळगावचे सुपुत्र शहिद जवान कै. कुंडलीक माने यांच्या कुटूंबीय कॉलेजच्यात कला व शास्त्र विद्यार्थ्यांच्याकडून आर्थिक मदत.
- ४) शनिवार दि. ३१ ऑगस्ट २०१४ रोजी मराठी विभागाच्या वतीने आयोजित केलेल्या "दूरदर्शन मालिका विकास की न्हास" या विषयांवर कॉलेजमध्ये आयोजित केलेल्या 'वाद-संवाद' या कार्यक्रमात प्रत्यक्ष सहभाग घेतला.
- ५) दि. ६ जुलै २०१३ रोजी श्री शाहू स्मारक कोल्हापूर येथे 'The Sapi' या पुण्याच्या संस्थेतर्फे कोल्हापूर जिल्ह्यातील अनाथालयाला आर्थिक मदत देणाऱ्या संस्थेच्या कार्यशाळेत प्रत्यक्ष सहभाग.
- ६) शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४ या वर्षाकरिता बी. ए. भाग १ च्या प्रवेश कमिटीमध्ये काम पाहिले.
- ७) यशवंतराव चव्हाण कॉलेज हलकर्णी व शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने बी. ए. भाग १ समाजशास्त्र रिवायज्ड सिलॅबस वरती एक दिवसीय शिक्षक ट्रेनिंग प्रोग्रॅम या विषयावरती आयोजित केलेल्या कार्यक्रमास उपस्थिती दि. १७ ऑगस्ट २०१३
- ८) दि. ६/१०/२०१३ रोजी सुटा प्राध्यापक संघटने, स्वामी विवेकानंद कॉलेज कोल्हापूर येथे आयोजित केलेल्या नवीन API फॉर्म भरून घेण्यासाठी प्राध्यापक प्रक्षिण कार्यशाळेत प्रत्यक्ष सहभाग घेतला.
- ९) शुक्रवार दि. ११ ऑक्टोबर २०१३ रोजी सकाळी ७.४० वाजता शिवाजी परीट का।। बावडा बिद्री ता. कागल पूलानजीक माकडाने अंगावर उडी मारल्यामुळे चालत्या हिरोहोंडा गाडीवरून ते खाली पडून रस्त्यावर बेशुद्ध पडले होते त्यांना संभाजी फराकटे रा. बोरवडे यांच्या जीपमधून सी.पी.आर. हॉस्पिटल कोल्हापूर येथे उपचारासाठी पाठवले व परीट यांच्या घरी ही बातमी फोनने कळवली.
- १०) दि. २४ ऑक्टोबर २०१३ रोजी सकाळी ९.१५ ते १०.१५ यावेळेत दूधसाखर महाविद्यालयातील बी.ए. भाग २ विद्यार्थ्यांसाठी गांधी रिसर्च फौंडेशन जळगाव

तर्फे घेण्यात येणारी म. गांधी विचार संस्कार परिशेचे पेपर तपासणी व सुपर व्हिजनचे काम पाहिले.

- ११) मंगळवार दि. १० डिसेंबर २०१३ रोजी सायंकाळी ७ ते ८ यावेळेत अर्जुनवाडा या गाची दत्त प्रसादिक अंक अर्जुनवाडा तर्फे दत्त जयंती निमित्त 'भाषा' या विषयावरती श्री अशोक कौलचकर (सर) गारगोटी यांचे प्रवचन आयोजित केले.
- १२) दि. २६/१०/२०१४ रोजी सदाशिवराव मंडलिक महाविद्यालय, मुरगुड येथील समाजाशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित केलेल्या 'सामाजिक नियंत्रण व विद्यार्थी परिवर्तन' या विषयावर गेस्ट लेक्चर म्हणून व्याख्यान दिले.

पा. डॉ. संजय पाटील

मराठी विभाग

- १) पीएच. डी. प्रबंध तपासला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद दि. २६/६/२०१३
- २) बोरवडे हायस्कूल, बोरवडे ता. कागल येथे व्याख्यान विषय 'जागतिक लोकसंख्या दिन' दि. ११ जुलै २०१३
- ३) दत्ताजीराव कदम महा. इचलकरंजी येथे बी. कॉम. भाग १, बदललेला अभ्यासक्रम सत्र दुसरे सत्राध्यक्ष बुधवार दि. ७/८/२०१३

- ४) आर्ट्स डॉक्ट्र कॉॅगरी कॉलेज नागठाणे जि. सातारा येथे बी. ए. भाग १ मराठी (आवश्यक) बदललेला अभ्यासक्रम अभिव्यवती : मद्य विभाग - निबंध वाचन सोमवार दि. १२/८/२०१३
- ५) बी. ए. भाग १ मराठी (आवश्यक) विद्याध्यासगोर प्रकट गुलाखत-दूधसाख महाविद्यालय, बिद्री दि. २२/७/२०१३
- ६) आपल्या महाविद्यालयात वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन बुधवार दि. २१/८/२०१३
- ७) राजर्षी शाहू महाविद्यालय रूकडी येथे बी. ए. भाग १ मराठी (ऐच्छिक) बदललेला अभ्यासक्रम कार्यशाळेसाठी उपस्थित दि. २४/८/२०१३
- ८) महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या 'दूरदर्शन मालिका च्हास की विकास' या मुक्तसंवातदात सहभाग दि. ३१/८/२०१३
- ९) कॉ. गोविंदराव पानसरे यांच्या व्याख्यानाने आयोजन विषय : 'राजर्षी शाहूंच्या विचारांची व कार्याची प्रस्तुतता' शनिवार दि. २१/९/१३
- १०) विवेकांनंद महाविद्यालय कोल्हापूर येथील राष्ट्रीय चर्चासत्रास उपस्थित २७ व २८/९/२०१३
- ११) सदाशिवराव मंडलिक महा. मुरगुड आयोजित राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे परीक्षण शुक्रवार दि. ४/१०/१३

- १२) मानसिंगराव नाईक महाविद्यालय शिराळा ता. सांगली आयोजित 'यशवंतराव चव्हाण राजकारण व साहित्यिक' या राष्ट्रीय चर्चासत्रात निबंधवाचन दि. ४ व ५ / १० / १३
- १३) 'सुटा' कोल्हापूर आयोजित खाजगी विद्यापीठे व शैक्षणिक गुणवत्ता या राष्ट्रीय परिसंवादात उपस्थित, विवेकानंद महाविद्यालय कोल्हापूर रविवार दि. ६ / १० / २०१३
- १४) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे एम.ए. मराठी साठी केंद्रीय मूल्यमापन तपासणी संचालक म्हणून दि. ९ डिसेंबर १३ ते ५ जानेवारी २०१४ पर्यंत काम पाहिले.
- १५) डी. पी. भोसले महाविद्यालय, कोरेगाव जि. सांगतार येथील राष्ट्रीय चर्चासत्रात निबंध वाचक दि. २३ व २४ डिसेंबर २०१४
- १६) सदाशिवराव मंडलिक महाविद्यालय मुरगूड येथे पु. ल. देशपांडे यांची व्यक्तिचित्रण या विषयावर व्याख्यान शनिवार दि. ४ / १ / २०१४ व C.O.C. सदस्य म्हणून उपस्थित.
- १७) श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय कोल्हापूर आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्रात निबंधवाचन गुरुवार दि. २३ जाने. २०१४
- १८) विद्यार्थ्यांसाठी "वक्तृत्व शैली व सादरीकरण कौशल्य" या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन दि. १३ / २ / २०१४
- १९) यशवंतराव पाटील महाविद्यालय सोलापूर येथे १२ वी सदिच्छा समारंभ दि. १५ / २ / २०१४.
- २०) चंद्राबाई शांताप्पा शेंडूरे महाविद्यालय हुपरी ता. हातकणगले येथे व्याख्यान दि. २५ / २ / २०१४
- २१) वार्षिक क्रिडा महोत्सव दूधसाखर महाविद्यालय बिद्री व्हॉलीबॉल खेळासाठी निमंत्रक म्हणून काम पाहिले दि. ३० / १ / २०१४
- २२) प्रवेश समिती बी. ए. भाग ३ फिडबॅक समिती, विद्यार्थी कल्याण निधी समिती, वेळापत्रक समिती या समित्यांच्या सदस्यत्वाची जबाबदारी पार पाडली आहे.
- २३) शिवाजी विद्यापीठाच्या परिक्षेसाठी कनिष्ठ पर्यवेक्षक, उत्तरपत्रिका तपासणीचे (बी.ए. भाग १, २, ३ व एम. ए. भाग १ आणि २) कामही केलेले आहे.

प्रा. एस.आर. पाटील

इतिहास विभाग

- १) २६ जून २०१३ रोजी बोरवडे हायस्कूल बोरवडे येथे 'शाहू जयंती' या विषयावर व्याख्यान दिले.
- २) एक दिवसीय राष्ट्रीय चर्चा सत्र महात्मा फुले आर्टस् सायन्स, कॉर्मस कॉलेज पनवेल ४ जानेवारी २०१४ (उपस्थिती)
- ३) शिवाजी विद्यापीठ इतिहास परिषद छत्रपती

- शिवाजी कॉलेज सातारा परिषदेस हजर. दि. १५ व १६ फ्रेब्रुवारी २०१४
- ४) दोन दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्र मिरज महाविद्यालय मिरज-येथे हजर हाते. दि. १५ व १६ मार्च २०१४.
- ५) बी. ए. भाग ३ इतिहास विभागाची शैक्षणिक सहल औंध, सातारा विद्यार्थ्यांच्या बरोबर सहभागी.

प्रा. डॉ. अनिल माने

इतिहास विभाग प्रमुख

- १) विजयसिंह यादव महाविद्यालय पेठवडगांव येथे विज्ञान व अंधश्रद्धा या विषयावर प्रात्यक्षिकासह व्याख्यान.
- २) १५ ऑक्टोबर २०१३ रोजी लिड कॉलेज क्लस्टर अंतर्गत 'एकदिवसीय अंधश्रद्धा निर्मूलन कार्यशाळेचे' यशस्वी नियोजन.
- ३) भावेश्वरी इंग्लिश स्कूल, यांच्यावतीने आयोजित एडस, जनजागृती सप्ताहानिमित्त कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थिती व मार्गदर्शन.
- ४) संघर्ष युवा ग्रुप, हेल्ले येथे ग्रुपच्या वर्धापन दिनाच्या कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे म्हणून 'युवकांची सामाजिक जबाबदारी' या विषयावर मार्गदर्शन
- ५) बिद्री येथे संपन्न झालेल्या, 'बौद्धधम्म परिषदेमध्ये उपस्थिती व मनोगत व्यक्त

केले.'

- ६) स्वामी विवेकानंद इंग्लिश स्कूल, का। सांगाव, ता. कागल येथे 'अंधश्रद्धा निर्मूलन' काळाची गरज या विषयावर मार्गदर्शन.
- ७) दि. १५, १६ मार्च २०१४ रोजी संपन्न झालेल्या मिरज महाविद्यालय, मिरज आयोजित नॅशनल सेमिनार मध्ये, 'दलित चळवळ : धर्मांतर ते नामांतर' या विषयावर पेपर सादर केला. तसेच एका सेशनचा अध्यक्ष म्हणून काम केले.

डॉ. देसाई एस. बी.

अध्यक्ष, हिंदी विभाग

- १) २५ ते २६ जुलै २०१४, बी. कॉम परीक्षेसाठी निवड
- २) २७ जुलै २०१३ B.A. I Comp. परीक्षा साठी चेअरमन.
- ३) २८ ते २९ जुलै २०१३ M.A. II परीक्षा साठी निवड.
- ४) २५ ते २६ ऑगस्ट २०१३ B.A. II परीक्षा साठी निवड.
- ५) ३० ते ३१ ऑगस्ट २०१३ B.Com.I परीक्षा साठी निवड.
- ६) १३ सप्टेंबर २०१३ B.Com.I परीक्षा साठी निवड.
- ७) २५ ऑक्टोबर २०१३ नामदेवराव सुर्यवंशी

- महाविद्यालय फलटण येथे विषय तज्ञ
- ८) ४ डिसेंबर २०१३ मूगुड येथे बहिस्थ पर्यवेक्षक.
- ९) १८ डिसेंबर २०१३ आजरा महाविद्यालय येथे LIC कमीटी सदस्य.
- १०) २३ डिसेंबर २०१३ M.A. परीक्षेसाठी निवड.
- ११) १२ ते १३ फेब्रुवारी B.Com. परीक्षेसाठी निवड.
- १२) ७ ते ८ मार्च B.A. परीक्षेसाठी निवड.

४. १४/१२/२०१३ रोजी LIC कमीटी मॅबर म्हणून वाय. सी. कॉलेज, हलकर्णी ता. चंदगड येथे उपस्थित.
५. ७/१/२०१४ रोजी राजमाता अहिल्यादेवी होळकर 'जीवन व कार्य' या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रा शिवाजी विद्यापीठातील सामाजिक वंचीतना व समावेशक धोरण अभ्यास केंद्र मार्फत आयोजित चर्चासत्रात सहभागी.
- ६) महाविद्यालयातील सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षातील बी. ए. भाग १, २ व ३ या वर्गाच्या प्रवेश कमीटीच्या प्रमुख म्हणून काम पाहिले.
- ७) सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात वृक्षारोपन व वृक्ष संवर्धन कमीटीच्या प्रमुख म्हणून कार्य केले.
- ८) सन २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात सामाजिक शास्त्र कमीटी सदस्य म्हणून काम पाहिले.

प्रा. लक्ष्मण शाहू करणे

अर्थशास्त्र विभाग

१. २७/८/२०१३ रोजी नाईट कॉलेज इचलकरंजी येथे LIC कमीटी मॅबर म्हणून भेट दिली.
२. ३०/८/२०१३ ते ३/९/२०१३ रोजी या कालावधीसाठी संशोधन पद्धती या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभागी. (शिवाजी विद्यापीठातील सामाजिक आणि समावेश धोरण अभ्यास केंद्र मार्फत आयोजित चर्चा सत्रात सहभागी.)
३. दि. २२/११/२०१३ ते २४/११/२०१३ या कालावधीत मराठी अर्थशास्त्र परिषदेच्या ३४ व्या वार्षिक अधिवेशनात अमरावती येथील नारायणराव अमृतराव देशमुख महाविद्यालय चंदूर बाजार येथे उपस्थित होतो.

प्रा. ए. बी. माने

राज्यशास्त्र विभागप्रमुख

- १) बी. ए. भाग १ या वर्गात प्रवेश कमीटीमध्ये सहभाग.
- २) सांस्कृतिक कमीटीच्या वतीने बुधवार दि. ७/८/२०१३ रोजी महाविद्यालयात बी. ए. भाग १ या वर्गाचे स्वागत समारंभ कार्यक्रम

- संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- ३) एन.एस.एस. कमिटीच्या वतीने दि. १०/८/२०१३ रोजी महाविद्यालयात क्रांतीदिनानिमित्त श्री. रमेश वारके यांचे 'गारगोटीच्या स्वातंत्र्य लढा' या विषयावर व्याख्यान झाले त्यात आभार मानले.
- ४) एन.एस.एस. कमिटीच्या व वृक्षारोपण कमिटीच्या वतीने दि. २७/८/२०१३ व २८/८/२०१३ रोजी महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपण करण्यात आले त्यात सहभाग.
- ५) एन.एस.एस. कमिटी दै. सकाळ तनिष्का भट फराकटेवाडी बिद्री यांच्या संयुक्त विद्यमाने शुक्रवार दि. १३/८/२०१३ रोजी गणेश विसर्जन दिवशी गणपती व निर्माल्य मुक्त विसर्जन करण्यात आले त्यात सहभाग.
- ६) दूधसाखर महाविद्यालय बिद्री व एन.एस.एस. कमिटीच्या वतीने कै. शहिद कुंडलिक माने यांच्या कुटूंबियांना दि. २०/९/२०१३ रोजी आर्थिक मदत ७ हजार रूपयांची निधी देण्यात आले त्यात सहभाग.
- ७) एन.एस.एस. कमिटीच्या वतीने दि. १/१०/२०१३ रोजी सी.पी. आर. कोल्हापूर यांचे रक्तदान शिबीर महाविद्यालयात झाले त्यात सहभाग.
- ८) महाविद्यालयामध्ये गांधी रिसर्च फौडेशनच्या वतीने दि. २४/१०/२०१३ रोजी स्पर्धा परिक्षा घेण्यात आले त्यात सहभाग.
- ९) एन.एस.एस. कमिटीच्या वतीने मु. पो. सोनाळी येथे दि. १९/११/२०१३ रोजी एक दिवसीय श्रमसंस्कार शिबीर ग्रामस्वच्छता घेण्यात आले त्यात सहभाग.
- १०) सामाजिकशास्त्र कमिटीच्या वतीने दि. ३/१/२०१४ रोजी श्री शिवाजी नेली, यांनी "पर्यावरण आणि व्यक्तिमत्व विकास" या विषयावर व्याख्यान दिले या कार्यक्रमात सुत्र संचनालयाचे काम केले.
- ११) लैंगिक छळ प्रतिबंधक कमिटीच्या वतीने सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंती निमित्त 'सावित्रीच्या लेकी' या विषयावर श्री बाळासो पाटील यांचे दि. ३/१/२०१३ रोजी व्याख्यान झाले त्यात सहभाग.
- १२) एन. एस. एस. कमिटीच्या वतीने महाविद्यालय परिसर, कारखाना कॉलनी, मौनीनगर रोड दि. १७/१/२०१४ व दि. १८/१/२०१४ रोजी स्वच्छता करण्यात आले त्यात सहभाग.
- १३) एन. एस.एस. कमिटीच्या वतीने दि. ३/२/२०१४ ते ९/२/२०१४ पर्यंत मु. पो. कासारपुतळे ता. राधानगरी येथे विशेष श्रमसंस्कार शिबिर संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- १४) विशेष कक्ष विभाग या कमिटीच्या वतीने मा. प्राचार्यांचे यांच्या अध्यक्षतेखाली केबिनमध्ये मागासवर्गीय विद्यार्थी यांचे स्कॉलशीप --- -या विषयावर १५/३/२०१४ ते १८/३/२०१४ रोजी बैठक झाली कमिटी सदस्य म्हणून सहभाग.

- १५) एन.एस.एस. कमिटीच्या वतीने महाविद्यालयात 'जागतिक महिला दिन' या निमित्त दि. १०/३/२०१४ रोजी प्रा. डॉ. डी. जी. दिघे सर यांनी व्याख्यान दिले. या कार्यक्रमात आभाराचे काम केले.
- १६) सामाजिक बंचित व समावेश घोरण अभ्यास केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे दि. २६/१/२०१३ रोजी आयोजित केलेल्या एक दिवसीय राज्यस्तरीय कार्यशाळा, 'भटक्या -विमुक्त समाजाची सामाजिक, आर्थिक स्थिती आणि जात पंचायत' या विषयावर संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- १७) देशभक्त आनंदराव बळवंतराव नाईक आर्ट्स अँड सायन्स कॉलेज, यशवंतनगर, चिखली.ता. शिराळा जि. सांगली येथे मराठी विभाग दि.
- १८) शिवाजी विद्यापीठ शिक्षक संघ (सुटा) व प्रा. संभाजीराव जाधव स्मृती प्रतिष्ठान यांच्या संयुक्त विद्यमाने, स्वामी विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर येथे, रविवार दि. ६-१०-२०१३ रोजी आयोजित केलेल्या एक दिवसीय 'राष्ट्रीय परिसंवाद' खाजगी विद्यापीठे आणि उच्च शिक्षणाची गुणवत्ता या विषयावर संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- १९) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने सोमवार दि. ७/१०/२०१३ रोजी आजी-माजी विद्यार्थी मेळावा संपन्न झाला त्यात सहभाग.
- २०) दूधसाखर महाविद्यालय, विट्टी आयोजित अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत मंगळवार दि. १५/१०/२०१३ रोजी एक दिवसीय कार्यशाळा "अंधश्रद्धा निर्मूलन" या विषयावरती संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- २१) स्वामी विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर येथे दि. १२/५/२०१३ ते १४/५/२०१३ पर्यंत बी. ए. भाग ३ पे. नं. १२ या वर्गाचे मॉडरेटर (Moderator) चे काम पाहिले.
- २२) सदाशिवराव मंडलिक महाविद्यालय, मुगूड येथे दि. १९/११/२०१३ ते ३०/११/२०१३ पर्यंत बहिःस्थ वरिष्ठ पर्यवेक्षक म्हणून काम पाहिले.
- २३) स्वामी विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर येथे दि. ०८/१२/२०१३ रोजी बी. ए. भाग ३ सेमिनारचे मॉडरेटर (Moderator) चे काम पाहिले
- २४) महाविद्यालय अंतर्गत सिनिअर सुपर व्हिजन म्हणून शनिवार दि. १४/१२/२०१३ ते मंगळवार दि. २४/१२/२०१३ पर्यंत काम पाहिले.
- २५) दूधसाखर महाविद्यालय, विट्टी आयोजित अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत दि. १३/१२/२०१४ रोजी एक दिवसीय कार्यशाळा 'वक्तृत्व शैली व सादरीकरण कौशल्य' या विषयावर संपन्न झाले त्यात सहभाग.
- २६) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे बी. ए.

भाग ३ सेमी-५, पें नं. ०९ आंतरराष्ट्रीय राजकारण सिद्धांत या विषयांच्या प्रश्नपत्रिका तयार करण्याचे सोमवार दि. १७/२/२०१४ व मंगळवार दि. १८/२/२०१४ रोजी दोन दिवस काम पाहिले.

प्रा. शिंदे डी. के

समाजशास्त्र विभाग प्रमुख

- १) समाजशास्त्र परिषद सहभाग स्थळ पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय तासगाव. विषय : स्त्रिया आणि विकास दि. गुरुवार दि. १३/०३/२०१४
- २) अध्यक्षीय मनोगत : ८ मार्च 'जागतिक महिला दिन' कार्यक्रम सोम. १०/०३/२०१४
- ३) नॅक मुल्यांकन : वैयक्तिक व समाजशास्त्र विभागाची सादरीकरण दि. २०-२२ जाने. २०१४
- ४) 'गांधी विचार संस्कार' परिक्षा २४ ऑक्टो. २०१४ सहभाग, ११३ विद्यार्थी- विद्यार्थिनी
- ५) परिक्षा : प्रथम सत्रातील बी. ए. भाग १, २ व ३ या वर्गाचे पेपर तपासणी, मॉडरेटर ज्यु. सुपरएव्हीडन्स (Oct.-Nov.-2013)
- ६) वानरमारी जमात 'भैरी-बाबर' ता. राधानगरी वसाहतीस समाशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांसमवेत अभ्यास सहल.
- ७) करूणालय बातगृह, शिये ता. करवीर येथे

समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने भेट व सहभाग या ठिकाणी अनाथ अशा एडसग्रस्त मुलींची माहिती घेतली.

- ८) उपक्रमात सहभाग : सी.पी.आर. हॉस्पिटल कोल्हापूर व किल्लोस्कर ऑइल इंडिज यांचे वतीने 'सामाजिक बांधिलकी' या एडस सहभागातील मुक्त संवाद व चित्रपट (यस्टर डे, प्रारंभ, आसमान उषःकाल, पॉझिटिव्ह, ब्लड, ब्रदर्स इ.) प्रदर्शित केले. दि. २२-२३ फेब्रु. २०१४
- ९) निधिसंकलन : राष्ट्रीय अंधकल्याण संस्था, सांगली यांना स्टाफ व प्रशासकीय कर्मचारी यांचेकडून इ. १५००/- चा निधी संकलन करून पाठविला.
- १०) सहभाग : 'अैन' अनुप जमाटकर दिग्दर्शक 'मोशन पिक्चर' कार्यक्रम शाहू स्मारक, कोल्हापूर येथे सहभाग २८/८/२०१३
- ११) सहभाग : 'शिक्षक प्रशिक्षण शिबिर : बी. ए. भाग १ (बदलेलेल्या अभ्यास क्रमावर)'
- १२) कार्यशाळेत सहभाग : विषय : 'घरगुती कचरा व्यवस्थापन आणि किचन गार्डनिंग' स्थळ : शि. वि. लोक विकास केंद्र, कोल्हापूर दि. ३१ ऑगस्ट २०१३
- १३) सदस्य : एस्. एस्. सी. (एल.एम.सी.) कला विभागाचा स्टाफ सदस्य म्हणून सन २०११-

१५ या कालावधीसाठी, महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ कलम ८५ नुसार एल.एम.सी. सदस्य म्हणून कार्यरत.

१४) परिक्षा जबाबदारी :

- १) अंतर्गत सिनियर सुपरवायझर
- २) ज्युनियर सुपरएव्हर्झन्स
- ३) बी. ए. भाग १ (समाजशास्त्र) पेपर मुल्यमापन
- ४) बी. ए. भाग २ व ३ कामगार कल्याण व समाजशास्त्र विषयाचे पेपर मुल्यमापन पेपर तपासणी व नियामक म्हणून कामे.
- ५) बी. ए. भाग २ - Home Assignment
- ६) बी. ए. भाग ३ - Project Work
- ७) तीनही वर्गात : अध्ययन- अध्यापन- प्रश्नोत्तरे वगैरे.

१६) देणगी संकलन :

श्री दुधसाखर क्रीडा मंडळ, बिद्री यांना द. २००४/- (दोन हजार चार हजार) ची देणगी संकलीत करून दिली.

प्रा. डी. जी. दिघे

- १) 'स्पंदन' वार्षिक अंक व भितीपत्रक समितीचा निमंत्रक.
- २) नॅशनल बुक ट्रस्टद्वारा प्रकाशित रमेश जाधव लिखित 'राजर्षी शाहू' (मराठी) या ग्रंथाचा

हिंदी अनुवाद.

- ३) 'स्पंदन' २०१२-१३ च्या वार्षिक अंकाचे प्रकाशन.
- ४) १५ ऑगस्ट २०१४ रोजी प्रजासत्तक दिनानिमित्त भितीपत्रकाचे प्रकाशन.
- ५) राष्ट्रीय सेवा योजना समिती-सदस्य, वक कासारपुतळे ता. राधानगरी, येथे संपन्न झालेल्या (आठ दिवस) एन. एस. एस. शिबीरामध्ये सक्रीय सहभाग.
- ६) महाविद्यालयाच्या परिसरामध्ये लावण्यात आलेल्या वृक्षारोपणामध्ये सहभाग.
- ७) ट्रीप व हायकिंग समितीचा सक्रीय सदस्य.
- ८) क्रीडा समिती सदस्य (जिमखाना)
- ९) 'नॅक' मूल्यमापनामध्ये पोस्टर बनविण्याची (समितीचे जबाबदारी)
- १०) वार्षिक क्रीडा स्पर्धा- व्हॉलीबॉल निमंत्रक
- ११) मथुबाई गरवारे कन्या महाविद्यालय, सांगली- कार्यशाळा- सहभाग
- १२) 'स्पंदन' वार्षिक अंक छपाईचे काम सुरू आहे.
- १३) ८ मार्च जागतिक महिला दिन- रिसोस पर्सन
- १४) ३ जानेवारी सावित्रीबाई फुले जयंती - संयोजक (शाहू स्मारक, कोल्हापूर)
- १५) २१ मार्च २०१४ 'धम्म परिषद' बिद्री येथे

- मार्गदर्शक

- १६) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती -
गुडाळ : मार्गदर्शक
- १६) शिवाजी विद्यापीठ परीक्षा बी. ए. भाग १,
२ व ३, एम. ए. भाग १ - परिक्षक /
मॉडरेटर
- १७) लोकसभा निवडणूक मध्ये केंद्राध्यक्ष
म्हणून जबाबदारी पार पाडली.
- १८) शनिवार दि. ३१ ऑगस्ट २०१४ रोजी मराठी
विभागाच्या वतीने आयोजित केलेल्या
“दूरदर्शन मालिका विकास की च्हास” या
विषयांवर कॉलेजमध्ये आयोजित केलेल्या
‘वाद-संवाद ’ या कार्यक्रमात प्रत्यक्ष
सहभाग घेतला.

Dr. Gangawane S. A.

Assi. Prof.

Department of Physics

1. I have worked as a

- Convener - Feedback Committee.
- Member - Standing Committee.
- Member - Time Table Committee.
- Member - Tour and Hiking Committee.

2. Publication.

- S. A. Gangawane^{1*}, S. D. Patil²
V. J. Fulari³ “Surface deformation

of BaSrTiO₃ by DEHI technique”
Advances in Applied Science
Research, 2014, 5 (1):197-200

3. Publication in the seminars/ conferences

- S. A. Gangawane, S. D. Kamat, V. P. Malekar, V. J. Fulari, “Effect of electron irradiation on the Crystallite size, Grain size and Contact angle of electrodeposited Cadmium Telluride thin films”. 2nd International Conference on Physics of Materials and Materials Based Device Fabrication, Shivaji University, Kolhapur (ICPM-MDF-2014)
- V. P. Malekar, S. A. Gangawane, V. B. Prabhune, V. J. Fulari, “Holographic Study of electrodeposited CuS, CuSe and CuTe thin films”. 2nd International Conference on Physics of Materials and Materials Based Device Fabrication, Shivaji University, Kolhapur (ICPM-MDF-2014)

S. A. SALOKHE

- Participated in an International Seminar on Oxford University's "The Business English

- Communication" organized by SIBER Kolhapur on , Aug 5-6, 2013.
2. Participated in the One -Day Training Workshop on The Revised Syllabus of Compulsory English at B.A Part -I orgaized by the Department of English Yashwantrao Chavan Mahavidyalaya, Halkarni. on 17th Aug, 2013.
 3. Unanimously elected as a Special Deputy Executive of Karveer Nagar Wachan Mandir for the year 2013-14
 4. Felicitated as a state level "ADARSH CHAIRMAN PURASKAR" by Kolhapur Pratisthan for the year 2013-14.
 5. Participated in the One -Day Training Workshop on The Revised Syllabus of Compulsory English at B.Sc. Part -Iorganized by the Department of English Vivekanand College Kolhapur on 29th Aug, 2013.
 6. Participated in UGC sponsored International Conference on "Postmodernism and Indian English Literature organized by the department of English, Bharati Vidyapeeth Deemed University

Yashwantrao Mohite College, Pune held on 21st and 22rd February, 2014 and presented a research paper entitled, Indianness in the select poems of A. K. Ramanujan.

- हळदकर सुशांत धनाजी
बी. एस्सी.३ (रसायनशास्त्र)

प्राध्यापक वृंद

सन २०१३-२०१४

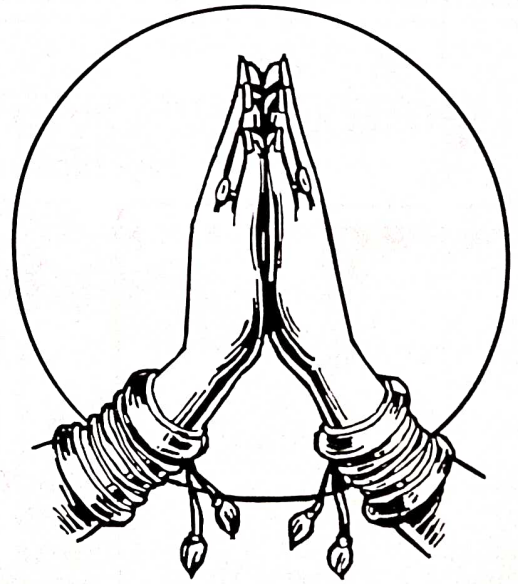
मा. प्राचार्य डॉ. आर. एल. राजगोळकर

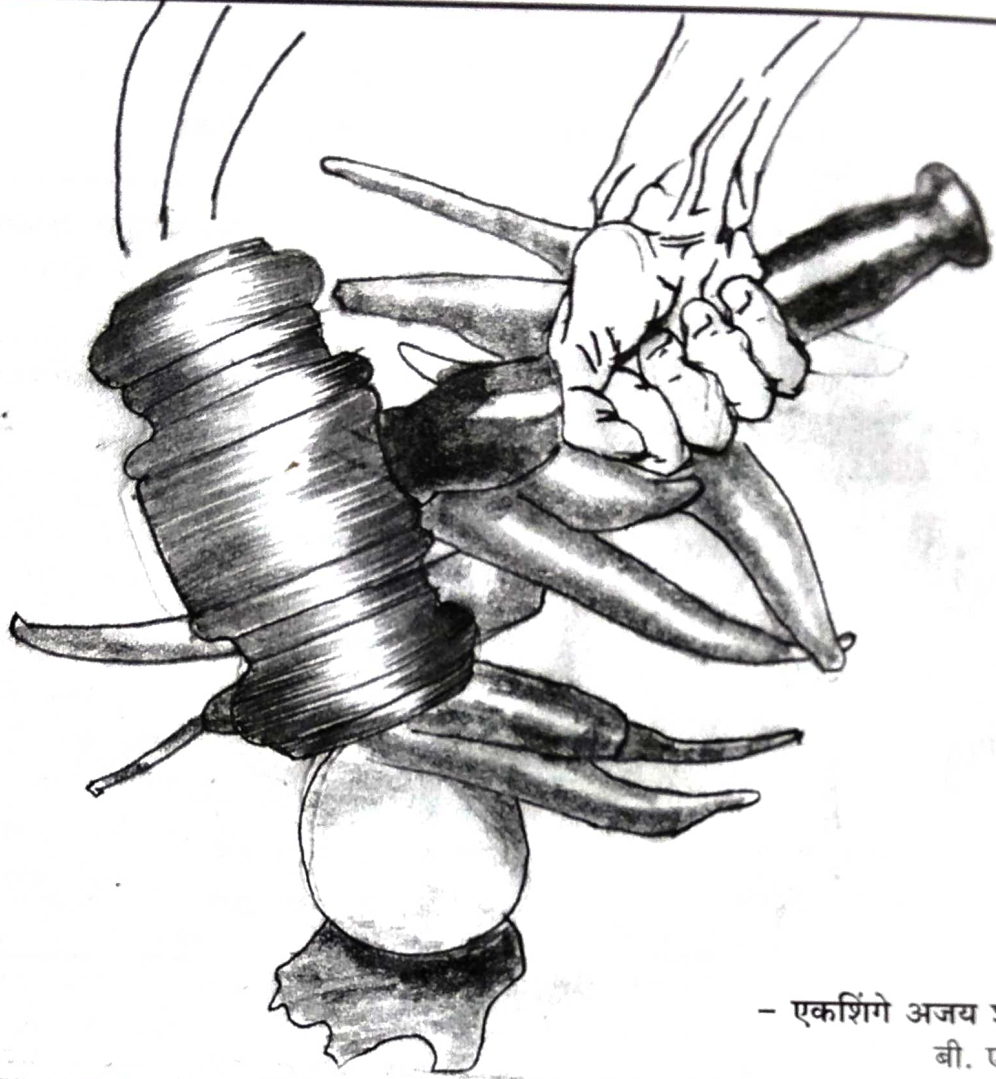
एम. एस्सी., पीएच. डी.

कला विभाग	अर्थशास्त्र प्रा. एल. एस. करपे एम. ए. बी. एड. एम. फिल.
मराठी विभाग प्रा. डॉ. ए. जे. वारके एम. ए., बी. एड., (सेट) पीएच. डी. प्रा. डॉ. एस. डी. पाटील एम. ए., बी. एड., एम. फिल, पीएच. डी.	शारीरिक शिक्षण प्रा. एन. डी. पाटील एम. पी. एड.
हिंदी विभाग प्रा. डॉ. एस. बी. देसाई एम. ए. एम. फिल, पीएच. डी. प्रा. डॉ. डी. जी. दिघे एम. ए. पीएच. डी.	शास्त्र विभाग भौतिक शास्त्र विभाग प्रा. एच. डी. धायगुडे एम. एस्सी. प्रा. डॉ. एस. एन. कुलकर्णी एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. डॉ. एम. व्ही. टाकळे एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. डॉ. एस. ए. गंगावणे एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. एस. डी. पाटील एम. एस्सी. प्रा. आर. आर. देसाई एम. एस्सी.
इंग्रजी विभाग प्रा. सी. वाय. जाधव एम. ए., डीटीई प्रा. डॉ. डी. एन. पाटील एम. ए., एम. फिल, पी. एच. डी. प्रा. एस. ए. साळोखे एम. ए., एम. एड., एम. फिल	रसायनशास्त्र विभाग प्रा. डॉ. एस. एन. झेंडे एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. आर. बी. चोपडे एम. एस्सी. प्रा. डॉ. एस. के. सावंत एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. एस. जी. खानापुणे एम. एस्सी. प्रा. के. आर. सनदी एम. एस्सी., सेट प्रा. एस. के. जगदाळे एम. एस्सी.
इतिहास विभाग प्रा. डॉ. ए. आर. माने एम. ए., बी. एड., (सेट) पीएच. डी. प्रा. एस. आर. पाटील एम. ए.	वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रा. डॉ. एस. जी. गायकवाड एम. एस्सी., पीएच. डी. प्रा. डॉ. एस. एस. पाटील एम. एस्सी., एम. फिल, पीएच. डी. प्रा. जे. एम. पाटील एम. एस्सी.
समाजशास्त्र विभाग प्रा. डी. के. शिंदे एम. ए., एम. फिल प्रा. ए. डी. जानवे एम. ए., बी. एड.	
राज्यशास्त्र विभाग प्रा. ए. बी. माने एम. ए. प्रा. पी. एस. पाटील एम. ए.	
भूगोल प्रा. एन. एम. पाटील एम. ए. सेट	

<p>प्राणीशास्त्र विभाग प्रा. डॉ. आर. एस. पाटील एम. एस्सी., पीएच. डी.</p>	
<p>गणित प्रा. डॉ. डी. डी. कोमेजवार एम. एस्सी., एम. फिल, पीएच. डी.</p>	
<p>संख्याशास्त्र प्रा. वाय. एस. पाटील एम. एस्सी. प्रा. एस. एच. पाटील एम. एस्सी., एम. फिल.</p>	
<p>संगणक विभाग प्रा. एस. एस. मिठारी एम. सी. ए. प्रा. ए. डी. पाटील एम. सी. ए. प्रा. एस. जी. पाटील एम. सी. ए. श्री. रणजीत पाटील श्री. सागर पाटील</p>	
<p>ग्रंथालय परिचर श्री. वारके एन. एस. एम. ए. बी. एड. श्री. जोशी एस. टी. श्री. कांबळे जे. डी.</p>	
<p>प्रशासकीय कर्मचारी</p>	
<p>अधिक्षक श्री. पी. व्ही. पाटील एम. कॉम.</p>	
<p>मुख्य लिपिक श्री. एम. के. भोईटे बी. कॉम.</p>	
<p>वरिष्ठ लिपिक श्री. आर. एच. कंकाळ बी. कॉम.</p>	

<p>कनिष्ठ लिपिक श्री. आर. एम. देसाई बी. ए. श्री. व्ही. डी. तळेकर बी. ए.</p>	
<p>प्रयोगशाळा सहायक श्री. एस. के. पाटील बी. ए.</p>	
<p>प्रयोगशाळा परिचर श्री. सुतार बी. एस. श्री. घुंगरे पाटील ए. एम. श्री. आळवेकर आर. पी. श्री. पाटील एन. व्ही. श्री. हवालदार ए. बी.</p>	
<p>शिपाई श्री. कांबळे एस. एन. श्री. डाकरे पी. आर. श्री. गुरव एस. आर. बी. ए.</p>	

- एकशिंगे अजय शामराव
बी. एस्सी. ३

रजि. नं. केपीआर/केजीएल/आरएसआर (सीआर) २२६६/९९

स्थापना : १५/१०/१९९९

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ सेवकांची सहकारी पतसंस्था

बिद्री (मौनीनगर), ता. कागल, जि. कोल्हापूर

आकर्षक व्याज दर (द. सा. द. शे.)
मुदत बंद ठेव

४६ दिवस ते १२ महिने . . ८ %

१३ महिने ते २४ महिने . . ९ %

२५ महिने ते ६० महिने . . १० %

रिकरिंग ठेव ९%

सभासद हित तत्पर सेवा

सभासद व बिगर सभासद
यांचेकडून ठेवी
स्विकारल्या जातील.

ठेव	:	९९.४२ लाख
कर्जे	:	१३१.९९ लाख
फंडस्	:	११.२१ लाख
गुंतवणूक	:	१४.७४ लाख
खेळते भांडवल	:	१५८.४० कोटी

श्री दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री (मौनीनगर) राष्ट्रीय सेवा योजना

पिंपळगाव ता. कागल येथील शहिद माने यांच्या परिवारस आर्थिक मदत

रक्तदान शिबीर

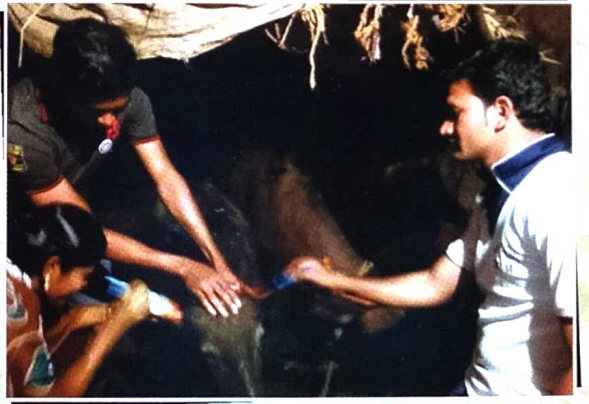
जनजागर फेरी

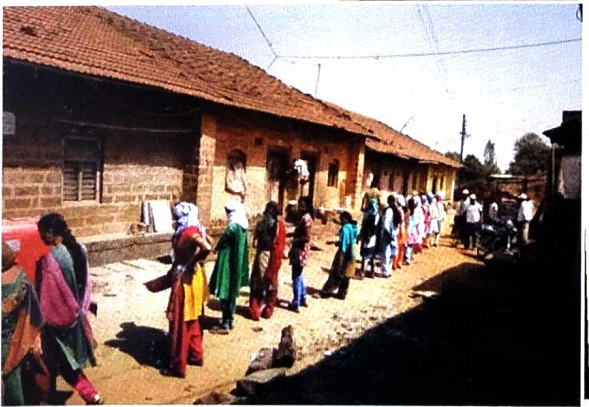
कासारपुतळे, ता. राधानगरी श्रमदान- डोंगर माथ्याकडील रस्ता तयार करताना

ग्रामस्वच्छता, कासारपुतळे

जनावरांचे गोचिड निर्मुलन व शिंगांना रंगकाम

ग्रामस्वच्छता, कासारपुतळे

गटार सफाई, कासारपुतळे

श्रीदूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि., बिद्री (मौनीनगर)

ता. कागल, जि. कोल्हापूर - महाराष्ट्र

तार : दूधसाखर, बिद्री

फोन : (०२३५) २५४८२२ ते २५४९२६

कोल्हापूर ऑफिस : ०२३५-२६६९५७८, २६६०४९

फॅक्स : (०२३५) २५४९७२

आमच्या कारखान्याची ठळक वैशिष्ट्ये

- कारखान्याच्या गळीताची सुरवात सन १९६३ साली १२५० मे. टन दैनंदिन ऊस गाळप क्षमतेने झाली. सद्याची गाळप क्षमता प्रतिदिनी ४५०० मे. टन आहे.
- कारखान्याचे कार्यक्षेत्र राधानगरी, भुदरगड, कागल आणि करवीर या तालुक्यातील २१८ गावांमध्ये सुमारे ३५ कि. मी. परिसरामध्ये विस्तारलेले आहे.
- सन १९९४-९५ च्या गळीत हंगामात मे. वसंतदादा साखर संशोधन संस्था पुणे यांनी तांत्रिक कार्यक्षमता प्रस्थापित केल्याबद्दल महाराष्ट्र राज्यातील 'द्वितीय क्रमांकाचे' पारितोषिक देऊन कारखान्यास गौरविले आहे.
- सन १९९६-९७ च्या गळीत हंगामात मे. वसंतदादा इन्स्टिट्युट, मांजरी बु.।। जिल्हा पुणे यांनी आमच्या कारखान्याचे महाराष्ट्र राज्यात सर्वाधिक रिझ्युसड ओव्हर ऑल रिकव्हरी मिळविल्याबद्दल तांत्रिक कार्यक्षमतेचे महाराष्ट्र राज्यात "प्रथम क्रमांकाचे" बक्षिस देऊन कारखान्यास गौरविले आहे.
- सन २००९ -२०१० च्या गळीत हंगामात मे. वसंतदादा साखर संशोधन संस्था पुणे यांनी तांत्रिक कार्यक्षमता प्रस्थापित केल्याबद्दल महाराष्ट्र "द्वितीय क्रमांकाचे" पारितोषिक देऊन कारखान्यास गौरविले आहे.
- कारखान्याचे वीस मेगावॉट क्षमतेचा सहवीज निर्मिती प्रकल्प उभारला असून प्रत्यक्ष वीज निर्मितीस सुरवात केली आहे.
- कारखाना कार्यस्थळावर बालवाडीपासून कला विज्ञान आणि संगणक शाखांच्या पदवी पर्यंतचे शिक्षणाची सोय केलेली असून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरू करणेसाठी कारखाना व्यवस्थापकीय मंडळ प्रयत्नशील आहे.

मा. आर. डी. देसाई
कार्यकारी संचालक

मा. दत्तात्रय तु. खराडे
व्हाईस चेअरमन

मा. आमदार के. पी. पाटील
चेअरमन

आणि

सर्व सन्माननीय संचालक मंडळ, सभासद, बंधू-भगिनी, खाते अधिकारी व सर्व सेवक वर्ग